

ЖУРНАЛ ПЕДАГОГІЧНО-МЕТОДИЧНО-ПРОФЕСІЙНИЙ ЧАСОПИС

1/2018 www.slovovchitelyu.org

Слово ВЧИТЕЛЮ

**НА ПЕРЕХРЕСТІ
СВІТОГЛЯДІВ**

Наше кредо:

«Нести Слово Боже — ось наша мета,
щоб кожний учитель був учнем Христа!»

Головний редактор	Тарас Приступа
Науковий редактор	Василь Жуковський
Літературний редактор	Світлана Филипчук
Коректор	Галина Венгліньська
Дизайн і верстка	Віра Фесянова
Менеджер з розповсюдження	Аркадій Сльоза
Відповідальна за випуск	Надія Доля

Редакційна колегія: Тетяна Артерчук, Олена Бесараб, Олег Блощук, Адриан Буковинський, Василь Вепрук, Світлана Власова, Олександр Вознюк, Сергій Головін, Валерій Громов, Сергій Гула, Наталія Жигайло, Руслана Ковальчук, Оксана Матласевич, Василь Махлюк, Людмила Москальова, Дар'я Новікова, Олег Огірко, Микола Пласкін, Оксана Ревінкель, Оксана Рудь, Ганна Самолюк, Тетяна Саннікова, Ірина Сіданіч, Андрій Смирнов, Любомир Турчак, Галина Шевченко.

Засновник і видавець —
Міжнародна громадська організація
«Надія — людям»

Адреса: вул. С. Крушельницької, 71,
м. Рівне, 33023, Україна.
Телефон/факс: (0362) 63-79-76
e-mail: slovo@hopetopeople.org

Видається за сприяння:

- Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія»;
- Науково-дослідницької лабораторії християнської етики, християнської психології та християнської педагогіки НаУ «Острозька академія».

Часопис зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ
№ 12846-1730Р від 27 червня 2007 р.

Передплатний індекс — 99864.

Поштові на видання часопису просимо надсилати поштовим переказом на адресу МГО «Надія — людям» з позначкою: «Поштові на часопис „Слово вчителю“», або на рахунок: МГО «Надія — людям», р/р 26007054714168, ПАТ КБ «Приватбанк», МФО 333391, ЄДРПОУ 21081735 з позначкою: «Поштові на часопис „Слово вчителю“».

За умови передруку матеріалів посилання на часопис «Слово вчителю» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право редагувати і, за необхідності, скорочувати матеріали.

Посилання на Біблію або цитування окремих біблійних текстів позначаються умовними скороченнями. Список скорочень назв книг зазвичай подається у виданнях Біблії. Посилання зазначаються з дотриманням принципу «книга-розділ-вірш» і розділяються знаками пунктуації. Наприклад: Ів. 19:6–11, 13–20, 25–28; 1 Кор. 1:18–24. Фрагменти з одного розділу розділяються комою (,), а різні книги або розділи відокремлюються крапкою з комою (;). Якщо в тексті не зазначено інше, усі біблійні посилання взято з Біблії в перекладі проф. Івана Огієнка.

Фото на обкладинці Олександра Осіпова.

Надруковано: ПП «Естеро»,
вул. Данила Галицького, 25А, м. Рівне, 33000, Україна
тел. 068 22 62 444
Наклад 2000 прим.

© «Слово вчителю» © МГО «Надія — людям»

Шановні читачі, дорогі друзі! Мир вам!

Відомо, що більшість людей, які на сьогоднішній день складають основу освітянської і наукової еліти України, виховувалися на твердому переконанні, що релігійний і науковий світогляди не мають нічого спільного, понад те, що вони заперечують одне одного. Слава Богові, часи войовничого атеїзму в нашій країні відходять у небуття, українці пригадують своє християнське коріння й повертаються обличчям до Бога, але щодо взаємовідношення релігії і науки погляди практично не змінюються. А й справді: науковий світогляд формується на підставі наукових спостережень і емпірично встановлених фактів, а в основі християнства лежить віра в Бога і Його Слово, — що тут може бути спільного?..

Готуючи цей випуск часопису, ми намагалися донести читачеві кілька важливих тез:

- протиставлення релігії і науки як ірраціонального підходу до раціонального є забобоном, тому що віра і розум не заперечують, а доповнюють одне одного, про це свідчить хоча б те, що в релігійному досвіді ми вступаємо в контакт із вічним Розумом;
- християнство відіграло особливу роль у формуванні світоглядних основ соціуму, тривалий історичний період філософія, наука, мистецтво, політика розглядалися крізь призму християнства, яке виступало носієм єдиної всеохопної істини;
- сучасні наукові дослідження та відкриття ставлять під серйозний сумнів еволюційну теорію, яка з'явилася два століття тому й заповонила науковий простір у період кризи релігії, і підтверджують теорію створення світу Богом-Творцем;
- багато видатних учених сучасності відкрито сповідують свою віру в Бога і бачать Його руку як у творінні, так і в різних сферах буття, які вони досліджують;
- відтак на часі біблійна інтеграція, тобто таке викладання навчальних дисциплін, яке формує християнський світогляд учнів.

До прикладу, коли останнього дня січня цього року пішов із життя перший і єдиний космонавт незалежної України Леонід Каденюк, у ЗМІ неодноразово звучала інформація про те, що, побувавши в космосі, він повірив у Бога. «Така краса — вона не могла сама собою виникнути, обов'язково повинен був якийсь Вищий Розум її створити, — казав Каденюк. — Боже, бережи нашу Землю, дай розуму людям...» Понад усе Каденюк мріяв знову полетіти в космос.

Так, небо відвіку вабить людей своєю безмежністю, красою, таємницями і тим, що в нашій уяві асоціюється з місцем перебування Бога. «Так говорить Господь: «Небеса — Мій престол, а земля — то підніжок для ніг Моїх... Таж усе це створила рука Моя, і так все це сталося, — говорить Господь! — І при тому дивлюсь Я на вбогого та на розбитого духом, і на тремтячого над Моїм словом» (Іс. 66:1-2).

Отож, дорогі друзі, запрошуємо вас перегорнути сторінки нового числа часопису «Слово вчителю», тема якого «На перехресті світоглядів».

З повагою — редакційна колегія

Зміст

ПОГЛЯД ФАХІВЦЯ

- 4 Що стверджує сучасна біологія?
Ольга Романенко

АКТУАЛЬНА ТЕМА

- 6 Взаємозв'язок релігії та науки
Олег Огірко
- 9 Трансформація ставлення християнства до науки
Ірина Сіданіч

СТУДІЇ БІБЛІЇ

- 11 Святе Письмо про поганські науки
Олег Блощук

ЗНАЙОМСТВО

- 12 Біблія в житті та наукових роботах сучасних українських учених

ПОДІЇ

- 15 Різдвяний університетський молитовний сніданок
- 16 Навчаємось, щоб зробити наші навчальні заклади кращими!
Аркадій Сльоза
- 17 Успішні моделі взаємодії християнських спільнот і академічного середовища
Ірина Сіданіч

НАУКА І ХРИСТИЯНСТВО

- 18 Біблія і наука
Валерій Решетінський
- 20 Хто був на початку?
- 22 Золотий перетин, або Почерк Творця
Надія Доля
- 24 Коли жили динозаври?

МЕТОДИКА І ДОСВІД

- 25 Міжпредметні зв'язки на уроках християнської етики
Ганна Самолюк
- 26 Біблійна інтеграція
Надія Доля
- 28 Формування духовно-моральних цінностей на уроках хімії
Людмила Гордієнко

С. 20

С. 46

- 30 Елементи біблійної інтеграції в математиці
Олена Наливанна, Алла Кириченко
- 32 Розвиток поглядів на природу світла. Закони поширення світла
Ольга Прокопович
- 35 Святий Ігнатій Лойола — воїн Христа-Царя
Василь Калита
- 36 Чи йдеться в Біблії про економіку?
Ангела Поліщук
- 39 Віра в Христа — сенс мого життя
Зоряна Гладій, Олена Чижмар
- 43 Біблійні мотиви в романі Ліни Костенко «Маруся Чурай»
Людмила Ташкевич

ХРИСТИЯНСТВО І МИСТЕЦТВО

- 46 Чудеса з небес
Олег Блощук

МОЛОДЬ У ПОШУКУ

- 48 Створені, щоб літати
Гузаль Таліпова
- Де сучасні Шадрах, Мешах і Авед-Него?
Олександр Геніш
- 50 Серце чисте створи мені...
Зоряна Гладій

ВАРТО ПРОЧИТАТИ

- 52 Рука Творця в Його творінні
Євген Новицький

РОЗДУМИ ДУШІ

- 54 Щастя бачити у звичному — незвичайне
Віра Правоторова

З ПОШТОВОЇ СКРИНЬКИ

- 56 Формування особистості на основі християнських цінностей
Зоя Говорунець
- 57 Роздуми про виховання
Світлана Новикова

МУЗИЧНА СКАРБНИЧКА

- 59 Пісні радості
Ангела Чудовець

ЩО СТВЕРДЖУЄ СУЧАСНА БІОЛОГІЯ?

Вікторія Оліферчук, кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології Національного лісотехнічного університету України, розповідає про природничі науки, теорії походження Всесвіту, творіння та докази істинності Біблії у біології.

Розкажіть, будь ласка, Вікторіє Петрівно, де Ви навчалися. Які враження залишилися від української системи освіти? Що вважаєте позитивним, що потребує вдосконалення?

— Я навчалася у Львівському національному університеті ім. І. Франка. Закінчила його 1987 року за спеціальністю «біологія». Я мікробіолог. Це була ще радянська освіта. У ній були позитивні моменти: фахова професура, вимоглива до себе й до студентів, відсутність хабарництва. На жаль, ці позитиви були перекреслені великим негативом: біологію розглядали через призму еволюційного вчення, яке вихолощувало з розуму студентів будь-яке поняття про Бога. Дарвінізм вилучив ідею Бога — Творця всього живого зі сфери раціональної дискусії. Навіть думку про те, що цей світ створено, вважали ненауковою.

— Які виклики наразі стоять перед вченими природничих наук?

— Справжні вчені керуються фактами, весь час у пошуку істини. Вони вивчають природні процеси чи то з фізичного погляду, чи з біологічного, і розуміють, що всі вони підпадають під дію певних законів. У всіх цих законів є Автор. Я думаю, пора відмовитися від усякої неправди, не слід інтерпретувати факти з погляду якоїсь, хай навіть панівної, теорії і не потрібно боятися бути приниженими чи висміяними колегами, тим паче, що сучасна біологічна наука має більш ніж достатньо доказів того, що наш світ був створений

досконалим Божественним розумом. Думаю, що пора говорити правду дітям у школах, студентам у вузах, широкому загалу в засобах масової інформації. Слід пізнавати цю правду і поширювати її. У цьому велика відповідальність учених перед Богом і перед людьми.

— В Україні в більшості шкільних підручників теорія еволюції все ще подається як безальтернативна. Як можна це змінити?

— Поширенням і прийняттям Божої істини. Коли люди почнуть приймати біблійну істину, тоді зміниться їхнє мислення. Зміна мислення приведе до покаяння, але покаяння не однієї окремої людини, а цілого народу. Наразі наша країна лише називається християнською. Вона в основі своїй релігійна, але безбожна, і це потрібно змінити. Тоді легко буде поширювати правду в шкільні підручники й замінити в них неправду на істину.

— Які є докази істинності Біблії у біологічній науці?

— Таких фактів дуже багато. Наведу лише кілька.

Ще зі шкільної програми відомо, що ДНК складається з двох ланцюгів. У її структуру входять пуринові та піримідинові основи. ДНК скручена вдвоє, але дітям не розповідають, що для того щоб вона не розпадалася й могла функціонувати в кожній живій клітині, для того щоб життя не припинялось, у ній є певні містки, які розміщені дуже закономірно, кожних 10, 5, 6, 5 нуклеотидів. Відомо, що у єврейському алфавіті кожній букві відповідає цифра. Цифри 10 відповідає буква «Йуд», 5 — «гей», 6 — «вав», 5 — «фей». Якщо перевести у єврейські букви цю цифрову закономірність, можна прочитати слово «ЙГВГ», або чотирибуквене ім'я Боже — Господь. Господь, Яким створено все на цій землі і сама Земля. Він поставив підпис, як чудовий художник під Своім творінням, у кожній клітині живого організму й засвідчив, що Він є Творцем життя на цій планеті. Він зробив це

для того, щоб людина, пізнаючи істину, прославляла Його і раділа, щоб хотіла спілкуватися з Ним, слухати Його Слово, жити в гармонії з Богом, із собою і з людьми. Але людина більше полюбила зло і неправду, вона придумала різноманітні теорії та філософії і йде за ними впевнено у бік, протилежний від Бога. Кожна людина має вибір, і він дорівнює життю з Богом або без Нього.

Розповім ще про одне відкриття в біології. Мітохондрії, які забезпечують клітини енергією за допомогою цитохрома с, містять малі кількості нуклеїнової кислоти, яка в людині представлена 16 569 нуклеотидними парами. Людина успадковує цю ДНК тільки від матері.

Порівняння ДНК мітохондрій у людей різних рас у всьому світі привело генетиків до думки, що всі представники роду людського пішли від однієї жінки.

Підрахунок мутацій у ДНК мітохондрій дозволив ученим зробити висновок, що праматір людства жила кілька тисяч років тому, а саме близько семи тисяч років тому. І ця жінка — всі ми знаємо про неї — Єва, створена Богом із ребра Адама. Про неї написано в Біблії. І якщо поррахувати родовід людини від Адама та Єви до сьогоднішніх днів, виходить, людству не більше семи тисяч років, і, відповідно, Земля, створена Богом, має приблизно той самий вік.

Звідки ж взялися мільярди років еволюційної історії? Їх просто не було, це неправда. Бог творив світ Своїм Словом. Бог сказав — і сталося. Усе було створено за тиждень. «Він створив Землю силою Своєю, утвердив Всесвіт мудрістю Своєю і розумом Своїм розпростер небеса» (Єр. 10:12). Акт творіння передбачає введення спрямованої енергії. Першопричина створила час (початок), простір (небеса) і матерію (Землю). Земля була «пуста і порожня».

Перші вірші Біблії говорять про введення інформації для підвищення організації та порядку. «Споконвіку було Слово, а Слово було в Бога, і Слово було Бог» (Ів. 1:1). Отже, можна сказати, що спочатку в Бога було Слово (грецькою «Логос», тобто «інформація»): «Бо Він сказав — і сталося, наказав — і з'явилось» (Пс. 32:9).

Літопис скам'янілих решток свідчить про те, що всі форми життя з'являються в довершеному вигляді, не існує жодної перехідної форми. Знайдені скам'янілі рештки тварин та рослин — наслідок катастрофи глобальних масштабів — всесвітнього потопу, про який також описано в Біблії. Такі факти ми зустрічаємо в кожному науковому дослідженні, у кожному відкритті й винаході, знаходимо розповідь про це у Біблії, і щоразу все більше і більше переконуємося в могутності та досконалості Творця.

— Як Ви особисто прийшли до розуміння, що Біблія правдива?

— Як кожна людина, яка займається наукою, я мала багато запитань, на які не могла знайти відповіді. І коли почала звертатися до Біблії, практично на всі ці запитання отримала відповідь відразу або з часом. Більше того, почала отримувати вирішення своїх життєвих питань. Біблія ожила в моєму житті, і я зрозуміла, що кожне слово в ній — це істина.

Я сама — винахідник. Мій винахід стосується біотехнології. Я працювала над ним більше 15 років. І я точно знаю, що є речі, які ти досягаєш протягом життя в науці, яких ти ніколи не досягнув би сам. У твоєму відкритті відкрився Бог. Він дав тобі досягти і зрозуміти те, що ти досяг і зрозумів. Він відкрив частинку Себе для того, щоб ти ще більше Його пізнавав, ще більше любив і служив Йому. Цей процес захопливий, цікавий, постійний і, я вірю, вічний.

Це такий рівень спілкування людини з Творцем, коли ти відкриваєш для себе Бога все більше і більше через Його творіння і розумієш, із яким могутнім і досконалим Розумом маєш стосунки.

— Більшість Ваших колег вірять у теорію еволюції? Які аргументи Ви наводите тим, хто не вірить у те, що Бог створив світ?

— Насправді багато моїх колег давно не вірять у теорію еволюції. Але я зустрілася з тим, що вони не обізнані з новими досягненнями в біології та інших природничих науках, які підтверджують факт творіння. Люди просто мають брак інформації в цьому питанні. І я стараюсь наводити своїм друзям і колегам наукові факти, які свідчать про Розумний Задум. Кілька років тому ми на кафедрі для студентів закупили наукову літературу, яку вони можуть читати і знайомитися з новими досягненнями в галузі природничих наук, які засвідчують існування Творця та Його авторство у творінні.

— Як Ви вважаєте, які наслідки того, що дітей у школі десятиліттями вчили, що вони походять від мавпи?

— Людина, яка розуміє, що вона — особливе творіння Бога, що вона єдина й неповторна, що більше не народиться на цій землі подібної людини, починає розуміти свою відповідальність перед Творцем. Вона ставить запитання про свою роль та місію на цій Землі, вона шукає Бога і зміст життя. Людина, яка думає, що вона продукт еволюції, якась випадковість, нічим особливим не вирізняється (просто в минулому — мавпа), не ставить собі запитань про вічність, про Бога, живе як-небудь, слухає не голос свого сумління, а голос власного «єго». Такими людьми легко керувати, легко зводити їх різними філософіями і всякого роду неправдою. Тримати людей у такому незнанні вигідно для будь-якої тоталітарної системи. У колишньому СРСР вигідно було формувати свідомість «сірої маси», тримати людей у страху, і зовсім не вигідно навчати про унікальність, неповторність, свободу в Бозі та відповідальність перед Творцем. Теорія еволюції в цьому дуже допомагала, тому й пропагувалася на всіх рівнях.

Еволюційне вчення — це світоглядна теорія, спрямована на формування особистості, відірваної від істини, від Творця і позбавленої розуміння своєї унікальності. У науці є постулат: якщо теорія не підтверджена науковими фактами на 15 %, її вважають спростованою. Теорія еволюції не підтверджена науковими фактами навіть на 5 %. Отже, її слід вважати спростованою, і відмовитись від її популяризації.

— Як родина може протистояти шкільній програмі, яка може зашкодити дітям?

— Основою для формування особистості повинна бути сім'я. Сім'я має жити за Божими законами. У сім'ї головою повинен бути батько, який чує Бога і веде дружину і дітей за Ним. Дружина — це соратник і помічник для чоловіка, вона допомагає і підтримує його, і разом вони виховують дітей як унікальних, створених на образ і подобу Божу особистостей, виховують їх у пізнанні Господа, повазі до батьків, один до одного, до інших людей, розвивають закладені в них Богом таланти. Таким чином формується цілісна особистість, яка приносить користь суспільству. Тоді, навіть якщо в школі будуть впливати негативно й учити щось протилежне, це особливо не вплине на дитину.

Сім'я, яка функціонує за Божими законами, стане найкращим протистоянням будь-яким неправильним програмам чи неправдам у шкільних підручниках, адже відповідальність за формування дитини як творіння Божого несуть батьки. Школа повинна стати соратником батькам, їхньою підтримкою. І бажано, щоб не виникали питання про те, як батьки мають протистояти шкільній програмі. Тому потрібні зміни в сучасній системі освіти і школи, які можуть виконати місію допомоги родині у вихованні дітей з Богом, без будь-яких релігійних нашарувань.

— Як матеріалізм і теорія еволюції впливають на формування усвідомлення цінності людського життя та моральної поведінки в молодого покоління?

— Молода людина, сформована на матеріалізмі та теорії еволюції, не розуміє особистої відповідальності за власне життя. Вона не розуміє, що те, що вона посіє протягом свого життя на землі, буде пожинати у вічності. Вона взагалі не розглядає своє життя через призму вічності. І до навколишніх людей вона ставиться без поваги й усвідомлення їхньої цінності перед Богом. Тому для такої особистості дуже просто робити будь-який гріх: переступати закони держави, поводитися аморально, задовольняти власні потреби й здобувати блага цього світу за будь-яку ціну. Тільки глибоке переосмислення буття та зміна способу мислення, повернення думок і серця до Господа можуть дати людині усвідомлення цінності життя, справжнє щастя, якого вона так прагне, і повноту, яку можна отримати, тільки живучи з Богом. 🙏

Розмовляла **Ольга Романенко**

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РЕЛІГІЇ та НАУКИ

Невизнання Бога є для держави найбільше з лих, і хто підриває релігію, той підриває водночас і основи суспільства.

Платон

Досвід багатьох країн світу переконливо свідчить, що запорукою процвітання будь-якої нації є її здорова духовна сфера. Позбавлення народу його духовності, відхід від релігії, знищення, плюндрування та зневаження релігійних святинь поширює зневіру, бездуховність, аморальність, зростання злочинності, підлості, підступності та ненависті. Без релігії люди відчужуються, стають ворогами, руйнуються родини. Релігія — це найважливіше добро в житті людини, Боже світло для її розуму. Завдяки їй пізнаємо мету нашого життя й дорогу, яка веде до цієї мети. Хто живе без Бога, той блукає в темноті. У Святому Письмі написано: «...перебуває в темряві й тіні смертельній» (Лк. 1:79; Іс. 9:1).

Лише Бог дає нашій волі надлюдську силу для здійснення добрих справ і подолання грішних пожадань, полегшує біль і гоїть рани, дає людині справжнє задоволення. На жаль, через брак елементарних релігійних знань, наше уявлення про релігію поверхове. Тривалий час середня та вища школи виховували неприязнь до релігії. Але сьогодні неможливо прогнозувати основні соціальні процеси без врахування релігійного чинника, про що свідчить історичний досвід України. Мета статті — розглянути основні положення релігії і науки, їхні способи пізнання світу, взаємозв'язок та відмінності.

Релігія і наука: способи пізнання світу

То що ж таке релігія? Що криється за цим поняттям? Який зміст воно несе в собі?

Християнські богослови Лактанцій, Еронім, Августин (Аврелій), Тома Аквінський правдиво виводили слово «релігія» від латинського слова «relegare», у якому «lega» — означає «зв'язок» (зв'язок людини і Бога, особи і Божества), а «legare» — «зв'язувати», «з'єднувати» (Бога і людину, святе і світське). Префікс «ре» вказує на відновлення, повторюваність цього зв'язку.

Отже, релігія — це поновлений, повторюваний зв'язок людини з Богом. Треба було наново зв'язати те, що було розірване через перворідний гріх. Бог створив людину, щоб вона була близькою до Нього, щоб хвалила Його і була щасливою. Божа любов завжди чинна, подібна до великої, багатої на воду ріки, що намагається якнайшвидше розлитися й заповнити собою всі долини. Бо любов мусить розливатися, ділитися. Тому Бог хоче мати з людиною постійний зв'язок, а людина потребує зв'язку любові й життя з Богом. Ось чому релігія — це зв'язок земного і небесного, матеріального і духовного, тлінного і нетлінного, скінченного і безконечного, видимого і невидимого, людського і божественного.

Наука — це впорядкована система знань про явища і закони навколишньої дійсності. Наука намагається дати відповідь на запитання «Яким є навколишній світ?», а релігія дає відповідь на запитання «Звідки з'явився світ і для чого він існує?» Релігія і наука не заперечують одна

одну, а взаємно доповнюють і є немовби двома крилами людського життя. Наука допомагає релігії звільнитися від забобонів і міжрелігійної ворожнечі, а релігія застерігає науку від абсолютизму та скеровує її в русло забезпечення добробуту й миру для людства. Засновник теорії відносності Альберт Ейнштейн сказав: «Віра без науки сліпа, а наука без віри крива» [3, с. 43]¹.

Релігія заснована на правді Божій. Наука заснована на законах природи, які створив Бог. Релігія виходить за рамки науки. Хоча наука й релігія по-різному пояснюють світ, але їхні остаточні висновки про причину того чи іншого явища збігаються. Відомий фізик, засновник квантової теорії поля Макс Планк писав: «Бог для християнина стоїть на початку шляху, а для фізиків — у кінці». Образно кажучи, наука допомагає людям рухатися вперед, а релігія вказує напрямку руху. Релігія і наука виходять з того самого джерела й ведуть до тієї самої мети. Вони обидві є виявом людського мислення, шукання й відчуження. Вони обидві шукають правди: «...і пізнаєте правду, а правда вас вільними зробить!» (Ів. 8:32).

Тісний зв'язок релігії з інтелектуалізацією культури, її вплив на формування цілісної картини світу сприяв зростанню духовної значущості й авторитетності науки. «Цивілізоване суспільство з однаковою пошаною ставиться і до науки, і до релігії. Проте в соціумі з традиціями авторитарного чи тоталітарного типу вони стають елементами державного механізму, виконуючи невласливі їм функції. Змінюється не тільки форма функціонування релігії та науки, а й сама їхня природа. З'являються такі непривабливі явища як нетерпимість до найменших проявів вільномислення, нетолерантність, агресивність стосовно опонентів тощо. Причому, від імені науки «анафема» проголошують не рідше, ніж від імені релігії. Наслідки ж поширення подібної напівнауки такі ж негативні, як і наслідки існування напіврелігії, бо, зрештою, вони обертаються проти особистості та її творчого потенціалу» [1, с. 25].

Взаємозумовленість релігійних і наукових цінностей

Релігійні цінності хоч і не мають прямого стосунку до суто наукової картини світу, все ж опосередковано, передусім, через особистість ученого, його світогляд і віру в трансцендентні засади буття, значною мірою зумовлюють «аксіологію» наукової діяльності. Так само й наукові цінності

¹ Список використаних джерел див. на сайті часопису.

не можуть не впливати на характер розвитку релігійних уявлень. Сказане означає, що проблема взаємозумовленості релігійних і наукових цінностей може бути успішно вирішена лише з урахуванням особливостей обох взаємодіючих сторін, а також аргументів метафізики й теології, у яких ця тема споконвіку була домінуючою.

Релігія веде до Бога прямо, шукаючи Творця, а наука йде до Творця опосередковано, шукаючи Його крізь творіння [7, с. 171]. Релігія доходить до повної таємниці, до останніх причин усього, що існує, а наука затримується на поверхні, відкриваючи другорядні причини та послідовні зв'язки.

Покійний Патріарх Йосип писав: «Компетенція Церкви розтягається включно на Об'явлення. Тому має право заборонити книжки, що перечать вірі й порушують мораль, осудити блуди, ересі тощо. На полі природничих правд, що не торкаються віри, Церква не може рішати, і тому смішно було б побоюватись, щоб Церква колись проголосила, що геометричне твердження Піфагора є неправдиве, що $2+2=5$, що сума кутів в трикутнику не 180 градусів або що нові фізичні досліді фізики не відповідають дійсності» [8].

Наука, як і людина, потребує для свого розвитку свободи. Сімдесят років «свободи», яку мала наша наука, важко забути. «З історії добре відомі факти, коли громили кібернетику, генетику, космологію; коли вчених, академіків морили в тюрмах голодом, розстрілювали, багато вчених, рятуючи життя собі, своїм родинам, співробітникам були змушені лицемірити та клястися у своєму безбожництві» [3, с. 38]. Кожна наука повинна була дотримуватись наряду, який указувала «всезнаюча» партія більшовиків. Навіть математиків не обминув. Та в чому ж полягає свобода науки?

«Вільність науки лежить тільки в тім, що вона виходить зі своїх принципів і послуговується своїми методами. Наука виходить з очевидних аксіом або від спостережних фактів. Свобода лежить далі у звільненні від неоправданих зовнішніх обмежень, що перешкоджають шукати правди... Отже, наука мусить бути вільною від зовнішніх неправдивих чинників, як від держави, партії, протекції, служальства і в такій самій мірі від Церкви, коли хоче досягнути свою ціль» [8].

Патріарх Йосип стверджував: «...справжня наука не може противитися вірі, а віруючий... має повне право до поважної наукової роботи і своїми совісними працями може собі заслужити тільки на вдячність від усіх, яким дорога наука» [8].

Що думають учені про Бога?

Світову громадськість завжди цікавила думка вчених, яка загалом була такою: «Так, Бог — Творець світу існує». Статистика це підтверджує. Зокрема, 1909 року німецький професор Др. Денерт опублікував книгу з результатами опитування 262 провідних учених світу. З них 92 % визнали себе віруючими і лише 2 % — атеїстами, 6 % залічили себе до агностиків, тобто до таких, хто «не знає», хто не має з цього питання певної думки. На початку 30-х рр. із 133 англійських та американських учених віруючими визнавали себе 89 % (ці результати було наведено тоді ж у книжці Тамбура «Релігійні вірування сучасних учених»). Найповнішу збірку висловлювань провідних учених ХХ століття на релігійні теми («Що кажуть про Бога сучасні вчені») опублікував у Брюсселі (1960 р.) ієромонах Куртуа. Додамо, що в наш час із кожних п'яти професорів у США чотири визнають себе віруючими.

Огюстен Коші (1789–1857), французький математик: «Я — християнин. Це значить, що я вірую в божественність Христа, як вірували... майже всі великі астрономи і математики минулого. Мої переконання не є наслідком отриманих у спадщину забобонів, але глибоких досліджень».

Карл Гаус (1777–1855), німецький математик: «Коли приїде наша остання година, з якою невимовною радістю ми спрямуємо свій погляд до Того, про присутність якого ми лише здогадувалися в цьому світі».

Гульємо Марконі (1874–1937), італійський фізик і винахідник: «Я пишаюся тим, що я — людина віруюча. Я вірю в силу молитви. Я вірю в молитву не лише як католик, а й як учений».

Вернер фон Браун (1912–1977), німецько-американський фізик, конструктор космічних ракет: «Поширеною є думка, нібито в епоху космічних польотів ми вже так багато знаємо про природу, що нам більше не потрібно вірити в Бога. Ця думка цілком помилкова. Лише нове звернення до Бога може врятувати світ від катастрофи, яка насувається. Наука і релігія — це сестри, а не вороги».

Як бачимо, слова науковців ідуть із глибини душі, їхня віра в Бога — незаперечний факт [3, с. 45].

Докази існування Бога

Відомі богослови, використовуючи науку, доводили існування Бога.

Великий учитель Західної Церкви блаженний Августин (Аврелій) (354–430) справедливо повчав: «Вірую, щоб зрозуміти й пізнати, а розумію, щоб вірити».

Святий Тома Аквінський (1224–1274) обґрунтував п'ять головних доказів існування Бога:

- 1) хтось спричинює рух у тому, що рухається, бо ніщо не має саме в собі причини руху;
- 2) лад і порядок у Всесвіті свідчить про Творця, бо все має свою причину;
- 3) існування можливих, необов'язкових речей свідчить про Творця;
- 4) обмеженість досконалостей творінь свідчить про повну досконалість Творця;
- 5) усе у світі має свою ціль і прямує до неї, що свідчить про існування Верховного Упорядника [2, с. 235].

Коротко подаючи ці аргументи, ми тим самим стверджуємо, що Господь Бог — перша причина, перший рух, створює чарівний лад у світі. Щодо ступенів досконалості, то ми бачимо неживий світ, живий і між ними найвище місце посідає людина, а також — безтілесні духи, у яких вірять навіть язичники, а найвище — Сам Господь Бог, Вседержитель, Який є потрібний і необхідний, а ми всі цілком не були потрібні: коли нас не було, то світ існував, і якщо ми відійдемо, то він і далі існуватиме. Тому варто подякувати Господеві, що нас створив. Бог вічний, Він був, є і буде, а ми не були, але є і будемо, тобто ми тимчасові на землі, але не випадкові.

Сучасні науковці та богослови пропонують такі докази існування Бога. Перший із них — це **науковий доказ**, який ґрунтується на універсальності світу на рівнях мікро- та макросвітів, тобто молекул, атомів і планет, які взаємодіють за певними універсальними законами. Цей же доказ ґрунтується і на оптимальності світу, до якого неможливо щось додавати, чи віднімати, бо порушується відповідний баланс і стан існування. Науковий доказ торкається також проблеми гармонії світу, в якому одне без одного існувати не може, бо взаємно доповнюються. Цей доказ показує неперевершену мудрість Творця у влаштуванні світу. У цьому доказі використовуються:

- антропний принцип, який вказує на доцільність у природі для можливості життя в усіх формах;
- телеологічний принцип, який вказує на мету існування всього живого й неживого;
- онтологічний принцип, який апелює до логічності самої постановки питання про сумнів у правдивості існування Творця;

- космологічний принцип, який звертає увагу на причинно-наслідковий зв'язок в питанні виникнення Всесвіту [2, с. 236].

Другим важливим доказом існування Бога є **історичний доказ**, який вказує на досвід людства в поклонінні Богові, у вірі в життя після смерті як у давній Індії (2 тис. років до н. е.), так і в дохристиянській Русі-Україні. Відомий грецький письменник Плутарх ще 126 року до н. е. писав: «Ви знайдете міста, не оточені стінами, які не знають ні літератури, ні царів, ні палаців, ні монет, таких, які не знають, що таке театр, гімназії, але ви не знайдете такого міста, яке було б без Бога, яке б не знало молитви чи жертвоприношення».

Третім важливим доказом існування Бога є **моральний доказ**, який відкривається в голосі совісті в житті кожної людини: віруючої чи невіруючої. Цей голос є Божим голосом у душі людини, який за добрий учинок потішає людину, а за злий учинок її мучить, гнітить і докоряє.

Для кожної людини, яка шанує Святе Письмо, найбільшим доказом існування Бога є **Об'явлення Бога** у Старому Завіті: «Я Той, Хто є» (Вих. 3:14) та в Новому Завіті у Пресвякій Трійці при хрещенні Ісуса Христа в Йордані (Мт. 3:16-17) і при Преображенні Спасителя (Мт. 17:5).

Проте всі аргументи існування Бога можуть мати тільки вартість розумової перевірки людського релігійного досвіду. Ці розумові аргументи служать тільки на те, щоб показати обрії чи шляхи, на яких можемо зустріти Бога.

Звичайно, віруюча людина не потребує доказів існування Бога, бо Він є сенсом її життя. Проте частина сучасної молоді, хоча й чує про Бога та й деколи може називати себе віруючою, не завжди може обґрунтувати свою віру, а найгірше, часто зберігає практичний атеїзм за принципом: «Знаю, що Бог є, але поводитись так, ніби Його не існує». Вивчаючи низку наукових предметів у сучасних вузах, молодь не завжди може пізнати Бога в їхньому світлі. Акцентуючи на наукову картину світу, слід поєднувати її з релігійною, яка, як уже було зазначено, не тільки не заперечує її, але й доповнює [5, с. 243].

Сучасна наукова і біблійна картини світу не суперечать одна одній

Сучасна наукова картина виникнення світу ґрунтується на теорії колапсу, надпотужного вибуху порожньої матерії, теорії розширення Всесвіту, теорії реліктового випромінювання. Усе це підтверджується Біблією, згідно з якою — «усе це створив Бог з нічого» (2 Мак. 7:28), а першим днем творіння Божого було: «Нехай буде світло!» (Бут. 1:3), унаслідок якого, можливо, і постав цей вибух і розширення порожньої матерії. Під дією сил гравітації, електромагнетизму, сильної і слабкої взаємодії повстали різні структури матерії, про що своєрідно підтверджує Біблія у другому дні творіння: «І зробив Бог твердь і відділив води, що під твердю, від вод, що над твердю» (Бут. 1:7).

Третій день — це ріст рослин і дерев на суходолі, яку створив Бог, а четвертий — виникнення світил. Науковці визнають, що зафіксована в Біблії послідовність подій має глибокий сенс, бо коли б спочатку виникли небесні світила, то згубний вплив ультрафіолетового випромінювання Сонця не дав би можливості зародженню життя рослин. Надпотужний рух розжарених частинок матерії привів до утворення небесних світил і галактик, яких науковці нараховують понад 50 млрд. Розташування Землі в Сонячній системі є унікальним за задумом Творця, бо якби Земля була на 5 % ближче до Сонця, то стався би її перегрів і ніяке життя б на ній не існувало, а якщо б за розрахунками вчених Земля була на 1 % далі від Сонця, то сталося би її зледеніння.

П'ятий день, згідно з біблійною і науковою теоріями, закономірно представляє виникнення птахів, риб і всіляких

живих створінь, а шостий день — виникнення скотини, плазунів і створення людини на образ і подобу Божу, що покликана підпорядковувати землю й панувати над рибами, птахами, звірами. Науковці стверджують існування на Землі близько 20 000 видів риб, 350 000 видів рослин, 9 000 видів птахів, 45 000 видів тварин, 1 млн видів комах, які були створені Творцем та розвивались шляхом мікроеволюції, тобто невеликих змін у межах одного виду. «Vivum e vivo» — «все живе з живого», повчає крилатий латинський вислів. Неможливо, щоб із неживого повставало живе, стверджують науковці, а тому більшість із них відкидають теорію макроеволюції Ч. Дарвіна, внаслідок якої з одних видів утворювалися нові.

Людська душа, створена Богом, не походить із тваринної, яка, на відміну від людської, не має ні розуму, ні власної волі, а керується лише інстинктами. Людина ж має безсмертну душу, хоча її тіло подібне до тіла тварини й підпорядковане тим самим фізичним законам. Випадки, коли діти виростили серед тварин, наприклад, серед вовків, мавп, свиней, траплялися в історії людства, але згодом, повернувшись у людське середовище, вони повертались до людського способу життя, до мовлення, чого в протилежному разі ніколи не стається з тваринами, скільки б вони не перебували в людському оточенні, бо мова — це рубікон, який тварина ніколи не переступить [2, с. 239].

Аналізуючи й досліджуючи світ, науковці мають відвагу зізнатися, що їхнє пізнання світу не перевищує 5-10 %. Математичні й фізичні моделі світу, який уявляється три- чи чотиривимірним, не витримують критики, бо насправді він є n-мірним, де n прямує до нескінченності.

Те, що здавалось неможливим учора, сьогодні в сенсі науки і релігії стає можливим. Прикладом цього є неевклідова геометрія, кібернетика, квантова фізика та низка сучасних наук, що виникли на межі різних галузей. Сучасні наукові дослідження не тільки не заперечують релігію, але своїми висновками фактично стверджують існування Бога. Другий закон термодинаміки доводить, що кожна замкнута система, залишаючись сама на себе, занепадає, тобто без постійної підтримки Творця наша Сонячна система давно би згасла. Відома теорема про повноту Курта Геделя стверджує: «Жодна система не може бути до кінця пізнана зсередини — поза зв'язком з іншими системами вищого порядку», що підтверджує існування Вищого Розуму, який управляє нашою системою.

Англійський філософ Френсіс Бекон навчав: «Малі знання віддаляють людину від Бога, а великі знання наближають людину до Бога».

Тому, пізнаючи різноманітні науки, пізнаваймо й Господа Бога, який дав натхнення вченим для їхнього розвитку, та наслідуймо релігійність таких великих учених як О. Коші, А. Вольт, А. Ампер та інші, які в житті були християнами-практиками, виконуючи Заповіді Божі, чинячи діла милосердя та приймаючи Святі Таїнства.

Отже, релігія і наука, як два способи пізнання світу, допомагають формувати інтегрований світогляд учнівської та студентської молоді, указують на існування надприродного і матеріального світів, а також спільними зусиллями закликають людей жити в мирі, єдності, взаємоповазі та толерантності. 🙏

Олег Огірко, д-р філософії, канд. фіз.-мат. наук, професор кафедри українознавства, доцент кафедри філософії Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТАВЛЕННЯ ХРИСТІЯНСТВА ДО НАУКИ:

релігієзнавчо-філософський аспект

Взаємовідносини християнства і науки впродовж історії були й залишаються неоднозначними. Амплітуда коливань вражає: від різкого протиставлення й конфронтації до повного підпорядкування й тісної співпраці. Одні дослідники доводять наявність природженого конфлікту між науковим і релігійним світоглядами. Інші обстоюють думку, що знання і віра, належачи до різних сфер людської життєдіяльності, не конкурують, а доповнюють одне одного. Поширеною також є теза про існування тісних взаємовідносин між ними. Особливо гостро це питання постало в кінці XIX — на початку XX ст., коли наука була перенасичена емпіричним, фактичним матеріалом, а релігія перебувала у великій кризі. Згодом кризова ситуація поширилася вже й на науку, позиції якої похитнулися наслідками двох світових воєн, вибухами атомних бомб, Чорнобильською трагедією, загостренням проблем, пов'язаних із забрудненням навколишнього середовища, обмеженням сировинних і енергетичних ресурсів тощо.

На сучасному етапі ця багатовекторна проблема ще більше урізноманітнювалась, проте на підставі досліджень релігієзнавців можна говорити і про певні усталені тенденції. Так, аналіз низки наукових робіт дослідників Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАПНУ та Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка свідчить про те, що з великою вірогідністю в XXI ст. переважатиме не прагнення до розмежування науки і релігії, а пошуки шляхів до їх взаємозв'язку та доповнюваності шляхом християнізації першої та сцієнтизації¹ останньої. При цьому слід зазначити, що основні напрями християнської теології не однаковою мірою переосмислюють свої позиції щодо прийняття сучасного наукового світогляду, про що свідчить здійснений порівняльний аналіз доктрин католицької, протестантської і православної церков. Отож, науковці роблять наступні висновки:

Християнська теологія намагається ефективно використати продуктивну для неї сучасну світоглядну ситуацію. Зберігаючи незмінними основні постулати теології, християнські богослови перейшли до якісно нового ступеня відкритості до проблем постмодерного світу, трансформували в бік принципової плюралістичності засоби та форми виразу теологічних доктрин. Наслідком цього є поворот від протистояння науки і релігії до діалогу між ними.

Сучасні богослови не заперечують посилення ролі науки, але вказують на необхідність повернути її в реальні емпіричні межі, а у світоглядній сфері повернутися до християнських витоків. Сучасні природничі науки не суперечать релігії і не можуть довести відсутності Бога, тоді як перевагою релігії є те, що, на відміну від науки, вона дає відповіді на запитання, чому і для чого виник світ.

Значна кількість сучасних теоретиків **православ'я** для вирішення окремих космогонічних і космологічних проблем використовують алегоричне трактування низки біблійних історій, трансформуючи досягнення науки відповідно до релігійних постулатів і залишаючись на ортодоксальних позиціях, сформульованих вищими ієрархами церкви.

Отже, для релігійних і наукових пояснень виникнення світу, життя та людини використовуються різні метафізичні аргументи. Водночас стверджується, що наукові відкриття

¹ Сцієнтизм — концепція, яка полягає в абсолютизації ролі науки в системі культури та ідейному житті суспільства, згідно з нею, в усіх сферах досліджень слід застосовувати методи природничих наук.

Атеїзм — це своєрідна хвороба розуму, що збився на манівці. Починаючи з XVII ст. серед літераторів, художників, філософів, природодослідників почала зростати зневага до релігії... Розрив із християнською вірою призвів до деградації як мистецтва, так і наукової думки. Письменники втратили здатність проникати в таємниці людського буття. Заперечення Бога заважає науковцям оцінювати результати своїх досліджень... Твори мистецтва, літературні твори, наукові знання обертаються проти людини, перешкоджають її духовному розвитку, проповідують насилля, створюють ілюзорну віру у всемогутність науки і техніки.
Жан Данієлу «Культура, зраджена інтелектуалами»
(Jean Daniélou. La cultura tradita dagli intellettuali), 1974.

малозначущі через те, що «не спроможні пояснити» процеси, які мали місце в розвитку Всесвіту. Основою ірраціонального пізнання світу в православній ідеології є християнський світогляд, який стверджує, що існування Всесвіту викликане законом причинності, а емпірична наука не містить раціональних пояснень, оскільки в окремих випадках вона перестає підтверджуватись. Християнське світорозуміння, на їхню думку, має стати методологією для сучасних наукових досліджень, а теологічна віра й серце — головними категоріями православного пізнання істини. Поширеним елементом теологічної аргументації першооснови світу є його гармонійність. Розвиток матеріального світу пов'язується не з еволюцією, а з рушійними силами, що перебувають за межами матеріального.

Теоретики **католицизму** доводять необхідність гармонії розуму і віри, вважаючи плідним верховенство теології і метафізики над конкретними галузями теоретичного розуму, обстоюють ідею відродження природної філософії (Г. Морріс). Вони створюють феноменологічні теорії, які синтезують дані наукового і релігійного досвіду для розкриття змісту еволюції Всесвіту, яка привела до появи людини. Цей процес підпорядкований своєму регулятору й своїй кінцевій меті — «точці Омега», втіленням якої є Христос. Ідея єднання раціонального та ірраціонального бачиться панацеєю від усіх проблем людства. Важливою умовою реалізації цієї ідеї може стати духовний фактор — зрозуміла і свідомі віра стає найвищою цінністю еволюції (Тейяр де Шарден).

Сучасні протестантські теологи в різний спосіб намагаються довести провідну роль Біблії й християнської релігії в цілому щодо розвитку науки. Залежно від того, як вони аналізують наукові відкриття, умовно їх можна поділити на модерністів та фундаменталістів. Прихильники модернізму намагаються знайти компроміс з еволюційним ученням, натомість фундаменталісти вимагають заборони його поширення.

Протестанти прагнуть поєднати досягнення науки й релігії. Протиставлення віри і знання, підкреслюють вони, — це вигадка тих, хто бореться проти віри й церкви (К. Барт). Своє покликання вони вбачають у тому, аби в усіх моментах дійсного або уявного розходження між наукою і релігією показати, що правда останньої залишається непохитною. Християнські богослови при цьому нагадують, що знання перебуває в постійному розвитку. На відміну від релігії, наукові теорії й гіпотези змінюють одна одну. Те, що здавалося в науці незаперечним учора, безслідно зникає сьогодні. На відміну від наукових, основні положення християнського віровчення залишаються незмінними. Християнське вчення про світ і людину повинно спиратися на одвічні істини одкровення і бути предметом віри. При цьому християнська віра аж ніяк не усуває вивчення природи, але вона допускає можливий вплив надприродного у світі в межах закону причинності.

Таким чином, з різним ступенем модернізації богословські підходи основних християнських конфесій єдині у своїх формах, завданнях, кінцевій меті, тенденціях щодо науково-технічного прогресу. Загальна теологічна настанова визначається такими завданнями:

- 1) уважне стеження за розвитком науки;
- 2) відбір серед її досягнень всього того, що можна використати в апологетичному плані;
- 3) критика негативних наслідків;
- 4) осучаснене тлумачення релігійних догматів, без суттєвої зміни їхнього змісту;
- 5) обґрунтування теолого-філософських концепцій про гармонійну єдність релігії і науки, історико-наукових концепцій про зв'язок між християнством і виникненням науки й техніки;
- 6) спростування секулярно-атеїстичного світогляду;
- 7) створення глобального релігійного світорозуміння, яке б інтегрувало в собі новітні досягнення науки й було ефективною альтернативою секуляризційно-атеїстичному світорозумінню.

Водночас неможливо обминути той факт, що в період глобалізації спроби синтезу релігії й науки містять певні загрози для християнства. Розглянемо кілька з них.

Визначальним моментом для науки є дух інновації, пошук нового знання, тоді як для релігії знання уже дане в богооткровенних істинах. Сучасній людині більше імponує дух інновацій, ніж традиційність релігії; з іншого боку, ортодоксальність релігії може стати дійсною опорою в період зневіри, викликаній бурхливими соціальними процесами, прагненнями до постійного оновлення. А тому інтеграція християнства з наукою відкриває дорогу до інновації, змінюваності в межах самого християнства. Воно уже не зможе бути основою сподівань людини віднайти стійке й абсолютне, не зможе стати підґрунтям до подолання світоглядної кризи.

Християнство неможливе без ідеї церкви, яка є оберегом колективного «ортодоксального» досвіду і гносеологічним критерієм теологічного пізнання. Будь-яке самостійне тлумачення християнського догмату може призвести до його еретичного, викривленого розуміння. Наука, на відміну від християнства, заперечує догматизм влади будь-якого

авторитету, оскільки найважливішими критеріями науковості є доказовість і певні можливості перевірки. Синтез із наукою для християнства може обернутися появою численних вір, засновники яких не тільки відмовлятимуться від основоположних догматів християнства, але й досить вільно тлумачитимуть їх, творитимуть власні віроповчальні праці, авторитет яких ставитиметься вище за авторитет Біблії. Водночас відмова навіть від одного догмату християнства руйнує його цілісність.

Найважливіша особливість традиційного християнства полягає в тому, що воно засноване на вірі, а не на силі раціонального доказу, що, з одного боку, відрізняє релігію від науки, універсальним критерієм якої є раціональність, а з іншого — створює певні особливості світосприйняття, характерні саме для християнства. Сутність християнської віри полягає в тому, що вона передбачає такий стан душі, при якому відбувається спілкування людини з Богом. У науці ж людина покладається тільки на власний розум. Галуззю віри є не те, що не пізнане, а те, що не може бути пізнаним. Про це свідчить поділ християнських догматів на ті, які можуть бути обґрунтовані за допомогою розуму, наприклад, безсмертя душі або існування Бога, і такі, які розуму абсолютно недоступні.

Як уже зазначалося, сучасне християнство створює різноманітні уявлення про основи світобуття, що призводить до загострення кризи. Його пантеїстичний варіант поглиблює моральний релятивізм, а також не дає людині відчуття захищеності й гарантій справедливості, яке їй забезпечувало традиційне християнство. Щоправда в останні роки простежуються й протилежні тенденції в розвитку християнства, зокрема, звування релігійного поля в умовах розвитку науки є новим симптомом, оскільки розвинена наука формує в людях сциєнтистську свідомість, у яку дуже легко вкладаються старі формули. Релігію починають розуміти утилітарно, як феномен, що допомагає в організації суспільного життя, у наведенні порядку. Її підміняють правилами і нормами моральної поведінки.

Отже, результатом спроби інтегрування науки і релігії стає одночасне суміщення різних космологічних доктрин. У світогляді людини формується розмаїття поглядів, які призводять до того, що вона вірить у що завгодно або ж не вірить ні в ніщо. А тому намагання інтегрувати науку й релігію викликає підрив віри як у науку, так і в релігію. Наслідки такого синтезу у своїй основі мають негативний характер і для науки, оскільки остання перетворюється на псевдонауку або ж паранауку. Подібний розвиток цього процесу викликає появу найрізноманітніших псевдорелігійних і псевдонаукових культів.

На завершення нашого аналізу варто сказати, що, адаптуючись до глобалізаційних процесів соціуму, християнські богослови для поширення своїх віровчень використовують досягнення науки, зокрема новітні інформаційні та телекомунікаційні технології. Так, інтернет може стати простором для проектування і формування зв'язків між наукою і релігією, освітою і різними сферами практики, може бути засобом формування релігійних цінностей, а також інструментом утворення спільнот, що їх культивуватимуть. У соціальному просторі може бути започаткований інтернет-діалог між релігією і наукою. 🐦

Ірина Сіданіч,
доктор педагогічних наук,
професор Університету
менеджменту освіти НАПНУ

СВЯТЕ ПИСЬМО

про поганські науки

Той, хто хоча би раз читав Слово Боже, помітив, що Біблія неупереджено й чесно описує всі події: чи то гріхи людей, чи то Божу оцінку земного життя, чи то історичні події, чи теологічні концепції. Власне ця неупередженість і чесність історій зі сторінок Святого Письма вражають читача, дають підґрунтя для роздумів над своїм життям і ставленням до різних речей, які трапляються з нами.

Звісно, із плином часу й розповсюдженням християнства до деяких деталей і оповідей із Біблії ми звикли й сприймаємо їх як щось звичне. І не думаємо, що для того часу описати в книзі гріх царя і реакцію Бога на нього було неприйнятним (скажімо, про Давида і Вірсавію). Як і нагадування, що великий очільник народу не увійде в Обіцяну Землю, адже згрішив перед Богом (Мойсей). Ба, більше, є деякі деталі, які просто проходять повз нашу увагу, якщо ми не зануримося в історичний контекст подій, які описані в Біблії. Ми наведемо лише деякі із них, безпосередньо пов'язані зі згадками різноманітних наук того часу.

МОЙСЕЙ

Але, як завжди, для початку невеликий неліричний відступ. Сьогодні, у постатеїстичному суспільстві усталеною є думка, що Біблія і християнство засуджують ґрунтовне заняття наукою. Буцїмто, це може призвести до втрати віри. Наводять приклади з історії, коли в багатьох країнах світу боротьбу із наукою очолювали знані на той час християнські діячі. Або згадують великих учених, які були атеїстами й насміхались із християнської віри, називаючи її атавізмом.

Своєю чергою, християни вказують, що чимало вчених були щирими християнами й хотіли своєю науковою діяльністю довести істинність Божих слів, записаних у Біблії.

Отож, розглянемо декілька відомих постатей: Мойсей, Даниїл і волхви, які прийшли поклонитись новонародженому Ісусові Христу.

Усі знають походження Мойсея і те, як він вивів Ізраїль із єгипетського рабства. Будучи вихованим у домі фараона, він опанував усіма доступними для того часу знаннями (Дії 7:22). Якими? Слід зазначити, що навчанням у той час займалися жерці поширених у Єгипті культів. Тобто, окрім математики та геометрії, які були надзвичайно розвинуті в тогочасному Єгипті, це були різноманітні окультні практики, вивчення обрядів і поклоніння, язичницькі правила й передання. Мойсей усе це знав досконало, адже здав низку екзаменів, які були обов'язковими для тих, хто бажав обіймати високі посади при дворі фараона.

Отже, Мойсей не просто знав науки, а й усі тонкощі тогочасного поклоніння поганським богам. Хіба це можливо? Невже ці знання не відштовхнули його від Бога? Як пізніше Бог використав його знання і розум, ми можемо прочитати в перших п'яти книгах Біблії.

ДАНИЇЛ

Цього 16-літнього юнака, як і інших синів вельможних людей, вавилонські завойовники забрали в полон. Згодом Даниїла і ще трьох його друзів обрали вивчати різноманітні науки тогочасного Вавилонського царства, щоби вони стали чиновниками цього царства.

На хвилиночку задумайтесь: усі сьогоднішні окультні практики беруть свій початок саме з вавилонської культури: знаки зодіаку, карти Таро й інші ворожіння, алхімія і астрологія тощо. Слово ж говорить, що «... ці четверо юнаків, дав їм Бог пізнання та розуміння в кожній книжці та мудрості, а Даниїл розумівся на всякому видінні та снах». Більше того, «...а всяку справу мудрості та розуму, що шукав від них цар, то він знайшов їх удесятеро мудрішими від усіх чарівників та заклиначів, що були в усьому його царстві...» (Дан. 1:17, 20).

Даниїл вивчив усе настільки досконало, що став першим серед мудреців і заклиначів! Тобто все, чого можна було навчитись у той час, четверо молодих людей увібрали в себе, пройшли всі тести й стали першими. Чому Бог допустив це? І чи можливо таке, щоби Божа людина вивчала всю цю нісенітницю й бридоту?.. Але йдемо далі.

ВОЛХВИ

У християнській традиції цих людей зображають такими собі мудрецами, християнами десь із-за обрію, які прийшли зі святим переконанням впасти перед Христом на коліна. Проте в оригіналі апостол Матвій називає цих людей «магої» — тобто магами. Волхви — то синонім, який використали перекладачі. Імовірно, це були перські маги, які, спостерігаючи за зоряним небом, помітили незвичне явище, яке ніяк не могли пояснити. І їхній прихід — то не поклоніння немовляті, як Богові, а як тій незвичній дитині, народження якої сповістив знак на небі¹. У біблійному тексті не сказано, що вони вірили в Бога ізраїльтян. Про них узагалі нічого не сказано! Чи Бог міг використати магів для того, щоби засвідчити світові народження Спасителя? Невже Бог схвалює магичні практики?

Бог жодним чином не схвалює окультні практики, ворожіння, магію і подібні речі. Тому робити висновок, що все це не така страшна річ, лише тому, що про цих людей сказано в Слові Божому, у своїй суті неправильно. Через

¹ Біблійна Енциклопедія Брокгауза. Стаття «Волхви».

ці історії Бог хоче донести до нас зовсім інше: Він може використовувати відданих Йому людей із тим багажем знань, які вони в тих чи інших обставинах здобули.

- Його плани настільки грандіозні, що в них знайдеться місце і Мойсею, котрий за допомогою своїх знань із розшарпаної юрби згуртував народ, який мав свої закони, філософію і бачення.
- Він може поставити Даниїла, щоби той, знаючи всі тонкощі бридотних обрядів тогочасного Вавилону, був променем світла та істини у вищих коридорах влади, впливаючи, як мінімум, на п'ятьох правителів і виконуючи свої управлінські функції більше ніж 70 років.
- Бог може спонукувати перських магів їхати понад 1500 кілометрів, щоби засвідчити унікальність Дитини, яка прийшла у світ і в той час лежала в яслах для худоби. Подарувати дарунки й гроші, завдяки яким молода сім'я змогла прожити на чужині понад чотири роки і, таким чином, урятуватися від гоніння і врятувати життя Божого Сина.

Бог використовує все Своє творіння для втілення Свого плану. І в Його задумі кожному знайдеться місце і роль. Потрібно їх лише шукати. Бо можна стати просто безмовним гвинтиком у Його задумах, а можна свідомо йти за Богом і усвідомлювати, що Він використовує мене для втілення Свого грандіозного плану.

Ці історії також указують нам на одну просту істину — потрібно вчитись. У тому місці, у тих обставинах, в яких я, з Божої волі, чомусь опинився, я маю якнайкраще вчитись. Адже я не знаю, які мої знання Бог використає потім і де мене поставить.

З плином часу ми чомусь починаємо думати, що вчитися можна лише в молодості. Але Бог каже — ти вчишся протягом усього свого життя. Якщо ти це розумієш — ти будеш вбирати знання, які дарує Бог. Бо потім Він може тебе поставити в певне місце і в певний час і скаже: «Йди і втілюй Мою волю!» 🙏

Олег Блощук,
магістр теології, викладач
народних звичаїв, свят та обрядів,
пастор євангельської християнської
церкви «Скеля» м. Рівного

БІБЛІЯ

Якось у середині 80-х рр. минулого століття після напруженого дня дебатів на конференції ООН із міжнародних валютно-фінансових проблем я пізно повернувся до готелю і, щоб заспокоїтись і швидше заснути, узяв погортати Біблію, яка в багатьох європейських країнах завжди лежить у готельних номерах.

Я просто гортав сторінки Книги, не особливо вчитуючись у зміст. Раптом мені здалося, що я читаю документи конференції, оскільки в тексті йшлося про те, кому і як треба позичати гроші, як співвітчизникам і як іноземцям, які треба призначати відсотки за кредитами, як списувати борги тощо.

Я декілька разів перечитав це місце і зробив виписки, а потім довго думав над прочитаним. Ця книга була для безкоштовного розповсюдження, і я привіз її з собою додому. Вдома, коли був вільний час, продовжував гортати Біблію і натрапляти на мудрі думки з економічних питань. Потім розпочав вивчати економічні аспекти Біблії систематично, робив виписки і занотовував власні думки з цього приводу.

Уперше я процитував Біблію в науковій публікації 1988 року, згадавши у своїй книзі настанови щодо запозичень, боргів та процентів за кредитами. У процесі обговорення рукопису книги на вченій раді Інституту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн НАНУ я навмисно звернув увагу членів ради на наявність у тексті посилання на Біблію, оскільки книга виходила під грифом академічного інституту, а цитування Біблії у той час було ще справою незвичною.

Після нетривалої паузи слово голови ради, директора Інституту академіка А. М. Шлепакова розрядило напруження. Арнольд Миколайович зауважив, що крім посилання на Біблію автор також покликається і на матеріали пленуму ЦК КПРС, що дозволило досягти дотепних зіставлень і наукової збалансованості. Відтак книжку було надруковано з посиланням на Біблію.

Леонід Кістерський —
член міжнародної наукової ради з проблем ООН
(м. Нью-Йорк), доктор економічних наук, професор, член
спеціалізованої ради із захисту докторських дисертацій
у Київському Інституті міжнародних відносин КНУ
імені Тараса Шевченка
<https://r500.ua/reformatsiya-derzhavotvorenniya-profesionalizm-ta-poryadnist-vs-osobista-koristi-i-kvoti/>

Чимало українських педагогів у своїй роботі спираються на біблійні цінності і принципи, записані в Святому Письмі. Особисто я під час викладання в університеті приділяю багато уваги ідеям видатного педагога-християнина, який навчався у Полтавській духовній семінарії, Григорія Ващенко і рекомендую дослідити його працю «Виховний ідеал». Постать Яна Амоса Коменського, засновника сучасної педагогіки, глибоко духовної людини, також потребує ретельного вивчення у світлі уґрунтування його педагогічної системи на біблійних цінностях. Разом із студентами ми досліджуємо твори Григорія Сковороди, зокрема, тему про сродну працю, а це, як ми знаємо, один із принципів Реформації (вчення про покликання). У процесі вивчення педагогічних дисциплін ми студіюємо і спадщину Станіслава Оріховського, який був улюбленим учнем Мартіна Лютера і привіз ідеї Реформації на українські землі.

Марина Антоненко —
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри філософії, історії та педагогіки
Полтавської державної аграрної академії,
голова Асоціації християн-педагогів м. Полтави
<https://r500.ua/reformatsiya-suttyvevo-vplnula-na-psihologiyu-lyudej/>

в житті та наукових роботах сучасних українських учених

Особисто я достатньо близький із цією Книгою. З кожним роком я все більше пересвідчуюсь і розумію, яку мудрість і користь приносить Святе Писання. Навіть Старий Завіт наповнений численними рекомендаціями і заборонами, які на той час були незрозумілими для людей, адже це близько двох тисяч років до нашої ери, коли ані медицини, ані науки як таких ще не існувало. Проте, читаючи так званий Закон Мойсея, ми бачимо абсолютно логічні з точки зору сучасної медицини й гігієни рекомендації, виконання яких застерігає людей від хвороб та інфекцій.

Наприклад, чому було заборонено вживати свинину? Відомо, що через свинину передається багато бактерій та вірусів, таких як лептоспіри, трихіNELI, вірус енцефаліту та інші. Це вже тепер ми знаємо, яку термічну обробку потрібно здійснити, щоб їх знищити, а в ті часи це було невідомо. Та ще й свинина є надто жирним продуктом і містить багато шкідливого холестерину. Тому навіть сьогодні лікарі не рекомендують зловживати свининою.

Є в Біблії певні дані навіть із хірургії: «І він підійшов, і обв'язав йому рани, наливши оливи й вина» (Лк. 10:34). Це майже олійно-бальзамічна пов'язка за Вишневським. Ще приклад: «А Ісає сказав: Нехай візьмуть грудку фіг, і нехай розітруть на тому гнояку, і видужає!» (Іс. 38:21). І чимало інших прикладів із Біблії можна наводити.

А Новий Завіт відкриває для нас саме духовну першопричину будь-якої проблеми, зокрема і хвороби. Сам Христос, коли уздоровлював людей, спочатку говорив: «Прощаються тобі гріхи», а тоді вже вздоровлював, таким чином показуючи людям, що наш успіх, наше здоров'я, благополуччя першочергово закладені в духовній сфері, у нашій свідомості, у нашому мисленні.

Чи можна використовувати Біблію як підручник для здорового способу життя?

Так, без сумніву! У Біблії немає жодних шкідливих для нашого здоров'я порад чи рекомендацій. Навпаки, вона наповнена цінними для нашого духовного й фізичного благополуччя знаннями. Тому я однозначно рекомендую всім намагатися більше часу приділяти цій Книзі.

Олег Шеремета —
кандидат медичних наук,
лікар-терапевт,
керівник приватної медичної
клініки «West Medical»
<https://r500.ua/reformatsiya-meditsini-likuvati-potribno-ne-hvorobu-a-hvorogo-jogo-tsilisnu-osobistist/>

У своїй кандидатській дисертації я досліджувала музичне життя Тернопільщини кінця XX — початку XXI ст. у регіональних мистецько-освітніх аспектах.

Приємним відкриттям для мене було те, що рушійною силою музичного життя краю стали діячі культури, композитори, хорові диригенти, громадські діячі, які гармонічно

поєднували в собі як високопрофесійну мистецьку діяльність (засновували громадські об'єднання, відкривали хорові колективи, музичні школи, писали музику, проводили концерти), так і християнське служіння в церкві.

Це християнські священики-композитори Й. Вітошинський, Є. Турула, громадський діяч А. Крушельницький. Вони стали засновниками культурно-освітніх організацій «Просвіта», «Боян», «Рідна школа», які були ініціаторами духовного та культурного відродження, сприяли поширенню книгодрукування.

Діяльність цих товариств була спрямована на поступ музичного життя: у містах і селах області існували народні селянські хори, аматорські драматичні гуртки та духові оркестри. Окрім того, професіоналізація музичної освіти регіону відбулася під впливом інструментального виконавства, представленого діяльністю кобзарських шкіл, які в своїй основі мали релігійне підґрунтя (Бучач, Кременець, Почаїв).

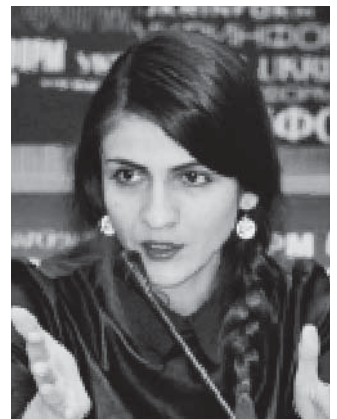
Кобзарська педагогіка поєднувала навчання гри на музичному інструменті та формування духовної сутності особистості через виконання євангельських притч та біблійних псалмів. Засвоєння вокально-хорових навиків, музичної грамоти відбувалось у поєднанні з вивченням моральних принципів християнської віри (Денисівська приватна школа співу та гри на музичних інструментах, о. Й. Вітошинський).

З досвіду можу відзначити, що науковці галузі культури більше живуть відповідно до християнських цінностей, аніж навпаки. Це пов'язано з тим, що будь-який вид мистецтва, галузь мистецтвознавства у своїй основі мають творчість. Навіть саме слово «творчість» є похідним від слова «Творець», тобто Бог.

Таким чином, творчість мотивує на пошуки Бога, від Якого приходять нові ідеї, креативність, натхнення. І якщо примиритися з Ним, попросити пробачення за свої гріхи, то ми можемо отримати нове життя.

Освічені люди, які працюють над собою, рано чи пізно починають розуміти, що вони у світі не самі, і від них не залежить нічого. Матеріальні багатства, слава, визнання, досягнення в біді не допоможуть.

Український народ завжди звертався до Бога в часи безвиході, скрутного становища, тому непростий соціально-економічний стан нашого суспільства може піти нам на користь для пошуків Бога і формування в собі людини цінностей. А це найголовніше в житті.

Олена Стебельська —
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри
мистецтвознавства і театру
Київського міжнародного
університету, заступник
голови Громадської ради при
Міністерстві культури України,
голова комісії мистецтв
та культурно-мистецької
освіти Громадської ради.
<https://r500.ua/zhittya-ta-smert-u-vladi-yazika-te-shho-mi-govorimo-spivayemo-sluhayemo-formuyemo-nashu-realnist/>

У кандидатській дисертації я досліджував українську літературу, зокрема творчість Івана Багряного. Відомо, що для української книжності Біблія завжди мала значення.

Релігійність багатьох українців є щирою. Маю на увазі емоційність, силу релігійних почуттів, розуміння ваги духовних питань у житті, наявність страху й поваги перед Богом, Церквою «взагалі» як ідеальним представництвом Царства Божого на землі, Святим Письмом, схвалення релігійної етики.

Атеїзм для українців чужий. Наша інтелігенція від княжих часів до наших днів радше є містично орієнтованою, однак буде боронити «свою» церкву, принаймні як колицку культури, якщо не моралі та якихось вищих правд. Тобто українці хочуть вважати себе «духовними» (наближеними до церкви, віруючими людьми, у принципі моральними особами) та виглядати так у чужих очах.

На практиці все традиційно незрівнянно гірше: криза сімей, алкоголізм, корупція, брак громадянської активності, мояхатаскрайство є «традиційними якостями» нашої ментальності та практики життя. Додамо сюди не завжди раціональну поведінку, невміння об'єднуватися навколо спільних цінностей, стихійність, «отаманство», гіперіндивідуалізм. Українець забобонний, практичний. Або трагічний герой-жертва, або (набагато частіше) живучий, гнучкий пристосуванець.

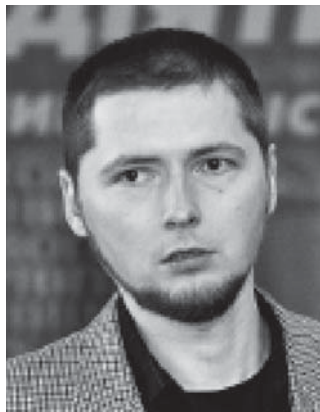
За таких умов постійної невизначеності й небезпеки (багато в чому спричинених його ж помилками, якщо не сказати різкіше) українець змушений шукати захисту у вищих сил. І, побачивши церкву, перехреститься, і до ворожки не забуде сходити.

У докторській дисертації я писав, що український протестантизм з його досвідом опору державному та суспільному тиску може бути гарним прикладом для вітчизняної журналістики. Але красиві фрази — це одне, а щоденно ризикувати йти шляхом Георгія Гонгадзе чи Павла Шеремета не кожний може.

Українське суспільство сьогодні формує запит до віруючих кіл: що люди, які претендують на знання волі Всевишнього, можуть зробити для реформування нашого суспільства? Треба засукати рукави й працювати. Чуда стаються, але до них треба бути готовими.

Я вірю не стільки якійсь конфесії, скільки Біблії — Слову Божому, Святому Письму. Воно тривожить і пробуджує мій розум, учить ставити коректні запитання, на які є шанс знайти відповіді, розповідає про походження світу, місце й гідність людської істоти, її призначення й долю, спонукає любити, прощати, молитися, працювати, досягати успіху, перемагати, зростати, сподіватися, очікувати. Поза біблійною перспективою я не можу уявити повноцінного життя.

Максим Балаклицький — професор кафедри журналістики Харківського національного університету імені Василя Каразіна, доктор наук із соціальних комунікацій. Журналіст, редактор інтернет-газети «Путь», редактор служби новин Медіа Групи «Надія».
<https://r500.ua/yakshho-zmina-tebe-znajshli-kompromat-to-slid-terminovo-likviduvati-pershoprichinu-latati-svoyi-slabkimi-sysa-yaki-u-vsih-ye/>

Найважливішим принципом наукового пізнання є усвідомлення очевидної істини: відкриті вченим закономірності не ним придумані, не ним створені. Ці закономірності (руху зірок і планет у космосі, електронів і дірок в напівпровідниках тощо) у момент створення Всесвіту закладені Вищим Розумом, Творцем, Богом. Отож, Бог є вінцем наукового пізнання. Цим наука відрізняється від релігії, де Бог є основою, початком духовного пізнання.

Євген Никонюк — кандидат фізико-математичних наук, доцент Національного університету водного господарства та природокористування м. Рівне (1976–2016); наукові інтереси — фізика напівпровідників.

Дослідження в галузі державного управління, зокрема розгляд такого ганебного явища українського суспільства як корупція в органах публічної влади, приводить до висновку, що головна причина, яка породжує корупцію, лежить не у видимій матеріальній сфері життя людини, а в невидимій духовній сфері.

Як стверджує Біблія, людина з моменту свого народження отримує від своїх батьків гріховну природу, яка і є причиною її пожадливості. Ми грішні не від того, що багато грішимо, а ми грішні за своєю природою, а тому наслідком нашої гріховної природи, яка живе в наших людських тілах, є гріхове життя. Одним із проявів гріховного стану людини і є корупція.

Звільнення грішника від гріха відбувається через викупну жертву Ісуса Христа, яку людина приймає вірою завдяки Божій благодаті. Віра в Христа, усвідомлення себе грішною людиною, яка потребує Спасителя та спасіння від гріха, а також покаяння перед Господом ведуть до прощення гріхів. Лише духовно відроджена людина силою Божою здатна протистояти гріху в усіх його проявах.

Враховуючи той факт, що вирішення проблеми гріха відбувається виключно в духовній (невидимій) сфері життя людини, а не в психологічній (душевній), працюємо над запровадженням інституту капеланства в органах державної виконавчої влади та органах місцевого самоврядування шляхом прийняття Верховною Радою України Закону України «Про капеланську службу в органах публічної влади». На нашу думку, саме через тісну співпрацю з християнськими церквами можливо подолати проблему гріха не тільки в працівників органів публічної влади, а й в житті всього населення України. Через духовну реформацію особистості можемо прийти до реформації всього українського суспільства.

Едуард Дробко — кандидат наук з державного управління, доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування м. Рівне

РІЗДВЯНИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ МОЛИТОВНИЙ СНІДАНОК

У Національній академії педагогічних наук України в Університеті менеджменту освіти напередодні Різдва Христового 23 грудня 2017 року відбувся молитовний сніданок для викладачів університетів м. Києва.

Науковці, що проводять свої дослідження в різних галузях науки та викладають дисципліни зі сталого розвитку, лідерства, педагогіки, патріотичного виховання, економіки, сімейних цінностей, психології, міжнародних відносин, прочитали з текстів Першокниги в Україні — з Євангелії від Луки та Євангелії від Матвія про народження Спасителя.

Особливо цікавим для обговорення для людей науки був текст про те, як мудреці шукали Спасителя, із Євангелія від Матвія, 2 розділ, 1-12 вірші.

Ученим було цікаво провести аналогії між різдвяними подіями та сучасним станом України. Як 2000 років тому перед мудрецьми, так і зараз перед сучасними вченими стоять виклики в тому, як і де пізнати Істину. Мудрі люди й сьогодні шукають Його...

Мудреці сподівалися, що знайдуть Месію в палацах правлячого царя, однак Ісус народився в хліву й лежав у бідних яслах на соломі. А Ірод думав лише про себе, а не про народ. Єдине, чого він боявся, — втратити владу. Тому захотів убити Дитину, щоб не було конкурентів. Дізнавшись про це, мудреці, після зустрічі з Ісусом, не повернулися до Ірода, а пішли додому іншим шляхом...

Уже 1030 років як Україна прийняла християнство і Біблія впливає на нашу історію. Її вивчали в школі як Закон Божий, її надрукували як першу книгу, її переписували й доносили її істини до народу.

Наразі перед науковцями України стоїть завдання дослідити, як Першокнига впливала й впливає на всі сфери життя України, та заохочувати людей, особливо молодь і дітей, досліджувати Святе Письмо, щоб вони не були знищені через порожнечу в серці, наркоманію, пияцтво, аморальність і гріх.

Університет є чудовим місцем для дослідження й поширення світлих біблійних ідей через співпрацю зі студентами, ЗМІ, органами влади, бізнесом та громадськими організаціями.

Молитовний сніданок — по суті, це круглий стіл, який об'єднує людей навколо молитви за Україну, роздумів про істини Біблії та спільних проєктів.

Ідея проведення молитовних сніданків полягає в тому, щоб люди могли добровільно зібратися разом, прочитати й обговорити те, що написано у Біблії, а також спільно помолитися за свою країну, місто, народ.

Кожна освічена людина мала б хоч раз у житті прочитати цю Книгу, щоб знати, що там написано. А потім приймати рішення, чи важливо це для неї, чи хоче вона так жити, чи ні.

Організатори завжди наголошують, що це не політичний і не релігійний захід. У США навіть не розголошують списки присутніх і не дозволяють фотографувати й знімати на відео цей захід. Бо це особисте дійство. Водночас відкрите визнання християнських цінностей науковою елітою України вселяє надію на позитивні зміни в нашому суспільстві.

«Значення Біблії в історії людства важко переоцінити. Її варто читати й жити згідно з нею, бо саме в цій Книзі глибина мудрості й духовності. Пізнання її істин веде до духовного відродження сердець.

Спілкування за одним столом навколо цієї Книги, що об'єднує науковців різних галузей, є дуже важливим для

суспільства, адже ми можемо почути та інтелектуально збагатити один одного, побачитись уживу та разом помолитися про процвітання нашої України.

Важливе не лише проголошення, але й практичне виконання заповідей «не кради», «не кажи неправди», «не чини перелюбу» та інших у щоденній діяльності, бо саме комплексне виконання цих духовних законів веде до процвітання країн і народів, про що свідчить історія найрозвинутіших країн світу» (Анатолій Ленак).

«Не здорові мають потребу в лікарі, але хворі», — такою була відповідь Ісуса Христа на звинувачення в тому, що Він спілкується зі зрадниками власного народу (митниками, які збирали податки на користь Риму та ще й собі привласнювали частину).

Ідея молитовних сніданків полягає не в демонстрації святості, а в спільній потребі чути Слово Боже та єднатися навколо нього. Якщо ж після цього ми знову занурюємося у бруд, то прочитані слова будуть прокляттям та свідками проти нас.

Коли я помічаю неправду, глупоту, злочини, то починаю зневірятися, дратуватися, звинувачувати. Розумію, кому та в чому потрібно каятися, що виправляти, за що відповідати.

Але читаючи Біблію, я бачу життя Христа, і тоді розумію, що найперше потрібно каятися мені. Без усвідомлення власної неправоти християнство не має сенсу» (Андрій Василенко).

«У громадянському суспільстві важливо мати конструктивний діалог громад, влади, ЗМІ, освітян, науковців, бізнесу, церков. Цінності людини безпосередньо впливають на її щоденну поведінку й прийняття рішень.

Якщо людина вірить і переконана, що красти — це гріх і зло, то вона не братиме участі в корупційних схемах, не вимагатиме хабарів і не даватиме їх. Якщо ж вона вважає, що це нормально, — то робитиме це.

Останні наукові дослідження свідчать (зокрема й цього-річна Нобелівська премія з економіки), що в основі економіки лежить поведінка людей, ті внутрішні закони, якими вони керуються в процесі прийняття рішень. Саме тому морально-духовне виховання особистості є першочерговим завданням сучасної освіти» (Ольга Романенко).

«Традиційний для багатьох європейських країн захід — молитовний сніданок — набуває все більшого поширення в Україні.

Науковці різних християнських конфесій зібралися на університетському молитовному сніданку, щоби ще раз усвідомити себе спільнотою, яку об'єднує любов до Бога й християнські цінності.

Для деякого із науковців цей захід став першим досвідом міжконфесійної взаємодії, усвідомленням того факту, що той, хто хоче миру, шукає те, що нас об'єднує, а той, кому кортить війни, — шукатиме все те, що нас роз'єднує.

У сучасному суспільстві все гучніше лунають заклики до переходу на «нові ціннісні засади». Тому існує великий ризик витіснення ситуативними цінностями цінностей традиційних, перевірених століттями.

Тож науковці об'єднують свій науковий та творчий потенціал для того, щоби засвідчити власну позицію щодо системи координат життя та викладацької, дослідницької і практичної діяльності» (Людмила Гридковець).

Асоціація вчених-християн

НАВЧАЄМОСЬ, ЩОБ ЗРОБИТИ НАШІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ КРАЩИМИ!

III Міжнародна конференція для лідерів християнської освіти, яка відбулася 17-19 січня 2018 року в Києві, зібрала близько 80 делегатів із багатьох областей України, Білорусі, Литви, Росії та США — директорів та завучів християнських навчальних закладів. Були запрошені представники МОН України та громадськості.

Тетяна Чумакова, директор Міжнародного альянсу розвитку християнської освіти, презентувала роботу МАРХО 2017 року: навчання, обмін досвідом учителів-християн, участь у реформі державної освіти. Минулого року Альянс став членом Європейської асоціації педагогів-християн «EurECA». Усі директори були залучені до написання важливих документів: «Концепція приватної школи» і «Критерії оцінювання християнської школи».

У духовній настанові «Я дав вам приклад...» (Ів. 13:15-17) Веніамін Бринза, проректор Ірпінської біблійної семінарії, зосередив увагу присутніх на прикладі служіння Ісуса Христа своїм учням. «У Своему Великому дорученні Ісус Христос двічі повторює: «Тож ідіть, і навчіть всі народи... навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів» (Мт. 28:19-20), тому

дітей потрібно з самого малку навчати не викривленому розумінню істини», — наголосив спікер.

Юрій Кононенко, голова департаменту дошкільної та загальної середньої освіти МОН, дав вичерпні відповіді та роз'яснення з питань, що їх делегати конференції підготували Міністру освіти і науки України Лілії Гриневич.

Виступи спікерів конференції МАРХО мали суто практичне спрямування, а саме: досвід відкриття закладу освіти за новим законом № 1447 (Інна Зінченко, м. Ірпінь), фандрайзінг у християнських школах (Катерина Урусова, м. Москва), законопроект «Гроші за дитиною» (о. Михайло Воцяль, м. Житомир), методика «Навчальні проекти» (Мегі Палатова, м. Київ), мережева старша школа (Катерина Гакало, м. Севастополь), співпраця з батьками (Валдас Статулявичус, м. Вільнюс). Методист МАРХО, психолог Ірина Соколова (школа «Мої горизонти», м. Севастополь) провела ділову гру з прийняття правильних рішень у конфліктних ситуаціях.

Сергій Сорока (уроженець Житомирщини, зараз живе в США) поділився досвідом заснування й управління кількома державними чартерними школами в Каліфорнії і Флориді.

Володимир Нікольський (м. Москва) про досвід проведення міжнародної учнівської олімпіади «Фестиваль дарів»

Директор МАРХО Тетяна Чумакова і співробітник редакції «Слово вчителю» Аркадій Сльоза: початок співпраці

Для учасників конференції було організовано екскурсію в приватну спеціалізовану християнську загальноосвітню школу I–III ст. з поглибленим вивченням іноземних мов «Ріка життя» (м. Київ), яку провела директор школи Ірина Сідляренко.

Оскільки чисельність християн у світі зростає, а віра в біблійного Бога стає важливим фактором ідентичності не лише українців, перспективи та напрями розвитку закладів освіти християнського спрямування стають предметом обговорень на різних міжнародних та міжконфесійних майданчиках з освітніх інновацій і перетворень.

Аркадій Сльоза

УСПІШНІ МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ ХРИСТИЯНСЬКИХ СПІЛЬНОТ І АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

26 січня 2018 року в столичному Інституті релігійних наук св. Томи Аквінського відбулася подіумна дискусія «Християнство в університеті: межі можливого». Захід відкрила Юлія Ніколайчук, виконавчий директор громадської організації «Співдружність студентів-християн Україна», яка повідомила, що ГО «ССХ Україна» в цьому році відзначає 25-річчя з дати заснування в Україні, працює у 30 українських університетах і за час роботи охопила близько 26 000 студентів.

Подія прикувала увагу близько півсотні відвідувачів із академічних, юридичних та релігійно-навчальних кіл. На початку спікери заходу визначались, чи має християнство як явище бути присутнім у світському університеті. Після всебічного

Анатолій Калюжний, багаторічний очільник Собору незалежних євангельських церков України та старший пастор церкви «Нове життя» м. Києва, — компетентний промовець на теми, пов'язані зі взаєминами християнства з політикою, освітою та соціальною сферою.

Організатори представили чотири успішні моделі взаємодії християнських спільнот та академічного середовища. Сергій Тимченко з християнського центру «Realis» поділився позитивним досвідом створення спільних із університетом навчальних програм (зокрема, в Національному педінституті ім. М. Драгоманова). Марина Гнатишина зі «Співдружності студентів-християн Україна» розповіла про проекти інтелек-

обговорення аспектів проблеми дійшли консенсусу, що без присутності віри вищі навчальні заклади частково втрачають свою сутність. «Слово «Universitas» має два основні тлумачення. Перше — охоплення всіх напрямків знань, а друге — спільний пошук істини. Університет — це місце, де студент разом із викладачем шукають істину, — зазначив директор Інституту релігійних наук св. Томи Аквінського у Києві о. Войцех Сурувка. — Церква ж радіє, коли людина розвивається, і не займається прозелітизмом в освіті, але підтримує співпрацю».

Людмила Филиппович, доктор філософських наук, завідувач відділу історії релігій та практичного релігієзнавства Відділення релігієзнавства Інституту філософії НАНУ надала компетентний релігійно-навчальний коментар щодо моделей можливої співпраці між Церквою та університетом. Один зі спікерів дискусії «Християнство в університеті» — Юрій Решетников, голова Державного комітету у справах національностей та релігій 2009–2010 років надав ґрунтовний юридичний коментар, як українські церкви та організації можуть легально (!) представляти свої інтереси в місцевих ВНЗ.

туального впливу в університетах (так звані «Тижні місії»). Доктор педагогічних наук Ірина Сіданіч розповіла про досвід функціонування курсу «Християнська педагогіка у вищій школі» в Університеті менеджменту освіти НАПН. Ректор Українського гуманітарного інституту Людмила Штанько розповіла історію створення та впливу ВНЗ, яким вона керує.

Наприкінці панельної дискусії її фокус змістився на пошук найуспішніших моделей взаємодії церкви та університету. З-поміж озвучених — «прозелітизм», «пропаганда», «присутність» — найоптимальнішим виявився останній. При цьому учасники зустрічі акцентували увагу на якості стосунків. «Ми часто говоримо про те, що треба «солити», але чи задумаємось про якість «солі»? Якщо є люди, які поважають одне одного, то між ними не буде війни, а буде діалог, — наголосив о. Дмитро Романко, студентський капелан УКУ в 2015–2017 рр. — Вони можуть не поділяти думку опонента, але поважають позицію іншого і, спілкуючись, разом шукають можливості для співпраці».

Ірина Сіданіч, доктор педагогічних наук, професор Університету менеджменту освіти НАПНУ

Біблія і наука

У 2018 році в нашому часописі розпочинається підрубрика «Біблія і наука», оскільки ця тема дуже важлива й необхідна для формування системного наукового та біблійного світогляду.

З історії науки та історії християнства відомо, що в епоху Середньовіччя існували проблеми їх взаємного несприйняття та навіть антагонізму. І сьогодні, для не дуже обізнаної в цих питаннях людини, здається, що між християнською вірою та науковим світоглядом існують непереможні суперечності. Тому щодо такого богословсько-наукового діалогу сформувалися три концепції.

Перша концепція виходить із постулювання абсолютної незалежності християнського та наукового світоглядів. Основні тези такі:

- Біблія є лише сакральним та ірраціональним відкриттям Творця людству. Вона робить головний акцент лише на спасінні людської душі (індивідуальна сотеріологія);
- Біблія достеменно не розповідає про походження, сутність та існування фізичного Всесвіту, а наукові уявлення впродовж віків постійно змінювалися;
- Біблія несе відкриття про духовний світ, духовний вимір в існуванні людини, а наука пізнає фізичний Всесвіт як об'єктивну реальність;
- Біблійний контекст алегоричний і не може претендувати на наукову коректність та історичну достовірність.

Такої позиції дотримуються деякі сучасні ліберальні теологи. «Не дозволимо, — кажуть вони, — знову втягнути християнство у вічні суперечки із наукою. Це вже було в епоху Середньовіччя!»

Конфлікт насправді був! Але в чому ж полягала його сутність? Насправді конфлікт був між філософськими та науковими уявленнями Аристотеля, які тоді запозичила середньовічна церква, та новим науковим світоглядом, який почав формуватися в епоху Відродження.

Саме Аристотель учив про плоску Землю, яка розміщена в центрі світу. Навколо Землі рухається Сонце. На кришталевих нерухомих сферах навколо Землі підвішені зорі. Усі тіла складаються з чотирьох субстанцій, це — вогонь, повітря, вода та земля. Мозок людини працює як радіатор: для охолодження крові тощо.

І це лише частина світу Аристотеля. Звісно, що нічого подібного в Біблії немає. Дуже прикро, що в той час було більше довіри до Аристотеля, ніж до Біблії. Біблійна картина світу цілковито інакша.

Уже з першої сторінки Біблії ми читаємо про три універсалії фізичного світу: час, простір та матерію.

«На початку (час хронос) Бог створив небо (простір) та землю (матерію)» (Бут. 1:1).

Саме в цьому триєдиному конституціумі сучасна наука намагається зрозуміти та описати фізичний Усесвіт.

Ще за тисячі років до сучасного наукового світогляду Біблія відкрила нам устрій нашої планети:

«Хіба ви не знаєте, чи ви не чули, чи вам не сповіщено здавна було, чи ви не зрозуміли підвалин землі? Він Той, Хто сидить понад кругом (сферою) землі,.. Він небо (атмосферу) простяг, мов тканину тонку і розтягнув Він його, мов намета на мешкання» (Іс. 40:21-22).

І наша планета Земля зовсім не має якоїсь точки опори чи підвісу:

«Він над порожнечею північ простяг, на нічому Він Землю повісив» (Йов. 26:7).

Звідки пастух Йов знав такі неймовірні тонкощі про нашу планету? Це незаперечне свідчення того, що Біблія є богонатхненним Словом.

Звісно, що Аристотель, як батько античної науки, був дитям свого часу й відображав світогляд тієї епохи. До речі, у своїй філософії Аристотель вводив поняття Першодвигуна, під яким він розумів Творця. Його філософія була повністю просякнута принципом телеології (принцип задуму) Всесвіту.

Як бачимо, насправді творчий конфлікт був не між Біблією та наукою, а між новою наукою та античною

наукою, яку на озброєння та пояснення навколишнього світу взяла тогочасна церква.

Між біблійним і справжнім науковим світоглядом ніколи не було й ніколи не буде конфлікту.

Засновник квантової теорії, лауреат Нобелівської премії 1928 року Макс Планк сказав:

«Так чи інак, але із будь-якого кута зору між релігією та природними науками немає жодної суперечності. Саме в найважливіших моментах простежується цілкова згода. Вони не виключають одне одного, як дехто думав, а доповнюють і обумовлюють. Бог для християнина стоїть на початку шляху, а для фізика — у кінці. Для першого Він є суб'єктом його віри, а для другого — вінцем розробки його світоспоглядання».

Отже, концепцію про незалежність та паралельність християнського та наукового світоглядів ми можемо спростувати. Таких поглядів можуть дотримуватися лише люди, які одночасно погано знають як науку, так і християнську теологію.

Друга концепція світоглядного діалогу між наукою та Біблією виходить із пріоритетності наукових знань над біблійними відкриттями. Технологічні «чудеса» науки в сучасному суспільстві викликали до наукового світогляду безмежну довіру. Тому вважають, що якщо які-небудь біблійні відкриття про структуру фізичної реальності не збігаються з її науковою інтерпретацією, то перевагу

Науковці Інституту генези життя та Всесвіту, м. Київ

слід віддати науковому поясненню. Знову наступаємо на ті самі граблі. Наприклад, Біблія вчить про певні закономірні принципи та логічну послідовність створення фізичного Всесвіту. Прихильники еволюційного матеріалізму, навпаки, у генезі життя та фізичного Всесвіту бачать випадковий еволюційний та хаотичний процес, у якому із випадкової «плісняви» випадково з'являється філософ.

І тут ліберальна теологія знову зраджує християнство. А чому б Богові не створити Всесвіт поступовим еволюційним шляхом? Чому б Богові на початку Всесвіту не «підірвати» якусь таємничу «космічну сингулярність», щоб стався Великий Вибух і таким чином виник сам Усесвіт? Ось вам приклад теїстичного еволюціонізму. Це приклади, як чіткі, фундаментальні й абсолютні біблійні відкриття про фізичний Всесвіт замінюють відносними науковими тлумаченнями під назвою «теїстичний еволюціонізм».

Еволюційне мислення, на жаль, стало своєрідним ідеологічним мейнстрімом у сучасному суспільстві. Еволюційне мислення від донаукової біології (дарвінізм) поширилося на космологію (еволюція Всесвіту внаслідок «Великого Вибуху») і навіть на людське суспільство у вигляді історичного матеріалізму (марксизм).

Сама історія та філософія наукового пошуку неодноразово підтверджували відносність наукових уявлень. Наукове мислення в пізнанні об'єктивної реальності пододало дуже складний шлях. Від неподільності атома до фізики елементарних частинок, від механіцизму класичної фізики до відносності та квантового дуалізму, від детермінізму до статистичної невизначеності, від редукціонізму до холізму і т. ін. Для наукового методу, який базується на експериментальному підтвердженні, це цілком природно.

На відміну від наукових, біблійні відкриття завжди абсолютні, хоча й дуже часто виражені в образній та наочній формі.

Бог Біблії вже декілька тисячоліть розмовляє з людством однією мовою. Очевидно, що необхідно завжди триматися усталеного тлумачення біблійного тексту.

Отже, і другу концепцію світоглядного діалогу між наукою та Біблією, яка виводить біблійне вчення із наукового та історичного контексту, спростовуємо.

ВЛАСНИЙ ПОРОХ

(трішки гумору)

Помер видатний учений-атеїст, і його душа постала перед Богом. Зачарований кількістю і глибиною своїх знань, учений зухвало заявив Творцеві: «Ми, люди науки, дійшли висновку, що більше не потребуємо Тебе! Ми досягнули всі таємниці й знаємо все те, що знаєш Ти: уміємо робити пересадку серця та інших органів, спроможні клонувати людей, створювати нові види тварин і рослин... Одне слово, ми можемо робити все, що раніше вважали чудом і приписували Твоїй мудрості та всемогутності».

Господь терпляче вислухав тираду самозакоханого зухвальця і, коли той замовк, запропонував йому:

— Гаразд! Щоб перевірити, чи потребує Мене людство, проведемо невеличке змагання у творчості.

— Чудово, — відповів учений, — що Ти хочеш, щоб я зробив?

— Ми повернемося до початків і створимо першого чоловіка Адама.

— Прекрасно! — відповів учений і нагнувся, щоб зачерпнути пороку.

— Постривай! — зупинив його Творець. — Ти використовуєш свій власний порох, а Мій не зачіпай!

Засновник теорії відносності, лауреат Нобелівської премії Альберт Ейнштейн писав:

«Кожний серйозний представник природничих наук повинен бути якимось чином людиною релігійною. Інакше він не здатен собі уявити, що ті надзвичайно тонкі взаємозв'язки, які він спостерігає, придумані не ним. У безмежному Універсумі спостерігається діяльність довшого Розуму. Думка про мене як про атеїста — це велика помилка. Якщо таке уявлення виникло із моїх наукових праць, очевидно, що мої праці не зрозуміли».

Третя концепція — це концепція наукового фундаментального біблійного креаціонізму. Згідно з цією концепцією біблійні та наукові відкриття перебувають у логічній та послідовній єдності. Творець фізичного Всесвіту та автор Біблії — це одна й та сама Особистість. І якщо споглядання за навколишнім світом показує нам Творця, то Біблія також розкриває нам Особистість Творця та Його моральну природу.

«...Що можна знати про Бога, явне для них (людей), бо їм Бог об'явив. Бо Його невидиме від створення світу, власне Його вічна сила й Божество, думанням про твори стає видиме. Так що нема їм виправдання» (Рим. 1:19-21).

Отже, Біблія сміливо та однозначно стверджує, що коли ми без упередження досліджуємо видимий фізичний світ, то обов'язково побачимо в ньому «відбитки» Творця. Ми побачимо Його реальність.

Біблія стверджує, що вся навколишня природа є загальним відкриттям Творця:

«Небо звіщає про Божу славу, а про чин Його рук розказує небозвід. Оповідь день днів слово, а ніч ночі показує думку, — без мови й без слів, не чутий їхній голос, та по цілій землі пішов

відголос їхній, і до краю вселенної їхні слова!» (Пс. 18:2-5).

Діяльність науково-дослідного Інституту генези життя та Всесвіту (м. Київ) засвідчує, що сучасний науковий світогляд може вказати сучасному суспільству на Творця. Інститут створений вітчизняними та іноземними науковцями точних, природничих та гуманітарних наук із метою подальшої системної розробки наукової парадигми творіння, яка б повністю відповідала досягненням сучасних наук, та впровадження цих світоглядних основ у всі сфери життя суспільства.

Основою наукового методу в діяльності інституту є порівняльний реферативний аналіз теоретичних та експериментальних сучасних наукових досягнень.

Для досягнення поставленої мети інститут організовує науково-дослідний процес із оприлюдненням результатів у формі науково-дослідницької роботи, випуску монографій, підручників, науково-популярної літератури та періодичних видань.

Для презентації та популяризації результатів дослідження інститут організовує науково-практичні конференції, семінари, навчальні лекції та кру глі столи.

Планується на базі інституту створити також музей створення Всесвіту та християнський планетарій. 🌌

**Валерій
Решетінський,**
президент
Інституту
генези життя та
Всесвіту, кандидат
технічних наук

Ми віримо, що авторитет Біблії поширюється на всі сфери життя, про які вона говорить, тому заохочуємо вчителів-християн використовувати під час викладання своїх предметів поряд з іншими джерелами Слово Боже. Важливо знати самим і викладати учням те, що говорить Бог про той чи інший предмет, інакше учні отримають неповну, а отже, неправдиву інформацію.

Починаючи з XIX ст., у бурхливий період розвитку науки і техніки, віра християн у наукову цілісність і достовірність Писання зазнала серйозних випробувань. Нині все більше християнських дослідників знаходять факти, які підтверджують написане в Біблії й указують на геніального Конструктора. Багато сучасних учених стверджують, що хоча «світ мудрістю не зрозумів Бога в мудрості Божій» (1 Кор. 1:21), вічна божественна істина непохитна.

Наукові знання — це знання, отримані й перевірені точними спостереженнями, повторені експериментально й старанно обґрунтовані. Згідно з таким визначенням, наука має певні обмеження: вона не може займатися вивченням цінностей, намірів і тлумачень. Однак навіть на уроках з природничих дисциплін говорять про цінності, застосовують тлумачення й пояснення, адже факти, які ми спостерігаємо, спонукають до запитань: чому ці факти саме такі, а не інші? що відбувалося до того, як люди почали записувати свої спостереження? які моральні проблеми впливають із нових

наукових відкриттів? Відповіді на ці запитання приходять не в результаті дослідів і спостережень, а базуються на припущеннях: або біблійних, або еволюційно-гуманістичних. Пошуки фактів — це справа науки, а тлумачення фактів залежить від віри в Бога та Його Слово. Вислови багатьох видатних людей підтверджують це.

«Християнська віра перших учених дала їм не просто можливість припускати; вона дала їм мотивацію. Вони вірили, що, вивчаючи природу, відкривають мудрість і силу Творця й таким чином віддають Йому належне» (Джеймс Ф. Джекил (1882–1964), німецько-американський фізик, Нобелівський лауреат з фізики 1925 р.).

«Природа — це лише назва наслідку, причиною якого є Бог» (Вільям Каупер (1731–1800), англійський поет).

«Для мене віра починається з усвідомлення того, що вищий розум дав життя Всесвіту й створив людину. Мені не важко в це вірити, оскільки безсумнівим є той факт, що там, де є задум, є й розум — упорядковане буття Всесвіту підтверджує істинність найвеличнішого вислову всіх часів: «На початку Бог...» (Артур Комптон (1892–1962), американський фізик, лауреат Нобелівської премії з фізики 1927 р.).

«Закони природи — ніщо інше, як думки й посередники Бога — форми, у яких Він діє і втілює задумане Його провидінням і волею» (Брайан Едвардс (1968 р. н.), англійський фізик).

Хто був на початку?

Що вище — розум людини чи Бог?

XX ст. можна назвати віком «наукового вибуху». За останні 50 років наука просунулась вперед набагато далше, ніж за 5000 попередніх років! 90 % учених, які коли-небудь жили у світі, є нашими сучасниками. Здатність людини винаходити нове торкнулась буквально всього на світі. Однак у яку галузь наукового дослідження людина не проникає, виявляється, що природа завжди й у всьому може претендувати на перше місце.

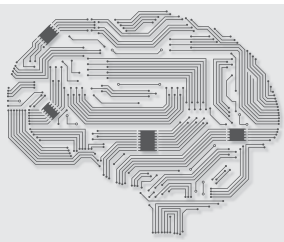
Механічний насос і серце людини

Яку машину можна порівняти з серцем людини, яке здійснює 100 000 скорочень у день протягом 70-80 (а часто і довше) років безперервної роботи без зупинки для ремонту? Хто створив серце?

Комп'ютер і наш мозок

Наш мозок — це надзвичайно складний і досконалий апарат. У ньому більше нервових магістралей, ніж у всіх телефонних зв'язках світу. В мозок ідуть імпульси з двохсот тисяч теплочутливих клітин, із півмільйона клітин, які відчують тиск, і з трьох чи чотирьох мільйонів клітин, які відчують біль, а також сигнали від очей, вух, носа й ділянок, які реагують на смак і дотик. Мозок — дивовижна обчислювальна машина — опрацьовує всі ці мільйони імпульсів і віддає відповідні команди. Хто зробив цю чудесну обчислювальну машину?

Сучасна навігація і птахи

Наприклад, птах сивка, який гніздиться на Алясці, зимує на Гавайських островах, розташованих на відстані 3 500 км посеред Тихого океану. Ще дивніше, що пташенята відлітають у теплі краї через декілька тижнів після батьків — без провідника! Яким чином птах навчився навігації?

Досягнення фототехніки і людське око

Чутливий експонетр, безпосереднє автоматичне фокусування, ширококутовий об'єктив, здатність миттєво змінювати ступінь розпізнавання — це дивовижні властивості людського ока. Хто сконструював око?

Кондиціювання повітря і вулик

Для того щоб личинки бджіл могли розвиватися, у вулику необхідно підтримувати постійну температуру +35 °C і певну вологість повітря. Незважаючи на зміну погодних умов, бджоли це завдання успішно розв'язують завдяки майстерному будівництву свого житла й кондиціюванню повітря. Хто навчив комах приймати мудрі інженерні рішення?

«Наука — всього-на-всього накопичення фактів, а не золотий ланцюжок істин, якщо ми відмовляємось зв'язувати її з тронем Господнім» (*Френсіс П. Кобб (1822–1904), ірландський письменник*).

«Досвід тривалих наукових досліджень переконує мене в тому, що віра в Бога... дає чудовий стимул людині, яка намагається проникнути у сферу невідомого» (*Жан Луї Агассіз (1807–1873), швейцарський і американський природодослідник*).

«На ділах Божих лежить відбиток мудрості й могутності, який чітко відрізняє їх від діл людських, які є лише слабкою подобою діл Божих. Не лише світло Сонця, але й мерехтіння світлячка проголошує Його славу» (*Джон Ньютон (1725–1807), англійський священнослужитель*).

«Природа — така ж божественна книга, як і Писання; кожна може приховувати таємниці, але кожна дає й очевидні практичні уроки для повсякденного життя» (*Брайан Едвардс*).

«Бог доклав зусилля, створюючи, формуючи, обставляючи й прикрашаючи цей світ, зовсім не для того, щоб ті, кого Він створив у цьому світі, нехтували ним; водночас добре, якщо вони не люблять цей світ настільки, щоб віддавати йому перевагу перед Творцем» (*Едвард Хайд Кларендон (1609–1674), англійський історик*).

«Чудові квіти — це усмішка благого Бога» (*Вільям Вілберфорс (1759–1833), англійський політик*).

«З погляду генетики, у Бога є всі можливості створити кожну людину не такою, як інші. Число генетичних комбінацій складає 3 мільйони в 30-му степені, і Бог ще не використав їх усіх. Двох однакових людей не існує» (*Джеймс Даунінг*).

«Конгрес США доручив військово-морській обсерваторії стежити за визначенням точного часу як на території Сполучених Штатів, так і на всіх морських суднах... Через постійні інтервали часу вони наводять телескоп на конкретні зорі. Коли зоря досягне встановленого положення в телескопі, вони перевіряють хронометр. Якщо час на їхньому годиннику не відповідає положенню зорі, вони ніколи не говорять: «Сьогодні вранці зорі на мікросекунду спішають», — вони говорять: «Змініть час на хронометрі» (*Джеймс Даунінг*).

«Сенс і радість моєї науки приходять до мене в ті рідкісні хвилини, коли я відкриваю щось нове й говорю сам до себе: «Так ось як Бог це створив!» Моя мета — зрозуміти хоча б маленьку частинку Божого задуму» (*Генрі Ф. Шефер (1944 р.н.), американський хімік*).

«Дані фізики елементарних частинок і астрофізики можна розглядати як красномовне свідчення існування Творця світу, який ретельно підібрав параметри фундаментальних частинок матерії для того, щоб у Всесвіті... створити умови, придатні для існування... людини...» (*Володимир Нікітін (1934 р.н.), російський учений-фізик*).

Навігація, фототехніка, кондиціювання повітря, комп'ютер і багато інших винаходів, зроблених людиною, є:

- видатними досягненнями науки;
- результатами високого рівня людського розуму.

Але чи не логічно припустити, що якщо вони подібні до явищ природи, то і за «досягненнями» природи також повинен бути розум високого рівня? Наприклад, обчислювальна машина сконструйована на зразок мозку — «електронної машини» самої людини. А хто сконструював мозок? Його також треба було винайти й налаштувати на виконання певних завдань, інакше мислення було б хаотичним і ненадійним. Такі поняття, як «причина», «враження», «логіка» взагалі не існували б. Отже, здатності людини до мислення повинен передувати чийсь більш розвинутий розум. Цей розум може належати лише Богові.

Яким є Бог? Чи має Він розум?

Поглянь на природу — у ній видно Його безмежну мудрість.

Чи є Бог могутнім?

Поглянь на незліченні світи у Всесвіті. Він їх створив.

Чи є Бог Особистістю?

На це питання ми зможемо відповісти тільки тоді, якщо Він Сам повідомить нам про Себе.

Чи одержали люди яку-небудь інформацію від Бога?

Так. Для того щоб показати Себе людям, Бог став Людиною. Життя Сина Божого Ісуса Христа описано в Євангелії. Христос Своїм життям — одночасно і людським, і божественним — відкрив нам, що справжня сутність Бога — це любов. У справжньої любові є дві якості. По-перше, любов завжди бажає найкращого тим, кого любить. По-друге, любов проявляється у жертвній самовіддачі. Біблія говорить про це так: «Так-бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне» (Ів. 3:16).

Проте багато людей позбавлені Божої любові й вічного життя, яке Він бажає дати кожній людині. Це відбувається тому, що людина не визнає вишності Бога над собою. Людина живе так, ніби вона сама, а не Бог, знаходиться в центрі всього. Це повстання людини проти Бога Писання називає гріхом. Біблія говорить, що «заплата за гріх — смерть» (Рим. 6:23). Але Бог пропонує спасіння в Своему Сині Ісусі

Христі, Який спокутував Своєю хресною смертю гріхи всіх людей.

Наше спасіння залежить від нашого ставлення до Бога і до запропонованого Ним спасіння через Ісуса Христа. Чи визнаєте ви, що Бог має слушність, коли говорить про наше повстання проти Нього? Чи усвідомлюєте, що потребуєте особистого спілкування з Богом? Чи приймаєте заклик Слова Божого: «Віруй в Господа Ісуса, — і будеш спасений...» (Дії 16:31)? Читаючи ці рядки, ви можете в простоті душі звернутися в молитві до Бога. Розкажіть Йому про вашу потребу й просіть Ісуса Христа стати вашим особистим Спасителем.

Божі вимоги до нас ґрунтуються:

- на створенні — Він створив нас для Себе;
- на любові — Він віддав Себе за нас.

Живучи відповідно до заповідей Бога, ви не тільки віддаєте Богові те, що по праву належить Йому, але також обираєте єдину можливість випробувати Його любов, Його прощення й щоденне спілкування з Ним. Це все стане вашим здобутком, якщо увіруєте в Ісуса Христа! Однак ви самі повинні прийняти рішення.

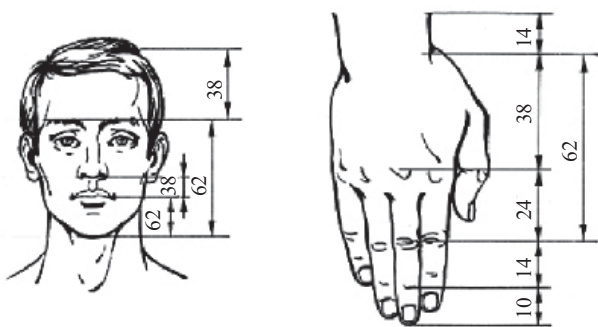
Зробіть це зараз! 🙏

ЗОЛОТИЙ ПЕРЕТИН, або Почерк Творця

Розпочнемо з експерименту. У парку стоїть порожня лавка. Людина підходить до неї і сідає. Як ви думаєте, вона сяде на краєчку чи посередині? У більшості випадків ні там, ні там. Абсолютно інстинктивно людина сідає так, що відношення тієї частини лавки, яка буде праворуч від неї, до тієї, що буде ліворуч, становитиме близько 1,6.

А тепер виміряйте відстань від кінчиків пальців до зап'ястя і від зап'ястя до ліктя, поділіть більше число на менше. Який результат?

Можна спробувати ще зіставити довжину пальців і всієї долоні, ширину і висоту обличчя, ширину носа і відстань між ніздрями, або багато інших розмірів (див. мал. 1).

Мал. 1. Пропорції тіла людини

Розміри будуть різні (у людей різної статі, віку, статури), але відношення розмірів стійко коливатиметься навколо числа 1,6 (приблизно як відношення 62 до 38). Якщо ж наявна точна пропорція, то зовнішність або тіло людини вважають ідеальним.

А тепер розглянемо кілька знайомих нам форм. Одна з найпоширеніших — це спіральна форма. Відразу пригадуємо черепашку молюсків чи хатку равлика? Але ця форма спостерігається повсюдно: у будові завитка внутрішнього вуха людини, рогу барана, хвоста морського коника й молекули ДНК, у русі смерчу й торнадо, виру та хвиль, галактик і комет, у розміщенні насіння соняшника, пелюсток маргаритки, квіток на стеблі конвалії, лусочок у ялинковій шишці.

Коли ж докладніше розглянути спіраль, то виявляється, що вона закручена за строгою математичною схемою. Узяти хоча б соняшник. Бачимо два ряди спіралей (квіточок або насіння), які закручуються в протилежних напрямках. Якщо порахувати спіральні ряди у кожному напрямку, то з'ясується, що в більшості випадків співвідношення чисел, залежно від розміру голівки, буде наступним: 55 і 34; 89 і 55; 144 і 89. Спробуйте поділити ці числа.

Якесь дуже знайоме число виходить, чи не так?

Понад 800 років тому великий математик пізнього Середньовіччя монах Леонардо Пізанський (історично відомий як Фібоначчі) відкрив дуже цікаву послідовність чисел. Кожне наступне число є сумою двох попередніх: 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144, 233, 377, 610... і так до нескінченності.

$$1+1=2$$

$$1+2=3$$

$$2+3=5$$

$$3+5=8$$

$$5+8=13...$$

Коли більше число з цієї послідовності поділити на менше число, розміщене поряд, то, починаючи з третього,

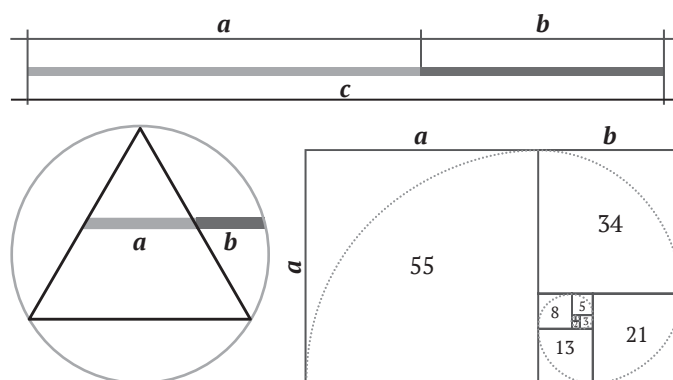
Мал. 2. Спіраль Фібоначчі в природі

співвідношення коливатиметься знову ж таки в межах 1,6; а якщо менше число поділити на більше число, яке стоїть поряд, то отримаємо приблизно 0,6 (тобто на одиницю менше)¹.

Ми вже частково переконалися, що цю пропорцію можна побачити всюди в живій і неживій природі, а також — у живописі, скульптурі, архітектурі, музиці. Називають її по-різному: «золотою», «божественною», «золотим числом» тощо.

Талановиті майстри стародавньої Греції та Єгипту в основу багатьох своїх творів мистецтва клали «золоті пропорції». Золотий перетин — це такий пропорційний поділ відрізка на нерівні частини, при якому весь відрізок так відноситься до більшої частини, як сама більша частина відноситься до меншої. При цьому коефіцієнт пропорції той самий — 1,6.

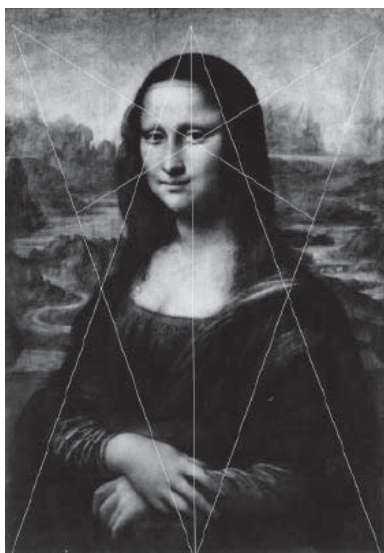
$$a:b = c:a \approx 1,6$$

Мал. 3. Золоті пропорції в геометрії

Золотий прямокутник: якщо коротка сторона прямокутника дорівнює 1, то його довга сторона дорівнює 1,6; золотий трикутник — рівнобедрений трикутник, у якого бічні сторони відносяться до основи з коефіцієнтом 1,6. Вони це робили переважно інтуїтивно. Але чому? Тому що, як виявилось, при такій пропорції людині найприємніше дивитися на предмет дизайну, така пропорція найбільше відповідає естетичному сприйняттю людини. Щоправда, є люди, які не вбачають

¹ Це число отримало назву «фі»; $\phi = 1,61803398...$

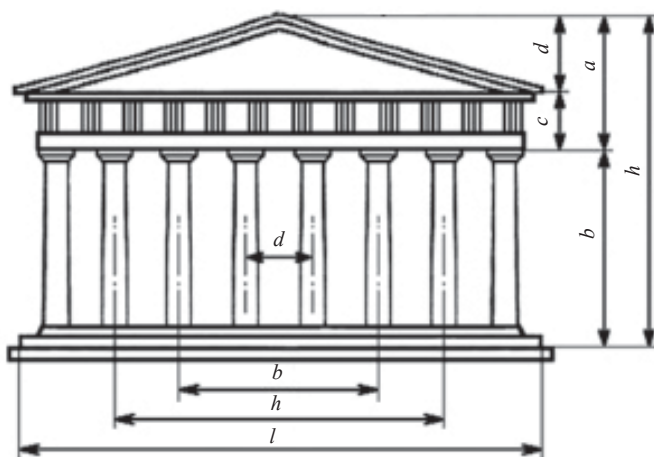

Мал. 4. Леонардо да Вінчі «Мона Ліза»

цієї закономірності й не сприймають золотий перетин як оптимальний, однак численні дослідження показали, що більшість опитаних віддали перевагу тим зображенням чи предметам, пропорції яких лежали в межах від 1,414 до 1,732. Що не кажіть, а золотий перетин входить у цей діапазон.

Так, портрет Мони Лізи (Джоконди) довгі роки привертає увагу дослідників, які виявили, що композиція малюнка заснована на золотих трикутниках, що є частинами правильного зірчастого п'ятикутника.

Одним із найкрасивіших творів старогрецької архітектури є Парфенон (V ст. до н. е.), який також збудовано з урахуванням золотих пропорцій.

$$l/h = h/b = b/a = a/d = d/c = \varphi$$

Мал. 5. Парфенон в Афінах, Греція

Але повернімося до живої природи. Надзвичайно цікавим явищем є те, що послідовність чисел Фібоначчі спостерігається в спіральному розташуванні листків навколо стебла рослин. Учені називають це філлотаксисом. Цю спіральну форму добре видно, коли подивитися на стебло зверху, тоді можна побачити, що кут розходження листків від одного до іншого утворює частину вписаного кола. І в кожному випадку кут розходження відповідає числу з послідовності Фібоначчі. Наприклад: у в'яза кут розходження листків становить $1/2$ кола; у берези й лісового горіха — $1/3$; у абрикоси й дуба — $2/5$; у груші й тополі — $3/8$; у мигдального дерева й верби — $5/13$; а в деяких сосен — або $5/21$, або $13/34$. Таке розміщення дозволяє кожному листку отримати максимальну кількість сонячного світла й повітря, при цьому не затіняючи й не притискаючи сусідні листки.

Таку схему можна виявити й у пелюстках багатьох квітів. Наприклад: лілія має 3 пелюстки, фіалка круглолиста — 5, дельфініум — 8, ромашка непахуча — 13, айстра — 21, ромензілія — 34, геленіум — 55, айстра новобельгійська — 89.

Мал. 6

Помітили також, що в ящірки довжина хвоста так відноситься до довжини тіла, як 62 до 38.

Досконалою є форма бабки, яка також створена за законом золотого перетину: відношення довжин хвоста і корпусу дорівнює відношенню загальної довжини до довжини хвоста.

Бактерії розмножуються в прогресії, яку можна накреслити у вигляді спіралі Фібоначчі.

Метеорити, вриваючись у поверхню Землі, формують впадини, які співвідносяться зі спіраллю Фібоначчі.

Ми знаємо, що інформація, необхідна для утворення форм живих організмів, зберігається в їхніх ДНК, тому не дивно, що ширина молекули ДНК складає 21 ангстрем, а довжина повного повороту її спіралі дорівнює 34 ангстремам (обидва числа належать до послідовності чисел Фібоначчі).

Таким чином, золота пропорція проявляється в найрізноманітніших формах, числах і схемах, існує в найкрихітніших і найбільших частинах природи. Сама її присутність ставить під сумнів думку про те, що все виникло в ході еволюційних процесів, оскільки випадок не може створити таких складних взаємозв'язків, тим більше повторити їх багато разів у різних явищах природи та живих організмах. Це може бути лише творінням усемогутнього й премудрого Бога, що свідчить про Його досконалу майстерність, любов до краси й порядку. Це той самий Бог Біблії, про якого написано, що Він «вчиняє великі діла, яких не розуміємо ми» (Йов. 37:5). Це Ісус Христос, який єдиний достойний поклоніння: «Достойний Ти, Господи й Боже наш, прийняти славу, і честь, і силу, бо все Ти створив, і з волі Твоєї існує та створене все!» (Об. 4:11).

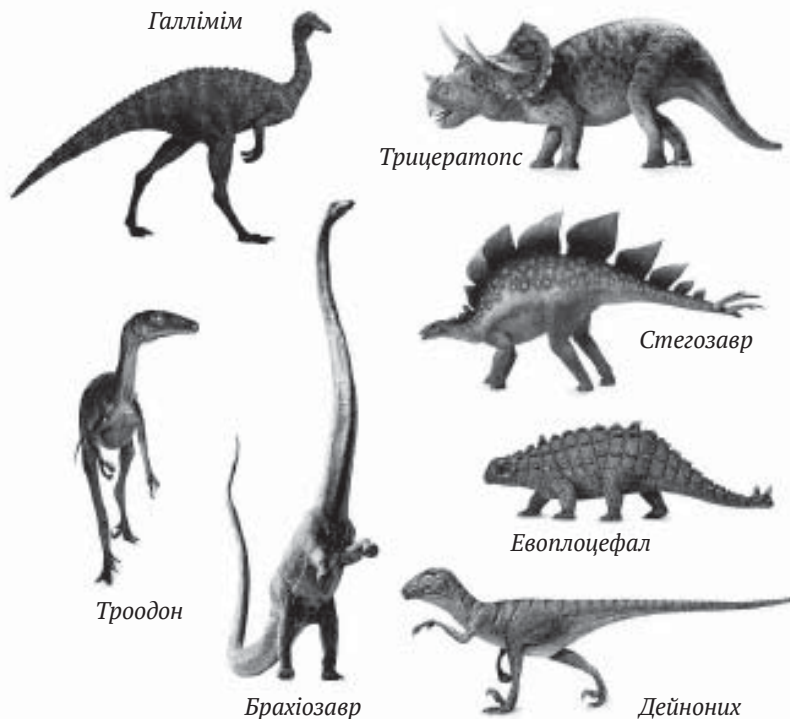
Поняття «золотого перетину», числовий ряд Фібоначчі входять до шкільної програми, але багато в чому саме від викладу вчителя залежить, що побачить у них дитина: дивне число з багатьма знаками після коми, загадку природи чи почерк геніального Творця Всесвіту? 🐞

Матеріал підготувала **Надія Доля**

КОЛИ ЖИЛИ ДИНОЗАВРИ?

Багато вчених, які дотримуються еволюційних поглядів, вважають, що динозаври жили від 230 до 65 мільйонів років тому, задовго до того, як з'явилася людина. Але нам слід пам'ятати, що скам'янілості не мають етикеток, на яких указаний їхній вік. Мільйони років еволюції — це лише гіпотеза, припущення.

У Біблії, яка є джерелом істини, написано, що земні тварини (і динозаври також) були створені шостого дня творіння разом із людиною, близько 6000 років тому. Приблизно 5000 років тому води великого потопу вкрили Землю, але представники всіх видів наземних тварин, що дихають

повітрям, врятувалися на борту ковчега разом із Ноем і його сімейством. Усі інші мешканці суходолу загинули під час потопу. Більшість скам'янілостей по всій Землі, які ми знаходимо сьогодні, утворилися в результаті цієї всесвітньої катастрофи. Таким чином, найбільший вік скам'янілостей динозаврів може бути кілька тисяч, а не мільйонів років.

Є багато доказів того, що люди й динозаври жили в один час. Ось лише декілька з них.

У Книзі Йова 40:10-19 ми читаємо, як Бог описує праведному Йову (який жив уже після потопу) величезного звіра, названого «бегемотом». Він каже: «Голова оце Божих доріг...» (Йов. 40:19). Очевидно, це найбільша наземна тварина, яку створив Бог: «Випростовує він, немов кедр, свого хвоста...» (Йов. 40:17). І хоча деякі біблійні коментатори кажуть, що це, можливо, гіпопотам або слон, опис насправді більше відповідає брахіозавру або сейсмозавру. (Висловлюється також припущення, що це може бути тиранозавр.)

Майже в кожній культурі є легенди про драконів. Є багато старих історичних книг у бібліотеках у всьому світі, які містять докладні описи драконів і їхніх сутичок із людьми. Дивовижно (або не дуже дивно — для креаціоністів), що багато з цих описів відповідають тому, як сучасні вчені описують динозаврів.

В околицях міста Іка в Перу в першій половині XX ст. доктор Хав'єр Кабрера зібрав колекцію з 11 000 різних каменів. На частині цих артефактів із Південної Америки зображені динозаври й літаючі рептилії усіх типів і розмірів, часто разом із людиною. Ці камені датують 500-1000 роками до Різдва Христового.

Гробниця єпископа Ричарда Белла в Соборі Карлайл (Великобританія) прикрашена гравюрами, на яких зображені риба, вугор, собака, свиня, птах, ласка... і динозавр! Єпископ умер 1496 року, і ці латунні гравюри свідчать про можливість існування динозаврів усього 500 років тому.

Історії про гігантських людиноїдних птахів, дуже схожих на птерозаврів, розповсюджені серед багатьох індіанських племен південного заходу США. Індіанці племені Які розповідали легенду про велетенського птаха, який жив на пагорбі. Щоранку він прилітав за людською жертвою. Одного разу хлопчик, який втратив свою сім'ю через цього птаха, убив його стрілою з лука.

У штаті Юта знайдені інші докази того, що людина жила в один час з літаючими динозаврами. У Каньйоні Чорного Дракона є гарні піктограми динозаврів. Індіанці зобразили схожу на птаха істоту з величезними крилами, хвостом, довгою шиєю, дзьобом і вертикальним гребенем на голові.

За останні 100 років було безліч повідомлень про спостереження у віддаленому районі Центральної Африки однієї з болотних тварин, яку місцеві мешканці називають «мореле-мбембе» — «той, хто зупиняє ріки». Вона більша від гіпопотама, але менша від слона, із присадкуватим тілом і довгою шиєю. Кажуть, що істота живе переважно у воді, виходить на берег удень у пошуках їжі. Малюнки очевидців свідчать про те, що мореле-мбембе не нагадує жодного з сучасних мешканців Землі. Але при цьому він різко схожий на апатозавра.

У Північній Атлантиці під час Першої світової війни німецьким підводним човном був затоплений британський корабель «Іберія». Коли судно пішло під воду, на глибині відбувся вибух, можливо, вибухнув паровий котел. Командир і деякі з офіцерів субмарини згодом розповідали, що серед викинутих на поверхню уламків несподівано з'явилася велетенська тварина, яка звивалася і билася у воді. За 10-15 с, поки невідомий науці звір перебував на поверхні, спостерігачі встигли розгледіти, що він був близько 20 м завдовжки, за формою нагадував крокодила, мав чотири потужні лапи з перепинками й довгий звужений хвіст.

2005 року вчені Університету Монтани заявили, що вони знайшли кістки тиранозавра, які повністю не скам'яніли. Внутрішні ділянки містили м'які тканини. Якби вік цих кісток справді становив декілька мільйонів років, то органічні речовини повністю б розпалися. Навколо цієї знахідки зараз ведуть запеклі суперечки.

Отож, що ж відбулося з динозаврами? Якщо вони були такими великими й потужними, то чому не змогли вижити? Коли всесвітній потоп закінчився, усі наземні тварини, і динозаври також, зійшли з ковчега й жили поряд із людьми. Зміна клімату після потопу й інших катастроф, брак їжі, хвороби, діяльність людини призвели до того, що багато видів тварин зникли з лиця Землі. Вимерли й динозаври. Але впродовж усієї своєї історії вони жили поряд із людиною. 🐾

Лоренс Деббі, Лоренс Ричард. Світ тварин/Серія «Божий Задум». — К. : Книгоноша, 2015. — С. 77-78.

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ НА УРОКАХ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЕТИКИ

Виходячи із завдань християнської етики, цей навчальний предмет стає чи не найголовнішим у системі шкільних предметів, адже звернений до душі дитини, до її внутрішнього світу, допомагає дитині стати справжньою Людиною. Бо людина часто занебре свою душу, забуває, що вона образ і подоба Божа в прагненні досягнути певних успіхів у суспільстві, ставить на перше місце матеріальні цінності, кар'єру, а не духовне життя. При цьому я не хочу применшити значення інших навчальних дисциплін, адже вони дають школярам необхідний багаж знань, розвивають розум, мислення та інтелект, що є дуже важливо в сучасному світі. Лише спільними зусиллями педагога здатні досягнути справжнього успіху в навчанні та вихованні дітей. Тому потрібно використовувати різноманітні форми й методи навчально-виховної роботи, щоб зацікавити учнів тим чи іншим предметом.

Я ніколи не виокремлюю християнську етику з-поміж інших навчальних дисциплін, а навпаки, використовую знання з інших предметів під час проведення уроків, що раджу робити й іншим. Християнська етика — це курс, який інтегрується в інші предмети, а інші предмети інтегруються в християнську етику. Коли проаналізувати міжпредметні зв'язки, то можна побачити широкий спектр інтеграції.

Наприклад, у 5 класі під час вивчення теми «Біблія про створення світу» починаю урок із запитання: «Що ви бачили навколо себе, коли вранці йшли до школи?». Учні називають усе, що вони бачили, отримуючи знання про живу та неживу природу.

І зрештою самостійно роблять висновок, що вся природа створена Богом. Або приходжу до класу із «букетом» із гілочок різних дерев. Ставлю перед учнями запитання: «Як ви думаєте, хто подарував мені цей «букет»?». Діти висловлюють різні припущення, але після читання Святого Письма доходять висновку, що «букет» я отримала від Бога. Я ділюся з ними своїм дарунком. Діти надзвичайно задоволені. Крім того, вони ознайомлюються із видами дерев, які ростуть у нашій місцевості, що також важливо.

Крім біологічних знань практикую використання географічної карти, особливо у 5 і 7 класах, щоб учні уявляли, де відбувалися події, описані в Біблії. Разом із дітьми здійснюємо подорожі по карті.

Важливим елементом є використання літературних творів, як українських авторів, так і зарубіжних, які сприяють не тільки знайомству школярів із творами світової культури, але на конкретних прикладах вчать аналізувати ті чи інші події, учинки людей, робити вибір між добром і злом, звичайно, на користь добра. У старших класах пропоную дітям написати твір-роздум над тією чи іншою проблемою. Під час вивчення теми «Ісус навчає притчами» розглядаємо особливості літературних притч та притч Ісуса Христа, їх подібності та відмінності.

Історичні знання допомагають порівняти події, описані у Святому Письмі, навіть до певної міри проаналізувати достовірність фактів. У 5 класі під час вивчення тем: «Мужність», «Роль великих людей у житті народів», у 7 класі — «Усвідомлення відповідальності за

долю народу», «Славні постаті українського народу», «Відродження української духовності у XX столітті» використовую приклади з історії України, із життя видатних людей.

Практикую слухання духовної музики, розучування із дітьми різноманітних пісень, малювання ілюстрацій до притч, до окремих розділів Старого Завіту, розмальовування писанок, що також сприяє зацікавленню предметом і поглибленню знань учнів. У 7 та 9 класах є теми, які конкретно пов'язані з музикою, образотворчим мистецтвом та художньою культурою:

- «Християнські символи у традиціях і культурі рідного народу»;
- «Християнські культурні цінності»;
- «Українські християнські традиції та елементи сакрального мистецтва»;
- «Визначні архітектурні церковні пам'ятки України»;
- «Християнство в образотворчому мистецтві»;
- «Християнство в музиці»;
- «Християнство в літературі та сучасному медіапросторі».

За можливості використовую знання з хімії, фізики, астрономії, щоб показати єдність законів природи та велич Того, Хто підпорядкував природу цим законам Своєю могутньою силою (10 клас — «Християнство як світова релігія (етико-релігійнознавчий аспект)» («П'ять доказів існування Бога Томи Аквінського»).

Нерідко спираюся і на психологію. Зокрема, у 9 класі під час вивчення тем: «Постійне вдосконалення людської особи. Гідність особи», «Усебічний розвиток української молоді», «Мистецтво спілкування», «Конфліктні ситуації», «Дружба і товаришування», 6 клас — «Відповідальність у нашому житті» розглядаю поняття «характер» і «темперамент», їхній вплив на здібності школяра.

А також ми ознайомлюємося із планетами Сонячної системи (астрономія), океанами, материками, морями, річками та озерами (географія).

Під час вивчення теми «Людина — образ і подоба Божа» діти мають можливість дізнатися про органи та системи людського організму, їхній взаємозв'язок та діяльність, що кожен орган виконує дуже важливу функцію в тілі.

Розглядаючи тему «Любов як вияв самовідданості», використовую знання з природознавства, фізики та хімії, де учні ознайомлюються із речовинами, будовою молекул, атомів. На прикладі будови атома допомагаю дітям зрозуміти, як електрони «жертвують собою» задля електронейтральності атома. Наводжу приклади ланцюгів живлення, де школярі бачать, як одні організми (рослини чи тварини) «жертвують собою» задля інших. Учні мають можливість ознайомитися із колообігом води в природі, яка дає життя рослинам і тваринам, складають казочку про подорож краплинки.

Під час вивчення тем «Молода людина і навколишній світ» (9 клас), «Здоровий спосіб життя» (10 клас) учні використовують знання, отримані на уроках біології, основ здоров'я.

Теми в 9 класі «Права і обов'язки людини», «Свобода вибору» та у 8 класі «Мораль і право», «Божі Заповіді — основа морального життя людини» потрібно пов'язувати із знаннями, отриманими на уроках правознавства.

Християнська етика має зв'язок із математикою, коли ми розв'язуємо задачі, пов'язані із життям Ісуса або певними подіями, які описані в притчах чи інших розділах Біблії.

На уроках християнської етики практикую також використання комп'ютерних технологій. Під час вивчення тем: «Символи родини, народу і держави» (3 клас), «Святість. Наслідкування Христа» (7 клас), «Християнські символи в традиціях і культурі українського народу» (7 клас), «Українські християнські традиції та елементи сакрального мистецтва» (9 клас) за допомогою комп'ютера показую презентацію про церковну атрибутику, архітектурні пам'ятки. Разом із членами туристсько-краєзнавчого гуртка розробили заочну екскурсію духовними святинами м. Чорткова та селища Заводського, створивши комп'ютерну презентацію «Чи можна в Чорткові подумати про вічне?»

У 8 класі під час вивчення теми: «Людська гідність. Відповідальність людини за життя» пропоную учням вчительську презентацію «Курити чи не курити?», під час роботи над якою школярі розглядають причини куріння, ознайомлюються із хворобами, спричиненими курінням, роблять висновок про шкідливий вплив куріння на організм людини, а також, що люди, які курять, вживають алкоголь чи наркотики, чинять гріх проти п'ятої заповіді Божої: «Не убий», бо самі завдають шкоди своєму здоров'ю. Цю презентацію можна використати й у 5 класі під час вивчення

теми «Зло. Наслідки зла», у 10 класі — «Здоровий спосіб життя», у 9 класі — «Вибір між добром і злом». Але під час застосування комп'ютерів на уроках християнської етики треба пам'ятати, що вони є лише допоміжними засобами навчання, а спілкування, бесіда, словесні методи посідають перше місце, бо цей предмет спрямований на внутрішній світ дитини. І щоб душа не зачерствіла, а навпаки, змінилася на краще, щоб дитина стала добрішою, милосерднішою, щирішою, потрібне живе спілкування «людина — людина», тобто «учитель — учень», а не «машина — дитина».

Із наведених прикладів можна зробити висновок, що християнська етика є невід'ємною частиною шкільних навчальних предметів, сприяє не лише розвитку загальнолюдських цінностей, але й певною мірою при використанні відповідних форм і методів навчання зацікавленості дітей іншими предметами, знання з яких використовуються для глибшого розкриття тієї чи іншої теми, того чи іншого питання. Тому вчителям християнської етики потрібно ширше впроваджувати й застосовувати міжпредметні зв'язки, використовуючи наявний багаж знань, займатися самоосвітою та підвищенням свого професійного рівня.

Уроки християнської етики можна проводити інтегрованими в співпраці із учителями-предметниками (біології, історії, географії, літератури тощо), це сприятиме кращому засвоєнню матеріалу, розширюватиме кругозір учнів.

А вчителям інших навчальних дисциплін під час проведення уроків не слід забувати про душу дитини, її внутрішній світ, а не тільки давати їй певні знання, за можливості використовувати теологічні знання на своїх уроках. Бо тільки в тісній співпраці всіх педагогічних працівників школи зможемо виконати це складне завдання, яке ставить перед нами сьогоднішня, — виховання духовної, інтелектуально розвинутої особистості дитини, яка зможе використати набуті знання у своєму повсякденному житті, приносячи користь державі. Тому на кожному уроці вчитель повинен ставити перед собою завдання досягнення не лише навчальної мети, але й виховної та розвивальної. 📌

Ганна Самолюк,
вчитель основ
християнської
етики, заступник
директора
з навчально-виховної
роботи Заводської
ЗОШ І–ІІІ ст.
Чортківського р-ну
Тернопільської обл.

БІБЛІЙНА

*Тож ідіть, і навчіть всі народи...
Мт. 28:19*

Питання інтеграції християнського світогляду в освітньому процесі викликає жваву дискусію серед педагогів-християн. Зрозуміло, що саме лише визнання того, що Біблія є для нас найвищим авторитетом, і постійне цитування біблійних текстів не означає, що Писання реально впливатиме на наших учнів. Інтеграція повинна відбуватися в усіх сферах навчання; вона пов'язана як зі змістом уроку, так і з методикою викладання, мотивацією, дисципліною, лідерством тощо.

Що ж таке біблійна інтеграція? Це таке викладання навчальних дисциплін, яке формує християнський світогляд учнів, допомагає їм мислити й вибирати правильну модель поведінки.

Розглянемо три варіанти біблійної інтеграції: паралельну, міжособистісну і модель з інтеграційним центром¹.

Паралельна модель біблійної інтеграції полягає в тому, що коли хтось із учнів на уроці з будь-якого предмета торкається питання, пов'язаного з Біблією, учитель використовує цей момент, щоб ширше розкрити й пояснити біблійну істину. У цьому випадку вчитель спеціально не планує інтеграцію, але завжди готовий її застосувати.

Друга модель — це коли вчитель не бачить доцільності у змішуванні знань із різних дисциплін, вважаючи, що кожен предмет має свою специфіку. Духовні знання — це справа сім'ї і викладачів основ християнської етики чи релігієзнавства. Проте свою християнську позицію виявляє в стосунках з учнями, колегами, батьками, може розпочинати урок з молитви благословення, складні ситуації вирішує на підставі біблійних принципів.

Третя модель — це обов'язкове планування біблійної інтеграції, розробка таких завдань, які допомагатимуть учням засвоювати новий матеріал у світлі біблійних істин і поряд із знаннями з конкретного предмета отримувати відповіді на життєво важливі запитання. Біблійна істина в цьому випадку є інтеграційним центром.

Наступні запитання світоглядного характеру, розроблені доктором

¹ Божий мир в шкільних предметах: Размышляя по-христиански о содержании учебных программ: В 2 ч.: сб. статей/Сост. Реймонд Ле Клер. — К.: ЦПП МАХІІІ, 2008. — С. 26. — (За круглым столом. Т. 1, ч. 1).

ІНТЕГРАЦІЯ

педагогічних наук, завідувачем кафедри педагогіки Філадельфійського біблійного університету м. Лангхорн (Пенсильванія) Марті Маккалоу допоможуть учителі в підготовці завдань з елементами біблійної інтеграції.

1. Що є первинною реальністю?

Можливі відповіді: Бог, матерія, енергія, якась вища сила.

Біблійна відповідь: Бог.

«Перше ніж гори народжені, і поки Ти витворив землю та світ, то від віку й до віку Ти Бог!» (Пс. 89:2).

«На початку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово» (Ів. 1:1).

«Ти Господь єдиний! Ти вчинив небо, небеса небес, і все їхнє військо, землю та все, що на ній, моря та все, що в них...» (Неем. 9:6).

«О Господи, Боже! Ти небо та землю створив Своєю потужною силою та Своїм витягненням раменом, — нічого для Тебе нема неможливого!» (Єр. 32:17).

«Ти, Господи, землю колись заклав, а небо — то чин Твоїх рук» (Євр. 1:10).

2. Яким є навколишній світ?

Можливі відповіді: створений вищим розумом, виник випадково, впорядкований, непередбачуваний.

Біблійна відповідь: на початку Бог створив світ досконалим, але після гріхопадіння людини земля понесла на собі Боже прокляття.

«На початку Бог створив Небо та землю... І ото, — вельми добре воно!» (Бут. 1:1, 31).

«І до Адама сказав Він: «За те, що ти послухав голосу жінки своєї та їв з того дерева, що Я наказав був тобі, говорячи: Від нього не їж, — проклята через тебе земля! Ти в скорботі будеш їсти від неї всі дні свого життя. Тернину й осот вона буде родити тобі, і ти будеш їсти траву польову» (Бут. 3:17-18).

«Бо знаємо, що все створіння разом зійде й разом мучиться аж досі» (Рим. 8:22).

3. Ким є людина?

Можливі відповіді: високоорганізована тварина, жива машина, особистість, бог.

Біблійна відповідь: вінець Божого творіння, створена за образом і подобою Творця, проте спотворена гріхом.

«І сказав Бог: «Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою,

і хай панують над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усею землею, і над усім плазуючим, що плазує по землі». І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх. І поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них: «Плодіться й розмножуйтеся, і наповнійте землю, оволодійте нею, і пануйте над морськими рибами, і над птаством небесним, і над кожним плазуючим живим на землі!» (Бут. 1:26-28).

«У поті свогою лица ти їстимеш хліб, аж поки не вернешся в землю, бо з неї ти взятий. Бо ти порошок, і до пороку вернешся» (Бут. 3:19).

4. Чи є життя після смерті?

Можливі відповіді: після смерті людина зникає, відбувається реінкарнація, людина переходить на вищу стадію розвитку.

Біблійна відповідь: людині належить один раз умерти, потім вона предстане на суд, де буде визначена її вічна участь.

«І як людям призначено вмерти один раз, потім же суд...» (Євр. 9:27).

«І вернеться порошок у землю, як був, а дух вернеться знову до Бога, що дав був його!» (Еккл. 12:7).

«Смерть знищена буде назавжди...» (Іс. 25:8).

5. Чому ми можемо пізнавати світ і як ми це робимо?

Можливі відповіді: людина навчилася мислити завдяки еволюції, ми нічого не знаємо напевно, людина створена за образом і подобою премудрого Бога.

Біблійна відповідь: Господь дав людині розум і можливість пізнавати світ і Самого Бога.

«Бо Його невидиме від створення світу, власне Його вічна сила й Божество, думанням про твори стає видиме» (Рим. 1:20).

«Вірою ми розуміємо, що віки Слово Божим збудовані, так що з невидимого сталося видиме» (Євр. 11:3).

6. Що лежить в основі моралі?

Можливі відповіді: це визначається культурою і оточенням, у якому живе людина; індивідуальний вибір кожного; Закон Божий.

Біблійна відповідь: Бог і Його Слово — мірило всього.

«Глядіть, щоб ніхто нікому не видавав злом за зло, але завжди дбайте про добро один для одного й для всіх!» (1 Сол. 5:15).

«...щоб ходив ти дорогою добрих, і стежки справедливих беріг! Бо замешкають праведні землю, і невинні зостануться в ній, а безбожні з землі будуть вигублені, і повириваються з неї невірні!» (Пр. 2:20-22).

7. Яка мета й призначення історії?

Можливі відповіді: створення раю на землі, еволюційний розвиток, безцінна сукупність випадкових явищ і процесів, усе призначено наперед.

Біблійна відповідь: пізнання Бога.

«Бог, що створив світ і все, що в ньому, будучи Господом неба й землі, проживає не в храмах, рукою збудованих, і Він не вимагає служіння рук людських, ніби в чомусь Він мав би потребу, бо Сам дає всім і життя, і дихання, і все. І увесь людський рід Він з одного створив, щоб замешкати всю поверхню землі, і призначив окреслені доби й границі замешкання їх, щоб Бога шукали вони, чи Його не відчують і не знайдуть, хоч Він недалеко від кожного з нас. Бо ми в Нім живемо, і рухаємось, і існуємо, як і деякі з ваших поетів казали: «Навіть рід ми Його!» Отож, будучи Божим тим родом, не повинні ми думати, що Божество подібне до золота, або срібла, чи до каменю, твору мистецтва чи людської вигадки. Не зважаючи ж Бог на часи невідомості, ось тепер усім людям наказує, щоб скрізь каючися, бо Він визначив день, коли хоче судити по правді увесь світ через Мужа, що Його наперед Він поставив, і Він подав докази всім, із мертвих Його воскресивши» (Дії 17:24-31).

На нашу думку, усі моделі біблійної інтеграції мають право на існування і можуть бути ефективно поєднані й застосовані, зважаючи на специфіку навчального закладу, налаштування педагогічного і батьківського колективів, інтерес учнів тощо.

А яка ваша думка з цього приводу? Запрошуємо до обговорення питання біблійної інтеграції на сторінках часопису «Слово вчителю».

Матеріал
підготувала
Надія Доля

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ НА УРОКАХ ХІМІЇ

Духовно-моральні цінності — це внутрішні, світоглядні переконання, що формують життєву позицію та поведінку особистості, входять до її психологічної структури у формі особистісних поглядів і принципів, які виступають об'єднуючою ланкою між культурою суспільства і внутрішнім світом особистості. Духовно-моральні цінності: віра, любов, добро, гуманність, чуйність, милосердя, повага, обов'язок, відповідальність — складають фундамент людини як особистості.

Нині поняття «духовність», «духовно-моральне виховання» повертаються у загальнопедагогічний і загально-виховний дискурс, наука знову звертається до Біблії як традиційного носія моральних максим.

Формування духовно-моральних цінностей має бути безперервним процесом, творчим, безпосередньо пов'язаним із розвитком, самоутвердженням і самовираженням особистості. Тому основним завданням учителя є зробити безцінні духовно-моральні багатства людства особистим здобутком кожної дитини через зміст предмета, який він викладає, із застосуванням різних освітніх технологій.

Як засвідчує досвід колег та мій власний педагогічний досвід, шкільний курс хімії має всі можливості для формування духовно-моральних цінностей у учнів.

Хімія — це природнича наука, з якою пов'язано процес формування єдиних цілісних знань. Вона відкрила перед людством великі перспективи у створенні нових матеріалів, джерел енергії, предметів побуту. В руках розумних, добрих, знаючих людей вона приносить користь. Але не кожне досягнення науки сприяло розквіту людської цивілізації. Хімічна, бактеріологічна, ядерна зброя — це досягнення

науки, результатом якої є війна, смерть, знедолення людей.

В епоху відкриття будови атома одні вчені малювали картини щасливого майбутнього, коли людство не відчуватиме енергетичного голоду, а інші застерігали. Так Альберт Ейнштейн тільки вказував на те, що «енергія атома буде застосована в воєнних цілях і «вугільний вік» здаватиметься раєм у порівнянні з атомним».

Натомість Ернест Резерфорд, після відкриття ядерної реакції, не тільки попередив людство про небезпечність застосування енергії атомного ядра, а й був активним противником війни. 1933 року, стурбований політикою нацистського уряду Адольфа Гітлера, Резерфорд став президентом Академічної ради допомоги, яка була створена для надання допомоги біженцям із Німеччини. Цінними є не тільки наукові досягнення Резерфорда, але його людяність.

Хіросіма, Нагасакі, Чорнобиль указують нам на необхідність духовного збагачення змісту нашої освіти. Той факт, що в жодному підручнику з хімії у великій темі «Періодична система та будова» не знайшлося місця для ознайомлення учнів із застереженням Ернеста Резерфорда щодо застосування ядерної енергії, його ставлення до війни та активної життєвої позиції, засвідчує про те, що ми тільки декларуємо духовно-моральне виховання, а підсвідомість наша вірно служить раціональній педагогіці.

Марія Кюрі, відкривши новий хімічний елемент і добувши 1 г радію, не продала його заради збагачення, а продовжила дослідження. Вона продемонструвала людству, що наука повинна творити добро, обладнавши перший у світі рентгеномобіль під час Першої світової війни. Марія Кюрі на полі бою збирала важкопораних та готувала їх до операції. Хірурги перестали оперувати «всліпу». Патріотизм та любов до людей повинні набатом пролунати при вивченні цієї благодатної теми. Вказуючи на те, що Марія Кюрі двічі отримала Нобелівську премію, маємо обов'язково акцентувати увагу учнів на тих духовних цінностях, які вона сповідувала, які її мотивували до наукових досягнень. І все це має знайти відображення як у змісті предмета, так і в дидактиці.

Ми часто застосовуємо в житті християнський принцип: «Ви — сіль землі. Коли сіль ізвітріє, то чим насолити її? Не придасться вона вже нінащо, хіба щоб надвір була висипана та потоптана людьми» (Мт. 5:13). При вивченні будови, властивостей та застосування речовин цей принцип можна застосовувати в процесі формування навиків пошуку причинно-наслідкових зв'язків: будова-властивості-застосування. Він яскраво демонструє прикладний характер хімії. Його можна застосовувати для формування інформаційної компетентності, оскільки він націлює дітей на розуміння того, що вся інформація цікава, але ми повинні обрати головне — «сіль». Крім того, учні можуть довести цей принцип, вивчаючи питання поширення речовин у природі. Багато мінералів зазнають змін у природних умовах, утрачаючи свої властивості.

Формуючи духовно-моральні цінності, ми одночасно спрямовуємо діяльність учнів у напрямі поглиблення знань із хімії і навпаки. Так, народний вислів: «Не все те золото, що блищить» викликав інтерес та став приводом не лише виховання, але й пошукових робіт: «Ефективність застосування

Марія Кюрі

блесни» та «Імперія Сваровського», під час яких учні вивчили гальванічні елементи та виробництво каміння Сваровського.

І навпаки, працюючи над проектом «Неорганічні пігменти в створенні фарб», учні знайшли інформацію про першу ікону Божої Матері, яку, за переказом, написав євангеліст Лука (I ст.), дізналися про те, що іконопис прийшов у Київську Русь разом із християнством, та познайомили нас із роботою першого відомого іконописця Аліпія (114 р.). Таким чином, вивчаючи технологію приготування фарб на основі неорганічних пігментів, школярі долучилися до духовних скарбниць нашого народу. Слід зазначити, що мистецтво іконопису можна розглядати при вивченні різних тем із хімії: фізико-хімічні явища, поширення речовин у природі, окисно-відновні реакції тощо. Учні не лише знайомляться з технологіями виготовлення фарб, але й самі їх виготовляють і залучають до співпраці художньо обдарованих дітей, які вдало застосовують ці фарби.

Хімія — наука експериментальна. Практичні роботи дають можливість учням добувати нові знання, здійснювати власні відкриття, що є важливим у процесі навчання. Але ці знання чогось варті лише за умов, коли вони сприяють духовно-моральному розвитку особистості учнів. Експерименти є чудовим інструментом для формування відповідальності за свої вчинки. З точки зору християнства, учинок — це реалізація внутрішнього вибору душі, що свідчить про нахил поведінки особистості. «Не може родити добре дерево плоду лихого, ані дерево зле плодів добрих родити. Усяке ж дерево, що доброго плоду не родить, — зрубується та в огонь укидається. Ото ж бо, — по їхніх плодах ви пізнаєте їх!» (Мт. 7:18-20). Якщо до кожної практичної роботи надавати додаткову інформацію про відходи хімічного експерименту, то в учнів сформується не тільки академічна компетентність, але й розвиватимуться духовно-моральні якості. Така додаткова інформація про необхідність утилізації та сам процес утилізації відходів після хімічного дослідження — це те зерно, яке проросте в наших учнях дбайливим ставленням до навколишнього світу та дасть можливість запобігти різних катастроф. Усвідомлення учнями того факту, що всі хімічні експерименти повинні бути екологічно чистими, сприяє формуванню в них ставлення до свого майбутнього робочого місця та духовного ціннісного орієнту, на який вказував Блез Паскаль: «Вище за всі цінуються ті благородні вчинки, які залишаються неявними».

Виховні можливості навчального процесу приховані не тільки в змісті предмета, але й у його організації. Вдале поєднання індивідуальних, парних, групових і колективних форм організації роботи учнів на уроці активізує спілкування й товариську взаємодопомогу, розвиваючи соціальну компетентність.

Дуже важливим є навчити учнів компетенції підбивати підсумки свого навчання. Учень, який навчився реально себе оцінювати, у будь-якій життєвій ситуації сповідуватиме принцип: «вийми перше колоду із власного ока, а потім побачиш, як вийняти заскалку з ока брата твого» (Мт. 7:5). Щоб сформувати цю компетентність, необхідно постійно проводити аналіз самостійної, контрольної чи іншої учнівської діяльності. За браком часу вчителі інколи ігнорують такий важливий вид діяльності під час уроку. Але саме постійний аналіз свого навчання дає можливість дітям вивчати себе. Аналіз самостійної роботи — достатньо цікава форма роботи. Вчитель може запропонувати учням різні форми. Наприклад, на уроці в своєму класі, під час аналізу самостійної роботи з теми «Кисень», я дала дітям завдання об'єднати однокласників у проектні групи, але не за власними вподобаннями, а виходячи з того, що в кожній групі повинні бути учні з різними важливими компетентностями. На першому етапі, під час мозкового штурму, учні прописали компетентності.

Ернест Резерфорд

Під час бесіди розкрили поняття мислення й дійшли до загальної думки. Таким чином, у кожній групі повинні бути учні, які вміють планувати, аналізувати та проводити синтез інформації. На другому етапі уроку розглянули три завдання минулої самостійної роботи:

- 1) скласти формули оксидів;
- 2) назвати оксиди;
- 3) розв'язати задачу на знаходження хімічного елементу за загальною формулою оксиду;
- 4) здійснити перетворення.

Я продемонструвала учням, що, виконуючи перше та друге завдання, ми фактично вивчали не тільки склад оксидів, а вчилися планувати. Завдання третє допомагає нам сформувати навички аналізу, а четверте — синтезу. На етапі релаксації учням було запропоновано проаналізувати свою роботу та дописати в зошити фразу із дошки: «Я вмію... (планувати, аналізувати, синтезувати)». За бажанням записати фразу: «Я маю навчитися... (планувати, аналізувати, синтезувати)». Учні зачитували свої записи, і ми разом формували групи, готуючись до майбутнього проекту. Очі учнів блищали: оцінка відійшла на другий план, головним стало бажання саморозвитку. Групи наповнились тими, хто вміє планувати, аналізувати та синтезувати, та тими, хто «помітив поліно у власному оці» і виявив бажання саморозвитку. Я раділа з того, що засвоєння по краплинах духовної істини сприятиме здоров'ю та успіху не тільки моїх учнів, але й людей, які їх оточують.

Таким чином, можемо зробити наступний висновок: історичні факти розвитку людства засвідчують, що лише духовна мотивація саморозвитку людини приносить добро людству. Любов до людей, природи, життя має спонукати до діяльності. Це той вектор, куди необхідно спрямувати нашу педагогічну діяльність. Перегляд змісту програм із хімії та напрацювання дидактичного супроводу навчання є важливим для формування духовно-моральних цінностей учнів.¹

Людмила Гордієнко,
учитель хімії, учитель-методист,
заступник директора з НВР Чорноморської
ЗОШ І-ІІІ ст. № 3,
м. Чорноморськ, Одеська обл.

¹ Список використаних джерел див. на сайті часопису.

ЕЛЕМЕНТИ БІБЛІЙНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В МАТЕМАТИЦІ

*З досвіду Олени Наливанної,
учителя молодшої школи
НВК ім. В. Чорновола, м. Южне, Одеська обл.*

Пропоную приклад математичного диктанту на біблійній основі. Такі диктанти дуже подобаються учням, вони дають змогу розкрити дітям Творця прекрасного світу, в якому вони живуть, тим паче, що їхній вік — це вік запитань для пізнання нового.

Математичний диктант № 1 **НУМЕРАЦІЯ ЧИСЕЛ У МЕЖАХ 10** **(ПЕРШИЙ КЛАС)**

Створення світу

1. Прослухай Бут. 1:5 та запиши число, яке відповідає дню, у який Бог створив день і ніч.
2. Запиши число, яке в два рази більше за попереднє.
3. Прослухай Бут. 1:16-17 та запиши число, яке відповідає дню, у який Бог створив велике та мале світило.
4. Запиши число, яке на 3 менше за попереднє.
5. Прослухай Бут. 1:20-23 та запиши число, яке відповідає дню, у який Бог створив пташок, рибок, земноводних тварин.

6. Прослухай Бут. 1:7-8 та запиши число, яке відповідає дню, у який Бог створив твердь та небо.
7. Прослухай Бут. 1:11-13 та запиши число, яке відповідає дню, у який Бог створив зелень, траву, дерева.
8. Прослухай Бут. 2:2 та запиши число, яке відповідає дню, у який Бог відпочивав від справ Своїх.
9. Прослухай Бут. 1:27, 31 та запиши число, яке відповідає дню, у який Бог створив людину.
10. Напиши число, яке на 2 більше від попереднього.
11. Прослухай Бут. 1:27 та запиши число, яке відповідає кількості людей, яких Бог створив першими.

Відповіді: 1, 2, 4, 1, 5, 2, 3, 7, 6, 8, 2.

*З досвіду Алли Кириченко,
учителя інформатики і математики
НВК ім. В. Чорновола, м. Южне, Одеська обл.*

1. Домашня самостійна робота

У математиці серед самостійних робіт є такі, що виконуються в класі, а є й домашні. Роботу на біблійній основі краще давати як домашню. Удома є час почитати, замислитись над біблійним текстом. Нещодавно був такий випадок. Моя колега вирішила підготувати аналогічну роботу для своїх п'ятикласників на основі першого розділу Книги Буття. Вдома увечері вона почала читати Біблію і так захопилась читанням, що зупинилась тільки тоді, коли серед ночі в її кімнату ввійшла здивована старенька мама. Самостійна робота так і не була укладена, але сталося набагато важливіше: людина читала Святе Письмо й аналізувала все своє прожите життя згідно з прочитаним.

Як і в класній самостійній роботі кожне завдання оцінюється трьома балами, тобто найбільша оцінка — 12 балів, яка йде в класний журнал.

Алгебра, 7 клас

Домашня самостійна робота № 1

ЦІЛІ ВИРАЗИ. СТЕПІНЬ

1. Притча про немилосердного боржника

Прочитай Мт. 18:23-34. Скільки талантів і скільки динаріїв було заборговано? Запиши кожне із цих двох чисел у вигляді степеня з основою 10.

2. Скільки разів прощати братові

Прочитай Мт. 18:21-22. Обчисли, скільки разів потрібно прощати братові, який згрішив проти тебе. Вирази отримане число через добуток, у якому один із множників степінь.

3. Звільнення апостола Петра із в'язниці

Прочитай Дії 12:1-11. Скільки вояків стерегло апостола Петра у в'язниці? Запиши це число у вигляді степеня. Скільки розв'язків має задача?

4. Два борги

Прочитай Мт. 18:23-34. Переведи борги, вказані в талантах і динаріях, у шекелі. У скільки разів один борг більший від другого? Запиши це число у вигляді добутку степенів, основами яких є прості числа.

Відповіді

- $10\ 000 = 10^4$ (талантів);
 $100 = 10^2$ (динаріїв).
- $7 \cdot 70 = 490 = 49 \cdot 10 = 7^2 \cdot 10$ (разів).
- $4 \cdot 4 = 16 = 16^1 = 4^2 = 2^4$ (вояків); три розв'язки.
- $10\ 000$ талантів = $15\ 000\ 000$ шекелів;
 100 динаріїв = 25 шекелів;
 $15\ 000\ 000 \cdot 25 = 600\ 000 = 6 : 105 = 2 \cdot 3 \cdot (2 \cdot 5)^5 = 2^6 \cdot 3 \cdot 5^5$ (разів).

2. «Солоні» зауваження

Для жителів нашої країни звично вживати вислови «О Господи!», «А Боже!» не як осмислене звернення до Бога, а як вираження своїх позитивних чи негативних емоцій. Тому, наслідуючи своїх батьків, під час занять учні роблять так само. Я зауважую: «Не порушуй третьої заповіді». І під час алгебри чи геометрії за браком робочого часу часто тільки цим і обмежуюсь. Здавалось би — яка дрібниця, і, як казав Карлсон, не варто й згадувати. Але ні. Ось вам випадок.

Після такого мого зауваження семикласник, прийшовши додому, запитав маму: «А яка це — третя заповідь?». Її мама працює в школі вчителем-філологом, тобто є моєю колегою. Не знаючи цієї заповіді, вона запропонувала відшукати її разом у Біблії. Не знайшовши, мама запитала про неї мене в школі. Тепер мама знає. Більше того, під час наступного заняття я приділила декілька хвилин цій заповіді. Виявилось, що лише одна учениця з присутніх тридцяти знала її. Тепер знає весь клас.

Отож, додавання малесенької кількості біблійної «солі» до тіста алгебраїчного пирога, вчинило таку гарну випічку.

Це тільки один випадок, коли я дізналася про те, як працювало моє «солоне» зауваження. А скільки ще я не знаю? Тому під час шкільних занять додаваймо «солі» (але так, щоб не пересолити), а Бог потурбується про гарну випічку.

3. Девіз заняття

Учитель-предметник для оцінювання учнів може використовувати як готові завдання для самостійних і контрольних робіт, розміщені в друкованих зошитах, так і ті, які укладені власноруч. Ось тут я користуюсь нагодою і вставляю так званий «девіз заняття».

Контрольна робота**ВХІДНЕ ДІАГНОСТУВАННЯ**

Слова мудрих — немов оті леза в гірлизі,
і мов позабавані цвяхи.

Цар Соломон

Самостійна робота**ВИРАЗИ ЗІ ЗМІННИМИ. ТОТОЖНОСТІ**

Зі справедливим Ти справедливо поводишся,
із чесним — по-чесному, із чистим — поводишся чисто,
а з лукавим — за лукавством його!

2 книга Самуїлова

Самостійна робота**МНОГОЧЛЕНИ.****ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ МНОГОЧЛЕНІВ**

Страх Господній — початок премудрості, нерозумні
погорджують мудрістю та напучуванням.

Цар Соломон

Якщо доречно і є декілька хвилин вільного часу, я зачитую слова девізу й налаштовую учнів чи то на чесну працю, чи на пошук мудрості, тощо. Але якщо я й не знаходжу такої можливості, то допитливі учні й без мене прочитають біблійні слова і, можливо, задумуються над ними. Моя справа — сіяти, а Божа справа — турбуватися, щоб посіяне зійшло.

Правда, цікаво?

Множення чисел, які складаються з одиниць,
на самих себе:

$$\begin{aligned}
 1 \times 1 &= 1 \\
 11 \times 11 &= 121 \\
 111 \times 111 &= 12321 \\
 1111 \times 1111 &= 1234321 \\
 11111 \times 11111 &= 123454321 \\
 111111 \times 111111 &= 12345654321 \\
 1111111 \times 1111111 &= 1234567654321 \\
 11111111 \times 11111111 &= 123456787654321 \\
 111111111 \times 111111111 &= 12345678987654321
 \end{aligned}$$

Закономірності при множенні на 9

Сума цифр в усіх добутках дорівнює 9. Перша цифра зростає від 0 до 9, друга цифра спадає від 9 до 0. Якщо порівняти паралельні добутки, то цифри в них переставлені місцями.

$1 \times 9 = 09$	$10 \times 9 = 90$
$2 \times 9 = 18$	$9 \times 9 = 81$
$3 \times 9 = 27$	$8 \times 9 = 72$
$4 \times 9 = 36$	$7 \times 9 = 63$
$5 \times 9 = 45$	$6 \times 9 = 54$
$6 \times 9 = 54$	$5 \times 9 = 45$
$7 \times 9 = 63$	$4 \times 9 = 36$
$8 \times 9 = 72$	$3 \times 9 = 27$
$9 \times 9 = 81$	$2 \times 9 = 18$
$10 \times 9 = 90$	$1 \times 9 = 09$

І це не лише в межах першої сотні, можна поекспериментувати й далі.

**Математика допомагає
пізнавати Бога**

1. Його верховну владу, оскільки математика відкриває нам те, що Бог створив і передбачив.

2. Його незмінність, оскільки відповіді на математичні задачі не змінюються при зміні зовнішніх обставин.

3. Його універсальність, оскільки математичні теореми не залежать від місця, часу і розмірів.

4. Його послідовність, оскільки математика має послідовну основу й структуру. Кожний математичний вираз підпорядковується строгій послідовності дій.

5. Його систематичність — у таблицях множення та інших формулах.

6. Його точність, тому що при визначених вихідних даних задача має визначений розв'язок.

7. Його надійність, оскільки математичні факти незмінні.

8. Його нескінченність, що виявляється в нескінченних числових рядах.

Доктор Марк Феккема

Хейкок Руфь. Библийские истины в школьных предметах. Т. 3. Науки о природе. Математика. — К. : Центр просветительских программ МАХІІІ, 1995. — 120 с.

РОЗВИТОК ПОГЛЯДІВ НА ПРИРОДУ СВІТЛА. ЗАКОНИ ПОШИРЕННЯ СВІТЛА

Урок фізики для 11 класу

Автор Ольга Прокопович, м. Рівне

Мета: ознайомити учнів з історією розвитку поглядів на природу світла; поглибити знання учнів про світло та закони його поширення. Продовжувати розвивати вміння учнів аналізувати та порівнювати наукові факти; логічно мислити; активізувати пізнавальну діяльність учнів на основі історичного матеріалу. Сприяти формуванню в учнів світоглядних ідей пізнаваності світу та роль світла в цьому процесі; сприяти політехнічному, екологічному та духовному вихованню учнів.

Обладнання: Біблія; таблиці з фізики.

Тип уроку: урок сприймання нових знань.

*Думаємо колективно;
працюємо оперативно;
сперечаємось доказово —
це для всіх обов'язково!*

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Вітання

Гра «Мовчанка»

Учитель озвучує деякі твердження. Після кожного твердження учням дається кілька секунд на обдумування відповіді. Якщо учні згодні з ним, то піднімають руку великим пальцем догори; якщо ж не згодні, — великим пальцем донизу. Наприклад: «Сьогодні чудова погода», «Мої однокласники — це мої добрі товариші», «Я люблю уроки фізики» та інші.

II. Актуалізація опорних знань учнів

Учитель.

- Пригадайте, що таке електромагнітна хвиля (ЕМХ)?
- Якими фізичними величинами вона характеризується?
- Які властивості має електромагнітна хвиля?
- Чи змінюються її властивості із зміною частоти чи довжини хвилі?

Заслухати відповіді учнів на поставлені запитання.

III. Мотивування навчання

Учитель. Оскільки зв'язок між властивістю ЕМХ та її частотою насправді існує, то виникає логічне запитання: до яких меж можливе зростання частоти і, відповідно, зменшення довжини ЕМХ?

Відомо, що коливальні контури створюють ЕМХ з частотою до 10^{12} Гц і вони безпосередньо не сприймаються людиною. Інші коливальні системи (атоми, молекули...) можуть створювати коливання з частотами від 10^{12} до $3 \cdot 10^{16}$ Гц, які також не сприймаються на слух. Але дуже вузький діапазон частот $4 \cdot 10^{14} \div 7,7 \cdot 10^{14}$ Гц (що відповідає довжині хвилі $0,4 \div 0,77$ мкм) сприймаються оком людини. ЕМХ цього діапазону називаються світловими. Розділ фізики, що вивчає світлові явища, називають оптикою.

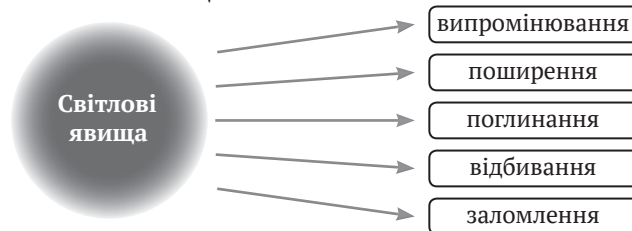
IV. Повідомлення теми і мети уроку

V. Сприймання нових знань

1. Коротка історія поглядів на природу світла:

- найдавнішу інформацію ми отримуємо з Біблії: «І сказав Бог: «Хай станеться світло!» І сталося світло. І побачив Бог світло, що добре воно, — і Бог відділив світло від темряви. І Бог назвав світло: «День», а темряву назвав: «Ніч». І був вечір, і був ранок, — день перший» (Бут. 1:3-5); Використати таблицю «Прямолінійне поширення світла. Утворення тіні» і звернути увагу учнів на два моменти: спрямований світловий потік і обертання Землі, щоб був день і була ніч.
- серед багатьох (язичницьких) народів були інші уявлення, за якими, зокрема, вважалось, що з очей людини виходять особливі «щупальця», які обмацують предмети, і тому людина їх бачить. Власне, і саме слово «оптика» в перекладі з грецької означає «наука про зір»;
- погляди на природу світла докорінно не змінювались, аж доки в середині XVII ст. не виявилось, що через «порожнечу» трубки ртутного барометра італійського вченого Е. Торрічеллі також видно предмети;
- англійський учений І. Ньютон (1643–1727) запропонував корпускулярну теорію світла, за якою світло розглядалось як потік особливих світлових частинок — корпускул;
- нідерландський учений Х. Гюйгенс (1629–1695) запропонував хвильову теорію для пояснення природи світла;
- англійський учений Дж. Максвелл (1831–1879) створив електромагнітну теорію;
- у XX ст. була створена квантова електродинаміка, якою досі користуються для пояснення природи світла.

2. Світлові явища

Кожне із цих явищ відбувається за певних умов та за певними законами (пригадайте закон прямолінійного поширення світла, закони відбивання та закони заломлення), характеризуються певними фізичними величинами.

Кожне із цих світлових явищ певним чином пов'язане із швидкістю поширення світла. Жодна з фізичних величин не має такого великого значення, як швидкість світла: вона як

параметр входить до багатьох рівнянь теоретичної фізики, її значення важливе в космонавтиці та радіолокації, теорії відносності та астрономії. Виразити швидкість світла через інші сталі величини неможливо, її можна лише дослідно виміряти. У фізиці такі величини називають фундаментальними.

3. А. Ейнштейн: «Галілей сформулював проблему визначення швидкості світла, але він не розв'язав її. Формулювання проблеми часто суттєвіше, ніж її розв'язання, яке може бути справою лише математичного чи експериментального мистецтва».

Способи вимірювання швидкості світла можна поділити на прямі та непрямі.

Прямі способи ґрунтуються на вимірюванні шляху, пройденого світлом, і часу його проходження, тобто $c = l / t$.

Основою непрямих способів вимірювання є те, що світло — це електромагнітна хвиля і її швидкість $c = \lambda \cdot \nu$.

Далі вчитель, використовуючи відповідні таблиці, знайомить учнів із методами визначення швидкості світла та отриманими результатами.

Отже:

1676 р. — вперше була виміряна швидкість світла данським ученим О. Ремером, який застосовував астрономічний метод; $c = 227\,000$ км/с;

1849 р. — французький учений А. Фізо вперше застосував пряме вимірювання швидкості світла; $c = 313\,300$ км/с;

1926 р. — американський учений А. Майкельсон здійснив найточніше вимірювання швидкості світла на той час; $c = 299\,796 \pm 4$ км/с.

До речі, Майкельсон зауважив: «Те, що швидкість світла є категорією, недоступною людській уяві, і що, з іншого боку, її можна виміряти з надзвичайною точністю, робить її визначення однією із найзахопливіших проблем, з якими може зіткнутись дослідник...»

І мав право на таку заяву, бо швидкість світла він вимірював багаторазово протягом 47 років (з 1879 по 1926 рік). Його досліді показали, що:

- рух Землі ніяк не впливає на швидкість світла;
- швидкість світла не залежить від руху тіл, що його випромінюють;
- числове значення швидкості світла має стійку тенденцію до зменшення, що добре узгоджується з результатами експериментів інших учених. Зокрема, американський вчений К. Івенсон і його колеги 1972 р. за цезієвим стандартом частоти одержали $c = 299\,792\,456,2 \pm 2$ м/с. [1]

Зараз в «арсеналі» учених понад 16 різних способів визначення швидкості світла.

Те, що швидкість світла зменшується, викликало в минулому полеміку в наукових колах. Так, в журналі NATURE за 4 квітня 1931 року, с. 522, Де Брей пише: «Якщо швидкість світла — константа, то як же виходить, що кожне нове вимірювання неодмінно дає значення, нижче від попереднього?.. Існують 22 збіги на користь зменшення швидкості світла, і жодного — проти».

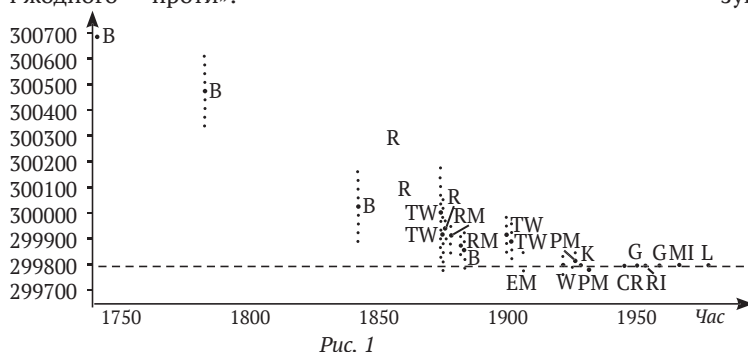

Рис. 1

Американський учений Беррі Сеттерфілд проаналізував результати вимірювання швидкості світла різними вченими і в різний час і показав це на графіку (рис. 1).

Графік має очевидну нелінійну залежність (рис. 2). Якби результати експериментів можна було пояснити похибками чи недосконалістю вимірювань, то на графіку було б «розкидання» значень відносно якогось певного значення c (рис. 3). Для обчислень, які не потребують високої точності, використовуємо значення $c = 3 \cdot 10^8$ м/с. То хіба має таке велике значення отих кілька тисяч м/с різниці? Виявляється, має. І ось чому.

Якщо графік (рис. 1) екстраполювати назад у часі, то виявиться, що всього 6 чи 7 тис. років тому швидкість світла була дуже високою, практично нескінченною.

Таке велике значення швидкості світла в минулому неминуче вплинуло на деякі процеси, а саме:

1) доведено, що швидкість радіоактивного розпаду залежить від швидкості світла, а тому була вищою, ніж тепер. Отже, продукти розпаду утворювались швидше. Якщо це так, то метод радіоактивного датування дав неправильний результат — не мільярди чи мільйони років, а лише тисячі років існування Всесвіту (і Землі);

2) зараз на небі ми спостерігаємо явища, які відбувались тоді, коли швидкість світла була більшою, а тому реальні відстані між об'єктами, відповідно, не такі колосальні, а значно менші;

3) оскільки швидкість світла була більшою, то і довжина хвилі збільшувалася ($c = \lambda \cdot \nu$), тобто це призводить до зміщення частот світла в червону сторону спектра. «Червоне зміщення», яке спостерігають астрономи, пояснюють ефектом Доплера, який виникає при розширенні Всесвіту. Сеттерфілд обчислив, що червоне зміщення, яке виникає внаслідок зменшення швидкості світла, має більшу величину, ніж та, яку спостерігають астрономи, бо «фіолетове зміщення» Доплера його частково компенсує. А це означає, що Всесвіт не розширюється, а стискається;

4) швидкість фотосинтезу, який відбувається під дією світла, також була вищою і це могло стати однією з причин існування рослин-гігантів;

5) в'язкість земних порід в минулому була нижчою, а тому теплообмін відбувався швидше і, відповідно, швидше рухались електрони та іони, що прискорювало процеси кровообігу, нервових імпульсів, дихання та ін. процесів. А це могло призвести до того, що в минулому людина мала вищий інтелект (як здатність до мислення, особливо до його вищих теоретичних рівнів).

На основі цих та деяких інших наслідків, які випливають із факту зниження швидкості світла, можна зробити висновок про те, що біблійна модель історії Землі більше відповідає дійсності, ніж еволюційна.

VI. Осмислення знань

1. Вправа «Слова-описи»

До кожної літери слова «світло» дібрати слово, яке вказувало б на світлові явища чи їх застосування.

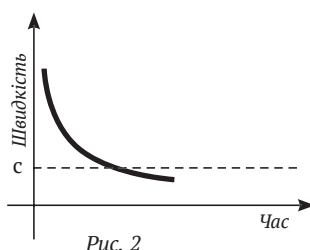

Рис. 2

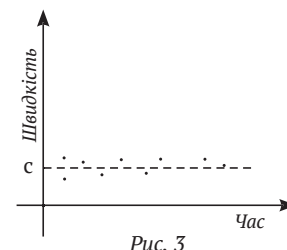

Рис. 3

Наприклад:

C — світловод, спектр

B — відбивання

I — інформація (запис, передача)

T — темрява, тінь

Л — лампа, лазер

O — освітлення

2. Розв'язати задачу

В історичному досліді Фізо з визначення швидкості світла відстань між колесом, що має $N = 720$ зубців, і дзеркалом було $l = 8633$ м. Світло зникло перший раз при частоті зубчастого колеса $\nu = 12,67$ с⁻¹. Яке значення швидкості світла одержав Фізо?

Дослід Фізо

$N = 720$

$l = 8633$ м

$\nu = 12,67$ с⁻¹

$c = ?$

Розв'язок

За час t світло від джерела до дзеркала і назад проходить шлях $2l$. Тоді $c = 2l / t$.

З іншого боку, за цей же час t диск повертався на 1 зубець, тобто на $1/2N$ повного оберту (ширина зубців і проміжків між ними однакові). Час одного оберту (період) $T = 1 / \nu$. Тоді шуканий час $t = 1/2N\nu$.

Тому $c = 2l / 1/2N\nu = 4lN\nu$.

$[c] = \text{м} \cdot \text{с}^{-1} = \text{м/с}$

$c = 4 \cdot 8633 \cdot 720 \cdot 12,67 = 315014716,8$ (м/с)

$c = 315015$ км/с

3. Учитель. Нещодавно я прочитала одну цікаву історію. Послухайте?

Професор одного зі швейцарських університетів під час лекції запитав своїх студентів:

— Чи все, що існує, створено Богом?

Хтось із студентів відповів:

— Так, усе створено Богом.

Тоді професор сказав:

— Якщо Бог створив усе, то, отже, Бог створив також існує зло. А згідно з принципом, що наші вчинки визначають нас самих, виходить, що Бог є зло.

В аудиторії запанувала тиша. Задоволений собою професор похвалився студентам, що він шойно (уже вкотре!) довів, що віра в Бога є міфом.

Відтак ще один студент підняв руку і звернувся до професора:

— Чи можу я вас запитати, пане професоре?

— Звісно, — відповів професор.

Студент підвівся і запитав:

— Професоре, а холод існує?

— Що за дивне запитання? Звичайно, існує. Хіба тобі ніколи не було холодно?

Студенти засміялися, але їхній однокурсник, здавалось, не звернув на це уваги.

— Насправді, сер, холоду не існує. Якщо вірити законам фізики, те, що ми вважаємо холодом, насправді є відсутністю тепла. Людину чи будь-яку річ можна дослідити на рахунок того, чи мають вони енергію і чи передають її. При абсолютному нулі (-273 °C), тобто, цілковитій відсутності тепла, уся матерія стає інертною й нездатною реагувати на будь-що. Холоду не існує, — продовжував розвивати свою думку студент. — Ми придумали це слово для того, щоб описати, що ми відчуваємо при відсутності тепла.

Студент продовжив:

— Професоре, а темрява існує?

— Так, існує.

— Ви знову помиляєтесь, сер. Темряви також не існує. Насправді темрява — це відсутність світла. Ми можемо

досліджувати світло, але не темряву. Ми можемо використовувати скляну призму, щоб розкласти біле світло на безліч кольорів. Ми можемо виміряти швидкість світла, але ми не можемо виміряти швидкості темряви. Чи не так? Таким чином, темрява — це поняття, яке людина використовує для опису того, що відбувається за відсутності світла.

Насамкінець студент запитав професора:

— Сер, а зло існує?

— Звісно, як я вже й казав, — відповів професор. — Ми бачимо його щодня: жорстокість між людьми, злочини та насилля по всьому світі. Хіба це не зло?

На це студент відповів:

— Зла не існує, сер, чи, принаймні, його не існує для нього самого. Зло — це просто відсутність Бога. Воно схоже на темряву і холод. Це слово, створене людиною лише для того, щоб описати відсутність Бога. Бог не створював зла. Зло — це не віра чи любов, які існують як світло і тепло. Зло — це результат відсутності в серці людини Божої любові. Зло — це щось схоже на холод, що приходить за відсутності тепла, чи на темряву, яка настає за відсутності світла.

Студентом, який присоромив професора, був Альберт Ейнштейн.

Гарна історія, правда?

І вже згодом Альберт Ейнштейн, лауреат Нобелівської премії, видатний фізик, ім'я якого ми зустрічаємо неодноразово під час вивчення фізики, висловився так:

«Вірую в єдиного Бога і з чистим сумлінням можу сказати, що ніколи не відчував симпатій до атеїстів ... Звичайне уявлення про мене як про атеїста — велика помилка. Якщо це уявлення про мене як про атеїста взятє з моїх наукових праць, то можу сказати, що моїх робіт не зрозуміли». [2]

VII. Підсумок уроку

Висновки формулюють учні або вчитель.

1. Світло — це особливий процес, який проявляє подвійну природу: як потік світлових частинок і як електромагнітна хвиля.

2. Світлові явища підлягають певним законам (закон прямолінійного поширення світла, закони відбивання та заломлення світла нам уже відомі), описуються певними фізичними величинами, зокрема, швидкістю.

3. Швидкість світла належить до фундаментальних фізичних величин, $c = 3 \cdot 10^8$ м/с.

4. Знання, які ми отримали сьогодні, мають значення, бо визначають не тільки рівень нашої освіти, але й впливають на наш світогляд.

VIII. Домашнє завдання

1. Усім учням вивчити відповідний матеріал за підручником.

2. За рівнями підготовки учнів:

а) розв'язати задачі, вправи;

б) підготувати коротку презентацію про значення світла в житті людей.

Джерела

1. Малколм Бауден. Уменьшение скорости света. — Христианский научно-апологетический центр, 1998. — Буклет № 42.
2. Климишин И. А. Вчені знаходять Бога. — Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. — 96 с.

СВЯТИЙ ІГНАТІЙ ЛОЙОЛА — ВОЇН ХРИСТА-ЦАРЯ

Виховний захід до уроку історії у 8 класі

Автор Василь Калита, учитель математики у Львівській гімназії «Євшан», навчається в Катехитично-педагогічному інституті Українського Католицького Університету

Ведучий 1 (читає молитву св. Ігнатія Лойоли). Навчи нас, Господи, служити Тобі так, як Ти на це заслуговуєш: давати і не рахувати витрат; боротись і не зважати на рани; бути витривалим у трудах і не шукати відпочинку; працювати і не просити нагороди — окрім тієї, за якою чинимо все згідно з Твоєю волею.

Ведучий 2. Скільки глибини, скільки сили, скільки мужності, скільки самозречення в цих словах! А беруть вони свій початок... З війни! (Звучить «Танго смерті» Вівальді.)

Ведучий 1. На мить перенесімося уявою в XVI ст. в наваррську Памплону, де жителі міста відважно стримують навалу французького війська.

Сходять зі сцени. Піднімається завіса.

Дія I

Сцена оформлена як бойовисько: застелена завісою диму, довкола метушаться оборонці Памплони зі зброєю в руках, деякі з них лежать поранені й стогнуть, на задньому плані — гармата, по центру відважний ідальго Іньйо Лопес де Рекальде Лойола, активно жестикулюючи, сперечається з командиром (перед початком їхнього діалогу «Танго смерті» стихає).

Командир. Ми — приречені. Ти, Іньйо, зрілий чоловік, офіцер, який бував не в одній битві, мав би збагнути, що найрозумніше в цій ситуації — здатися. Інакше, оці всі (окреслює рукою поле бою навколо себе) загинуть. Французькі варвари не помилюють нікого.

Іньйо. Я — лицар. Я присягав бути вірним Батьківщині до загину, і не зламаю своєї присяги. Нам більше з вами, ідальго, нема про що говорити (відвертається від командира, гукає до бійців). До зброї, браття!

Оборонці Памплони, навіть поранені, натхненні його прикладом, хапаються за зброю, посилюють опір противнику. Біля Іньйо лунає вибух. Він, підкошений, падає, але продовжує гукати, підбадьорюючи побратимів.

Іньйо. Не здавайтесь! До останньої краплі крові! Якщо й не переможемо, то хоча б помремо як лицарі, не зганьбивши честі, не зронивши слави!

На сцені з'являються французькі солдати — фортецю здобуто. Один за одним падають оборонці Памплони. Іньйо, навіть лежачи пораненим, продовжує відбиватися, аж доки зовсім не знесилюється. Вражені його відвагою, французи виносять Іньйо з поля бою.

Завіса опускається.

Дія II

Піднімається завіса.

Дія відбувається в маєтку Лойоли. Довкола — вишуканий аристократичний інтер'єр. На ліжку посеред сцени лежить поранений Іньйо. Входить його брат, несучи в руках дві книги.

Брат. Як почувашся, брате? Лікарі кажуть — найстрашніше позаду. Під час операції ти поведився не менш мужньо, ніж на полі битви. Я б так не зумів.

Іньйо. Нудно мені. Думки чорні огортають мою душу. Здається, усе, що я здобув за свої тридцять років і чого прагнув, руйнується на очах. Ти гадаєш, заради чого я терпів біль, коли мені майже живцем зрізали цю кляту кістку? Так хоч якась надія залишається, що я повернуся до війська, бо інакше — жахливе каліцтво: мука і для мене, і для вас, безчесне животіння, у якому немає й краплі лицарського блиску. Краще вже смерть!

Брат. Не кажи так, не кажи... Я ось тобі книжок приніс, щоб ти розважився, — усе, що знайшов у замку.

Іньйо (бере книжки, переглядає). «Життя Христа» Лудольфа Саксонського? «Золота легенда» Якопо Воратинського? Це що?! А де лицарські романи, які я просив?!

Брат. Не знайшов жодного.

Іньйо. То забирайся під три чорти!

Брат поспіхом виходить. Іньйо, заспокоївшись, бере одну із книг. Певний час у тиші читає.

Іньйо (до себе). Ти диви, і тут герої, і тут боротьба, і тут самопожертва. А я гадав, церква — лише молитва, урочисті обряди, повчальні проповіді. (Знову заглиблюється в читання.)

Іньйо (через певний час) Неймовірно!

Іньйо (знову після тривалої паузи). А може, ось тут і починається справжнє лицарство, справжній подвиг. Ні, не я і мої побратими — герої, а ті, хто присвятив своє життя найвищій меті, яка лишень може бути, — Спасителю. Памплона — дитяча забавка в порівнянні з тим, що доводилось переживати Твоїм подвижникам, Господи! А я, попри всю свою лицарську славу, статки, почесні, кар'єру, звитяги, — нищий боягуз перед ними й перед лицем Твоїм, Господи. Скільки дорогоцінного часу я згаяв, ганяючись за марнотами, забуваючи про найголовніше. Прости, Господи! (Плаче.)

Завіса опускається.

На сцені з'являються двоє ведучих.

Ведучий 1. Так народився згори ще один подвижник, ревний оборонець Христової Церкви св. Ігнатій Лойола.

Ведучий 2. І це лише початок його трудів і терпіння.

Ведучий 1. Попереду — довге паломництво до Монсеррат, Манрези, Святої Землі, навчання в університетах Алькалі, Саламанки і Парижу, боротьба з пристрастями й спокусами на самоті, Божественне одкровення, в результаті якого з'явилася всесвітньо відома праця «Духовні вправи», і врешті-решт заснування Товариства Ісуса, так званого ордену єзуїтів, який прославився місійною діяльністю на далеких землях, піклуванням про бідних і хворих, освітніми та науковими здобутками в галузі богослов'я.

Ведучий 2. Лицарська завзятість св. Ігнатія Лойоли нікуди не зникла. Тільки тепер він її скерував не «проти тіла і крові», а проти одвічного ворога людства — диявола.

Військова дисципліна, беззаперечне виконання наказів (послуху себто), відвага, самопожертва, нехтування небезпеками — ось риси, які прищеплював своїм духовним дітям св. Ігнатій Лойола.

Ведучий 1. А водночас — любов до Бога і глибоке Його пізнання, які зійшли на святого в часі таких важких випробувань і залишилися з ним навіки.

Ведучий 2. Недарма єзуїтів до сьогодні називають воїнами Христа-Царя, адже їхній засновник був справжнім воїном і зумів передати своїм наступникам цей дух, загартований боями на ратному й духовному поприщах.

Ведучий 1 (закінчує молитвою св. Ігнатія Лойоли).

Душе Христова, освяти мене.

Тіло Христове, спаси мене.

Крове Христова, напій мене.

Водо з боку Христового, обмий мене.

Страсте Христова, зміцни мене.

Добрый Ісусе, вислухай мене.

У Своїх ранах сховай мене.

Не дозволяй мені віддалятися від Тебе.

Від зловмисного ворога оборони мене.

У годину моєї смерті поклич мене

і звели мені прийти до Тебе,

щоб зі святими Твоїми прославляв я Тебе на віки вічні.

Амінь.

ЧИ ЙДЕТЬСЯ В БІБЛІІ ПРО ЕКОНОМІКУ?

Бінарний урок

(основи економіки і християнська етика)

Автор Анжела Поліщук,
учитель географії і основ економіки, директор
НВК «Живе Слово», м. Львів

Мета: під час обговорення розширити кругозір економічної компетентності учнів, формувати вміння самостійно працювати з різними джерелами знань; розвивати економічне мислення, пізнавальний інтерес до вивчення й дослідження Біблії; виховувати принципи християнської моралі, економічну культуру поведінки, повагу до культурних цінностей суспільства.

Божє Слово живе та діяльне...

Євр. 4:12

I. Вступне слово вчителя християнської етики

Шотландський письменник Вальтер Скотт, автор багатьох книг, перед смертю якось сказав своєму слугі: «Прочитай мені щось із Книги». Слуга зосередив усю свою увагу на численних творах у бібліотеці свого пана і, трохи замислившись, запитав: «А з якої книги вам прочитати?» Великий письменник відповів: «Хіба ще потрібно запитувати? Існує лише одна книга — Біблія».

Діти, чи знаєте ви, що Біблія — одна з найдавніших книг на Землі? Та й сьогодні вона — найпоширеніша книга. Біблія перекладена більш як на тисячу мов, видається мільйонами примірників щорічно. Що ж зробило цю незвичайну Книгу такою відомою? Чому час не стер її з лиця Землі? Адже книги Старого Завіту, починаючи з Книги Буття, написані три з половиною тисячі років тому, а остання її частина, Новий Завіт — дві тисячі років тому. Скільки разів її хотіли знищити! Але вона продовжує жити, інтерес до неї лише посилюється.

Біблія складається з 66 частин (книг), які писали протягом 15 століть майже сорок авторів. Вони жили в різні часи. Це були царі й пастухи, лікарі й митники, люди знатних родів і прості селяни. Однак дивує в книгах Святого Письма цілісне й несуперечне розуміння природи й характеру Бога. Крім того, тут знаходимо відомості з різних наук, різних галузей знань, які вдосконалюють людину, роблять її всебічно

розвиненою, готовою робити добрі вчинки. Написано: «Усе Писання Богом натхнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності, щоб Божа людина була досконала, до всякого доброго діла готова» (2 Тим. 3:16-17).

Християни всього світу стверджують, що це універсальний божественний підручник, путівник життя. Сьогодні всім відомо, що головним героєм Біблії є Ісус Христос, головною думкою — спасіння людини, сценою подій — планета Земля. Утім тут можна знайти відповіді на різні запитання життя, поради до різноманітних життєвих ситуацій. Усіх багатств, що є в Слові Божім, не перелічити. Апостол Павло писав: «О глибини багатства, і премудрості, і знання Божого! Які невідомі присуди Його і недосліджені дороги Його!» (Рим. 11:33).

Сьогодні переконаємось у правдивості цих слів. Спробуємо відшукати у Святому Письмі ті закони, правила й поради, які стосуються економічного життя. Серед безлічі сторінок Біблії, які писали тисячі років тому, спробуємо знайти те, про що повідомляють найсучасніші підручники з економічної теорії.

II. Хід засідання

Звучать випереджувальні повідомлення учнів. Іде обговорення із супроводом учителів християнської етики й економіки.

Перший учень. Відомо, що в основі піраміди потреб Маслоу лежать фізіологічні потреби, серед яких найбільш нагальними є потреби в їжі. За невеликих доходів частка видатків на продукти харчування досить велика. Цікаво, що про цей же економічний закон ідеться в Біблії, у Книзі Приповістей Соломонових (16:26): «Людина трудяща працює для себе, бо до того примушує рот її».

Учитель економіки. Яку ще думку економічної теорії містить цей біблійний вірш?

Другий учень. Вивчаючи економіку, ми засвоїли, що при задоволенні своїх потреб людина керується суб'єктивною

оцінкою споживчих благ. Зазвичай, коли відбувається насичення ринку споживчими благами, а також їхні запаси зростають, то діє правило зменшення граничної корисності споживчого блага. У випадках, коли є дефіцит споживчих благ — діє зворотне правило: зростання граничної корисності споживчого блага. Дивно, але приклади цих економічних правил також описує Книга Приповістей Соломонових (27:7): «Сита душа топче й мед щільниковий, а голодній душі все гірке — то солодке».

Учитель економіки. Як ви можете проаналізувати ці дві ситуації?

Третій учень. Адам Сміт у XVII ст. визнавав існування та взаємодію трьох чинників виробництва: землі, праці, капіталу. У XX ст. англійський економіст Альфред Маршалл запропонував розглядати четвертий чинник — підприємницькі здібності людей. А деякі сучасні економісти виділяють ще один фактор виробництва — знання. У Книзі Приповістей Соломонових (3:13-15) можна знайти цікаве зауваження: «Блаженна людина, що мудрість знайшла, і людина, що розум одержала, бо ліпше надбання її від надбання срібла, і від щирого золота ліпший прибуток її, дорожча за перли вона, і всіляке жадання твоє не зрівняється з нею».

Учитель економіки. Яке побажання на майбутнє можемо взяти з цього біблійного вірша? Яка роль людського капіталу в сучасній ринковій економіці? Наведіть приклади.

Четвертий учень. Економічна наука говорить, що виробничі ресурси є обмеженими відносно й абсолютно. Їхня відносна обмеженість залежить від постійно зростаючих потреб, абсолютна — від природи. Окремі види ресурсів (як от корисні копалини) є невідтворюваними. Отже, раніше чи пізніше вони вичерпаються. «Збирайте в міру їди своєї», — попереджав Бог, даючи манну небесну давньому єврейському народу, читаємо в Книзі Вихід (16:16). Нагодувавши 5 тисяч людей, Ісус сказав до учнів: «Зберіть залишені куски, щоб нічого не пропало», — записано в Євангелії від Івана (6:12). Так Біблія навчає нас, що в питаннях глобального природо-користування необхідно керуватись принципом особистої поміркованості й розумної ощадливості в споживанні.

Учитель економіки. Чому запропоновані принципи є вагомими в розв'язанні цієї проблеми? Які ще заходи ви можете порекомендувати?

П'ятий учень. З уроків економіки нам відомо, що сьогодні існує три форми власності: державна, колективна, приватна. У різних країнах їх співвідношення істотно варіюється. Це пов'язано насамперед з економічною політикою тієї чи іншої держави. Тривалий час в Україні та деяких інших країнах Європи й Азії применшувалась роль і значення приватної власності. Проте економічний досвід світу засвідчив, що така позиція була помилковою.

Учитель християнської етики. Якою є думка Святого Письма? У восьмій заповіді Божого Закону: «Не кради» (Вих. 20:15) і десятій заповіді: «Не жадай дому ближнього свого ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого!» (Вих. 20:17) захищається право й недоторканість приватної власності людини. Отже, Біблія визнає повноцінне функціонування приватної власності, оскільки саме через неї вільно проявляється свобода дій і відповідальність людини.

Учитель економіки. Чи можна сьогодні назвати зазначені заповіді Божого Закону лише моральними нормами суспільства?

Шостий учень. Про те, що заробітна плата повинна виплачуватись згідно з виконаною роботою та

вчасно — усі знають. Про порядок нарахування та виплату можна читати в Законі України «Про оплату праці». Однак звернемось до Біблії, Книги Левит (19:13): «Не будеш гнобити ближнього свого, і не будеш грабувати, і не задержиш в себе через ніч аж до ранку заробітку наймита». Роботодавцям не слід нехтувати цими рекомендаціями.

Учитель економіки. Чому так важливо, щоб заробітна плата була гідною й виплачувалась вчасно?

Сьомий учень. Відомо, гроші взяті в кредит, мають бути повернуті, причому обов'язково у визначений термін і мають забезпечити кредитору дохід у вигляді позичкового процента (відсотка). Тому й не дивно, що в Ісусовій притчі про таланти чоловік, який доручив на певний час одному із своїх рабів гроші, був обурений, коли той закопав їх у землю, не набувши ніякого багатства. Тоді він сказав: «Тож тобі було треба віддати гроші мої грошомінам і, вернувшись, я взяв би з прибутком своє» (Мт. 25:27).

Учитель економіки. Який прибуток мав на увазі чоловік? Обґрунтуйте його економічну необхідність.

Восьмий учень. Сьогодні діапазон процентних ставок у сфері кредитування є досить широким. Це пов'язано з низкою різних обставин надання позик. Проте для розвитку деяких галузей економіки чи підтримки певних фізичних осіб в соціально-орієнтованій ринковій економіці діють так звані безпроцентні кредити. Неймовірно, але про існування таких кредитів говориться в Біблії: «Не будеш позичати братові своєму на відсоток срібла, на відсоток їжі та всякої речі, що позичається на відсоток. Чужому позичиш на відсоток, а братові своєму не позичиш на відсоток, щоб поблагословив тебе Господь» (Повт. Зак. 23:20-21).

Учитель економіки. Чому, на вашу думку, такий біблійний підхід є ефективним? Чи діє безпроцентне кредитування в Україні?

Дев'ятий учень. Питання про те, що виробляти, як виробляти, для кого виробляти підприємство в ринкових умовах визначає за основним орієнтиром — прибутком, який одержується лише після циклу виробничих та фінансових операцій. Тому для успішного бізнесмена добре відомий біблійний вислів із Книги Еклезіястової (7:8): «Кінець діла ліпший від початку його». Не забувають підприємці й строге правило економічної етики, записане в Святому Письмі, у Книзі Приповістей Соломонових (16:8): «Ліпше мале справедливе, аніж великі прибутки з безправ'я».

Учитель економіки. Що спонукає людину бути чесною у веденні бізнесу? Яке значення для підприємства має репутація його очільника? Чи впливає вона на прибуток?

Десятий учень. Дедалі більшої ваги у світовій економіці набувають корпоративні форми підприємницької діяльності: партнерства, асоціації, товариства. «Краще двом, як одному, бо мають хорошу заплату за труд свій, і якби вони впали, підійме одне свого друга», — стверджує Біблія в Книзі Еклезіястовій (4:9-10). Стаття 36 Конституції України гарантує громадянам свободу об'єднання для здійснення і захисту своїх економічних та інших інтересів.

Учитель економіки. У чому переваги колективних форм бізнесу?

Одинадцятий учень. Засвоївши тему «Податково-бюджетна політика держави», ми зрозуміли, що можна сперечатись про доцільність тих чи інших видів податків або змінювати розміри ставок, але ні в кого сьогодні не виникає сумнівів щодо їхньої необхідності взагалі.

Учитель християнської етики. Коли запитали Ісуса Христа: «Чи годиться давати податок для кесаря,

Мал. 1. Піраміда Маслоу

чи ні?», ще 2000 років до наших днів Він коротко й цілком однозначно відповів: «Тож віддайте кесарево кесареві, а Богові Боже!» Ця фіскальна історія записана в трьох Євангеліях (Лк. 20:25; Мк. 12:17, 17; Мт. 22:17, 21).

Учитель економіки. Чому громадяни держав зобов'язані чесно платити податки, як того вимагає й Біблія?

Дванадцятий учень. Вивчаючи тему «Підприємництво», ми засвоїли, що важливою складовою маркетингової стратегії є реклама. Вона має економічний сенс і для виробника, і для споживача.

Учитель християнської етики. Іноді довіряючи недобросовісній рекламі, люди потрапляють в оману. Щоб зберегти свій добробут, слід звернути увагу на слушні поради Біблії: «Думки пильного лиш на достаток ведуть, а всякий квапливий — на збиток» (Пр. 21:5), «Вірить безглуздий в кожнісіньке слово, а мудрий зважає на кроки свої» (Пр. 14:15).

Учитель економіки. Яким чином ці тексти допомагають нам орієнтуватися в економічних рішеннях? Чому слід вважати поводити себе на споживчому ринку?

Тринадцятий учень. В усі часи суб'єктами економічних відносин були виробники й споживачі речей та послуг. А з розвитком ринкових відносин виробники стали продавцями, споживачі — покупцями. Результатом їхньої взаємодії стала купівля-продаж товарів і послуг. І завжди важливо, щоб вона була чесною.

Учитель християнської етики. Біблія наголошує: «А коли продасте що своєму ближньому або купите з руки свого ближнього, не обманюйте один одного» (Лев. 25:14), а також: «Не будете чинити кривди в суді, у мірі, у вазі та в мірі рідини. Вага правильна, тягарці правильні, ефа правильна, гін правильний буде у вас» (Лев. 19:35-36).

Учитель економіки. До якої поведінки спонукають ці біблійні вірші? Як у нашій країні захищені права виробників, споживачів?

Чотирнадцятий учень. У світовій практиці серед переліку фінансово-кредитних посередників можна знайти безліч різного роду страхових компаній. Вони надають можливість домогосподарствам і фірмам знизити ризик через продаж контрактів особливого типу страхових полісів.

Учитель християнської етики. Очевидно, було би корисно всім прислухатись до мудрих біблійних застережень Книги Приповістей Соломонових (28:14): «Блаженна людина, що завжди обачна, а хто ожорсточе серце своє, той впадає в лихе».

Учитель економіки. Чому для сучасної людини, щоб бути обачливою, важливо мати кілька страхових полісів?

П'ятнадцятий учень. Сьогодні в усіх розвинутих країнах світу діють програми соціальної підтримки малозабезпечених. За безпосередньої участі державних організацій ефективно функціонують розгалужені системи соціального страхування: пенсійного, медичного й на випадок безробіття.

Учитель християнської етики. Але в давні часи бідні люди не мали жодного захисту, безробітні тижнями чи місяцями чекали біля брам багатих нагоди попрацювати. Гарантом захисту від завищених цін на товари та мізерного заробітку тоді виступав моральний Закон Біблії. Він є вектором у соціально-економічній політиці держав і сьогодні. «Не грабуй неможливого, бо він неможливий, і не тисни убогого в брамі», — записано в Книзі Приповістей Соломонових (22:22), а також: «А вдови й сироти, чужинця та вбогого не гнобь, і не думайте зла один одному в серці своєму» (Зах. 7:10).

Учитель економіки. Чи знаходять дієву реалізацію згадані біблійні вірші в нашій країні? Наведіть конкретні

приклади. Чому в багатьох державах світу існує законодавство про мінімальну заробітну плату?

Учитель християнської етики. Продовжуючи виховну тематику біблійних текстів у площині економічної сфери хотілося б зачитати ще деякі настанови:

«Хто землю свою обробляє, той насититься хлібом...» (Пр. 28:19);

«Ледача рука до убогства веде, рука ж роботяща збагачує» (Пр. 10:4);

«Хто дає немаючому, той недостатку не знатиме, хто ж свої очі ховає від нього, той зазнає багато проклять» (Пр. 28:27);

«Горе тому, хто для себе розмножує те, що не його» (Ав. 2:6);

«Хто крав, нехай більше не краде, а краще нехай працює та чинить руками своїми добро, щоб мати подати нужденному» (Еф. 4:28);

«Будьте життям негрошлюбні, задовольняйтесь тим, що маєте» (Євр. 13:5);

«Хочеш не боятися влади? Роби добро, і матимеш похвалу від неї» (Рим. 13:3);

«Тож віддайте належне усім: кому податок — податок, кому мито — мито, кому страх — страх, кому честь — честь» (Рим. 13:7);

«Не будь серед тих, хто поруку дає, серед тих, хто порукується за борги» (Пр. 22:26);

«Своє серце зверни до навчання, а вуха свої — до розумних речей» (Пр. 23:12);

«Просіть — і буде вам дано, шукайте — і знайдете, стукайте — і відчинять вам; бо кожен, хто просить — одержує, хто шукає — знаходить, а хто стукає — відчинять йому» (Мт. 7:7-8).

III. Підсумки засідання круглого столу

Учитель економіки. Які повчальні уроки економіки сьогодні дає нам Біблія?

IV. Завершальні слова вчителів

Учитель економіки. Завдяки сьогоднішньому засіданню, ми переконались у тому, що Священна Книга всіх християн може стати настільною книгою й економістів. Звичайно, основний сюжет Біблії незмінний — він говорить про духовні речі, які розуміються лише духовно. Утім, гортаючи сторінки Біблії, несподівано для себе ми відкрили й економіку. Перед нами постали різноманітні теми навчального курсу: «Фактори виробництва», «Доходи в ринковій економіці», «Ринкова інфраструктура», «Основи підприємництва», «Потреби споживача й закономірності його економічної поведінки», «Обмеженість виробничих ресурсів» тощо. Отож, ми остаточно пересвідчилились, що в Слові Божім крім цінних духовних істин ясно й доступно викладені ази економічної теорії. І це лише одна грань, якої торкається всеосяжна Біблія.

Учитель християнської етики. Джордж Вашингтон часто повторював: «Неможливо правильно керувати світом без Бога й Біблії». Діти, ким би ви не мріяли бути: економістом чи продавцем, лікарем чи агрономом, психологом чи політиком, ми вам бажаємо дотримуватися чудової настанови, яку проголошує сама Біблія: «Нехай книга цього Закону не відійде від твоїх уст, але будеш роздумувати про неї вдень та вночі, щоб додержувати чинити все, що написано в ній, бо тоді зробиш щасливими дороги свої, і тоді буде щастити тобі» (Іс. Нав. 1:8).

ВІРА В ХРИСТА — СЕНС МОГО ЖИТТЯ

Година відновлення душі

Авторська розробка Зоряни Гладій,
учителя фізики та інформатики,
Олени Чижмар, вихователя,
учителя історії Підгірцівської
спеціальної загальноосвітньої

школи-інтернату I–III ст. Стрийського р-ну Львівської обл.

Мета: розширювати духовний світогляд дітей, виховувати любов та повагу до ближнього, привчати шанувати та виконувати Заповіді Божі.

Корекційна мета: розвиток умінь обмірковувати повідомлений матеріал, порівнювати, аналізувати, робити висновки, розширювати уявлення про норми поведінки, виховувати загальнолюдські цінності.

ХІД ЗАХОДУ

Ведуча 1.

Дзвонять дзвони,
Кличуть нас,
Бо найвищий є вже час
Святкувати Божу днину,
Що збрала всю родину!

Сьогодні ми прийшли на свято
Ісуса Господа вітати.
І славу знов Йому голосим,
Щедрот і ласки з неба просим.
Благослови усіх, Ісусе,
До Тебе щиро я молюся.

Ведуча 2. Цього року ми, українці-християни, святкуємо 1030-ліття хрещення України-Русі. Тому ми й зібралися сьогодні тут, щоб пороздумувати про те, якою є наша віра і що вона дає нам у житті. Чи можемо ми взагалі жити без віри? Чи може бути здоровим суспільство, коли в ньому немає віруючих людей?

Ведуча 1. На ці запитання ми знаходимо відповідь, коли роздумуємо про Господа нашого Ісуса Христа і Його любов до нас. Саме віра й довіра до Бога дозволяє нам не розчаровуватись у житті навіть тоді, коли приходить час випробовувань. Коли ми не віримо і не довіряємо Христу, то тим самим не дозволяємо здійснювати Богові Його задуми щодо нас і перешкоджаємо здійсненню чуда в нашому житті.

Ведуча 2.

Історія про чудо

В одному містечку мешкала сім'я, у якій було двоє маленьких дітей: хлопчик і дівчинка. Та у їхній дім прийшла біда: у хлопчика виявили пухлину мозку. Батьки продали все, що могли, але грошей на операцію все одно не вистачало. Якось увечері батько сказав згорьованій матері:

— Знаєш, любя, — нам, певно, не вдасться його врятувати. Тут може зарадити тільки чудо!

Донечка, що бавилася в кутку, почула ці розпачливі слова. Відтак побігла до своєї кімнати, не вагаючись, розбила скарбничку, непомітно вислизнула з домівки й побігла до найближчої аптеки. Там діждалася своєї черги, приступила до віконця і, ставши навшпиньки, виклала перед здивованим аптекарем усі свої грошенята.

— Чого тобі, маленька? Що бажаєш купити?

— Будь ласка, мій братик дуже хворий, і я прийшла купити чудо.

— Чудо? — стиха перепитав аптекар.

— Мого братика звуть Ендрю, йому в голівці щось росте. Тато сказав мамі, ніщо вже не зарадить, тільки чудо може його врятувати. Я дуже люблю мого братика, тому принесла всі свої грошики, щоб купити чудо.

Аптекар сумно всміхнувся.

— Любе дитятко, ми тут чудес не продаємо.

— Якщо не вистачить цих грошей, я знайду ще. Скільки коштує чудо?

Аптекар безпорадно розвів руками. Дівча зі сльозами на очах заходилося згрібати свої монети.

Поруч стояв один чоловік. Високий, елегантний, поважний. Він зацікавився незвичайною розмовою й озвався до дівчинки:

— Чого ти плачеш, маленька? Що трапилось?

— Пан аптекар не хоче продати мені чуда, навіть не каже, скільки воно коштує. А чудо потрібне моему братикові Ендрю, він тяжко хворий. Мама говорить, конче потрібна операція, але тато каже, що операція коштує надто дорого й тільки чудо може його врятувати. То я принесла сюди все, що маю.

— А скільки маєш?

— Одного долара й одинадцять центів... Але, може, мені вдалося б зібрати більше.

Чоловік усміхнувся.

— Ти знаєш, я не думаю, що знадобиться більше. Долар і одинадцять центів — цього вистачить на чудо для твого братика! — Однією рукою він згорнув монетки, а другою взяв за руку дівчатко.

— Проведи-но мене до своєї домівки, дівчинко, я хочу побачити твого братика, познайомитися з твоїми батьками і поміркувати разом із ними, як нам учинити оте маленьке чудо.

Поважний пан і маленька дівчинка вийшли з аптеки, тримаючись за руки. Тим паном виявився професор, один із найвидатніших нейрохірургів планети. Він прооперував маленького Ендрю, і той за кілька тижнів повернувся додому цілком здоровим.

— Та операція, — пошепки мовила тоді щаслива матуся, — це справжнє чудо. Скільки ж вона коштувала?

Дівчинка мовчки всміхалася. Вона-бо знала, скільки коштувало чудо: один долар і одинадцять центів... Плюс віра й любов малої дитини.

Ведуча 2. Ісус промовив до Своїх учнів: «Істинно кажу вам, коли матимете віру, як зерно гірчиці, то скажете оцій горі: «Пересунься звідти туди» — і вона пересунеться; і нічого не буде для вас неможливим» (Мт. 17:20).

Ведуча 1. Віра подарована нам Богом, як найцінніший скарб життя... Але сильна, непохитна віра повинна базуватися на міцному фундаменті.

Ведуча 1. Отож, першим каменем, на який опирається наша віра, є Святе Письмо. Поставмо Біблію на видному місці. Але зовсім не для того, щоби вона припадала порохом, а для того щоби ми щодня черпали з неї життєвої мудрості й набиралися сили протистояти злу.

Читання Біблії є дуже важливим. Святий Ієронім сказав: «Хто не знає Письма, той не знає Ісуса, бо Біблія є листом Бога до людини».

Проте в сьогоднішній час багато людей думають: «Біблія не притягує мене. У ній — багато суворих та незрозумілих сторінок». Але хто намагається розірвати першу «оболонку» уважністю, роздумами та молитвою, той кожного разу відкриває ясність Божого Слова, яке міститься у Біблії: «Бог любить тебе!»

Я дякую, Боже, Тобі за любов,
За те, що Ти любиш мене знову й знов.
Я впаду — Ти руку мені подаєш,
І голос я чую: «Чому не встаєш?»
Я пробую встати, я хочу звестись,
Та соромно очі мені підвести:
Вкотре я впадаю і впаду я знов,
Я очі підвожу і бачу... Любов.
Любов незбагненну, безмежну, святу,
Я силу відчула, я знову встаю.
Встаю, йду до Тебе, до світла й життя,
Люблю і прощаю, як Ти — так і я.
Бо я є Твій образ, мене Ти створив,
Любов'ю безмежною нас полюбив.
Всі немочі наші Ти знаєш людські,
Ти любиш й прощаєш — ми діти Твої.
Навчи нас любити й прощати, як Ти,
Навчи нас любов у серцях берегти.
Зміцни нашу віру, надію нам дай
І мудрість даруй нам, люби і прощай.

Ведуча 2. Другим каменем у будівництві нашої віри є молитва. Слово Боже говорить: «І Він (Ісус) розповів їм і притчу про те, що треба молитися завжди, і не занепадати духом...» (Лк. 18:1). Бо там, де не моляться, там немає любові, там відсутня віра. Для того, хто вірить, забути молитися — це забути дихати.

Пісня «Молитва»

1. О молитво, о молитво, Бог з любові дав тебе.
У житті посеред битви спомагала ти мене.
Ні вночі, ні вдень не спав, на колінах я стояв
І душею з Богом розмовляв:
«О мій Бог, Ти — Цар Землі,
Важко в серці так мені,
Поможи, з гріхів щоб я повстав».

2. За вікном бушує вітер, віє снігом льодяним
І так сильно ниє серце, мов би в світі я один.
Та принизившись у прах, зі сльозами на очах
У скорботі Бога я благаю:

«О мій Бог, Ти — Цар Землі,
Важко в серці так мені,
Я без сили й майже вже упав.

3. Боже мій, багато щастя у житті не прошу я,
Хай така буде терниста вся життєва путь моя.
Лиш одного прагну я — відчувати, як Твоя
Сильна й вічна батьківська рука
На плечах лежить моїх,
У вогні життєвих хвиль
Береже мене, Твоє дитя.

Ведуча 2. Нерідко лише страх або життєві негаразди змушують нас до молитви. Це принижує водночас і Бога, і нас. А щира молитва серцем, сповнена любові й довіри, наближає нас до Бога. Молитва є нашою розмовою із Творцем. Молитва постійна й сильна, хай якою мовою промовлена, знає, що по той бік є Той, Хто на неї чекає і слухає...

Пісня «Молитва дитини»

<https://www.lds.org/music/library/childrens-songbook/a-childs-prayer?lang=ukr>

Ведуча 1. Ще одним каменем у фундаменті нашої віри є піст. Найкращий піст — це коли людина з любові до Бога відмовляється від того, що найбільше любить. І «...щоб ти посту свого не виявив людям, а Отцеві своєму, що в таїні; і Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі явно» (Мт. 6:18). Правдивий християнський піст не є тільки втриманням від певної їжі, а передовсім нагодою планування часу для справ милосердя.

Ведуча 2. Знайти час на безперервну молитву серед безперервних серіалів. Знайти час на те, щоб поцікавитися справами та проблемами свого ближнього замість переживань за проблеми телегероїв, яких насправді не існує.

Ведуча 1. Дати милостиню живому вбогому, а не подарувати свої гроші бездушному гральному автомату.

Ведуча 2. Згадати про вдів та сиріт і надати їм допомогу за можливості. Пам'ятати Божу науку: «Шануй вдів, удів правдивих... А вдовиця правдива й самотна надію складає на Бога, та перебуває день і ніч у молитвах і благаннях» (1 Тим. 5:3-5).

Ведуча 1. Та найбажаніший піст для Бога — це наше добровільне утримання від гріха. А тепер подивимось невеличку інсценізацію й поміркуємо, що ж таке гріх.

Муха та павук

Муха до мурашки прилетіла:
«Гей, мурахо, будемо дружити?»
Каже їй мурашка: «Добре, мила,
Вдвох, гадаю, веселіше жити.
Йди сюди, почнімо працювати,
Ти допомагатимеш мені,
Будемо мурашник будувати...»
Каже муха: «Працювати? Ні!»

Полетіла далі наша муха,
Зголодніла бідна, аж тремтить.
Бачить серед посуду на кухні
У кутку товстий тарган сидить.
«Ой, тарганчику, ти — друг мій до могили, —
Каже муха. — Що ти там їси?»

«Йди собі, я ледве не загинув
З-за шматка цієї ковбаси!»

А павук, розмову цю підслухав:
«Цей тарган — грабіжник, так і знай!
Не дружи з ним, нерозумна мухо,
Краще ти до мене завітай.
Нагодую і про все подбаю
І найкращим другом буду я.
Павутиння ніжно обплітає
Ніжки, крильця... Ось і ти моя!»
Гріх весь світ тенетами обплутав,
Як підступний та лихий павук.
Допоможе пастки оминати
Нам Ісус Христос — надійний друг!

Ведуча 2. Гріх є свідомим порушенням Божих Заповідей і відкиданням Бога. Коли ж ми єднаємось з Ісусом і стараємось уникати гріха, тоді ми маємо силу боротися зі спокусами диявола.

Ролик «Задуми диявола»

https://www.youtube.com/watch?v=Y8Kl2y_UiHk

Ведуча 1. Одного разу маленький хлопчик щось малював у своїй кімнаті. Батько промовив: «Цікавий малюнок. Кого ти зображаєш на ньому?»

- Бога, — відповів хлопчик.
- Але ж ніхто не знає, яким на вигляд є Бог.
- Коли я намалюю, то знатимуть усі.

Ведуча 2. Саме завдяки читанню Святого Письма ми можемо уявити собі, який Бог.

Ведуча 1. Не так важливо знати, яким на вигляд є Бог. Важливо знати й пам'ятати, що Бог є любов, а сама людина є вінцем Його творіння. Та часто це творіння є забруднене гріхами.

Ведуча 2. Ось що каже апостол Іван:

«А це звістка, що ми її чули від Нього і звіщаємо вам: Бог є світло, і немає в Нім жадної темряви!

Коли ж кажемо, що маємо спільність із Ним, а ходимо в темряві, то неправду говоримо й правди не чинимо!

Коли ж ходимо в світлі, як Сам Він у світлі, то маємо спільність один із одним, і кров Ісуса Христа, Його Сина, очищує нас від усякого гріха.

Коли ж кажемо, що не маєм гріха, то себе обманюємо, і немає в нас правди!

Коли ми свої гріхи визнаємо, то Він вірний та праведний, щоб гріхи нам простити, та очистити нас від неправди всілякої.

А як кажемо, що ми не згрішили, то чинимо з Нього неправдомовця, і слова Його нема в нас!» (1 Ів. 1:6-10).

Ведуча 1. Немає жодної людини на землі, яка б не потребувала сповіді. Але не сповідаймося зі звички, а після сповіді не залишаймося такими, якими були досі. Сповідь має укріплювати нашу віру й зближати нас з Ісусом. Найбільшою радістю для Ісуса є стерти наші гріхи й прийняти людей у Свої обійми. Нам важко іноді прощати тих, хто нас образив. І ми не хочемо простити. Але Бог прощає завжди...

Ведуча 2. В одній легенді розповідається, що в Іспанії в одній церкві є дуже старовинне розп'яття. Воно дивне тим, що права рука Христа звисає. Чому? Кажуть, що одного разу у ніг цього розп'яття сповідався дуже великий грішник. Священик уділив йому розрешення, і той пішов.

За якийсь час чоловік знову згрішив і з жалем прийшов до сповіді. Цим разом священик, вислухавши його нові гріхи,

промовив: «Для тебе немає поправи». Грішник проситься, що хоче перестати грішити, але ще занадто слабкий, ще не може твердо протистояти спокусі до гріха. Сповідник дає йому розрешення, але каже, що це вже востаннє. Минув довший час. Грішник знову грішить, і знову приходить на сповідь.

«Цим разом для тебе немає прощення», — каже священик і встає, щоб іти. Та раптом на Хресті почувся ніби плач і схлипування. Христові груди ожили. Права рука відірвалася від хреста, і почувся голос: «А Я тобі прощаю, бо Ти мені так дорого коштував».

Ролик «Упала сльоза»

<https://www.youtube.com/watch?v=BUqZMcBBIUQ>

Ведуча 1. Боже Слово говорить: «Так бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне» (Ів. 3:16).

Отже, коли ви йдете до церкви, починайте готувати свої серця до поклоніння нашому Господу і Спасителю Ісусові Христу ще з дому. І ніколи не виходьте з храму не подякувавши Господу. Не осуджуйте, а моліться за священнослужителів, владу і всіх людей.

Ведуча 2. Ісус так щиро запрошує нас перебувати з Ним під час літургії та євхаристій, але як ми відповідаємо на це запрошення.

Інсценізація «Голуби»

Весела й галаслива зграйка голубів жила на внутрішньому подвір'ї церкви. Після шлюбів на бруківці залишалися зерна пшениці. Кілька зернин залетіло до церкви й голуби в пошуку поживи опинились у святині. Птахи zostавалися там також під час недільної Служби Божої. Вони літали по під склепінням, заважаючи вірним та розпорошуючи їхню увагу. Тоді парафіяни зібралися разом, щоб вирішити, що робити з голубами.

— Давайте насиплемо птахам отруйної пшениці, той позбудемось усіх.

— Ні. Краще вивеземо їх на село, хай живуть серед інших птахів.

— Але ж це неможливо здійснити.

— А заведімо біля церкви якогось хижака, який би полював на голубів.

— Але ж це жорстоко.

— Ну тоді встановимо на вікнах решітки.

— Але й це не допоможе вигнати з церкви тих голубів, які вже залетіли.

— Ви справді хочете, щоб голубів більше ніколи не було в церкві?

— Так.

— Не хочете їх більше бачити?

— Не хочемо.

— Тоді зробіть ось як. Охрестіть їх, уділіть миропомазання, тоді хай вони приступлять до Першого Святого Причастя — і більше ви їх не побачите.

Ведуча 2. Ця притча зовсім не про голубів, а про нас із вами. Адже багато людей, які вважають себе християнами, після свого урочистого Першого Причастя сповідаються наступний раз не через місяць у першу п'ятницю, а в кращому випадку вже аж тоді, коли йдуть до шлюбу, а в гіршому випадку — зовсім забувають дорогу до церкви.

Ведуча 1. Задумаймося, чому в наш час перебування з Ісусом у церкві стало для багатьох християн обтяжливим обов'язком. Бог дарує нам вічність і Своє благословення, а ми неохоче віддаємо йому кілька хвилин свого життя.

Благослови

До Бога рученьки складаю,
Не піднімаю голови.
«Мій Боже, я Тебе благаю:
Благослови, благослови.
До Тебе я свої молитви
Звертаю, Боже, знов і знов.
Візьми дарунок монолітній —
Мою любов.
Ми діти від Твоєї крові,
Щасливі ми.
Запричастились від любові
Твої сини.
Ми на колінах пред Тобою —
Всміхнися нам.
Щасливі світлою любов'ю
Ми входим в храм.
Допоможи у мирі жити
Всім, грішним, нам.
Тобі, Всевишньому, служити
Своїм життям».

Голос із-за сцени

— Кажеш, що любиш мене, але сидиш, склавши руки. П'єш, їси, вигідно влаштувався, щоб почитати слова, які я сказав. Плачеш, згадуючи, що Мене розп'яли, урешті йдеш спати... Не соромно тобі? Оце так ти Мене любиш? І ти називаєш це любов'ю?

— Вибач мені, Господи! Говори, і я буду виконувати!

— Вставай, і йди поміж людей, не бійся розмовляти з ними. Іди й кажи їм, що Я стукаю у двері, простягаю руку і кричу: християни, любіть одне одного!

Люби людей

Люби людей, отих, що все з тобою.
Люби батьків і мудрих вчителів,
Люби людей, обтяжених журбою.
Люби усіх. Люби без зайвих слів.
Люби отих, що в час тяжкої муки
Без зайвих слів тобі подали руки.
Люби отих, що через їх любов
Ти в своїм серці радість віднайшов.
Але скажи, яка тобі заслуга,
Коли з любов'ю зустрічаєш друга?
Щасливий той, хто над усе зумів
Любити «найдорожчих» ворогів.
Ти з помстою — неначе смертний цар,
Коли ж для ворога — любові дар,
Тоді стає душа твоя убога
На кого схожа? На самого Бога.

Ведуча 2. Ось що каже апостол Іван:

«Діточки мої, — це пишу я до вас, щоб ви не грішили! А коли хто згрішить, то маємо Заступника перед Отцем, — Ісуса Христа, Праведного.

Він убагання за наші гріхи, і не тільки за наші, але й за гріхи всього світу.

А що ми пізнали Його, пізнаємо це з того, коли заповіді Його додержуємо.

Хто говорить: «Пізнав я Його», але не додержує Його заповідей, той неправдомовець, і немає в нім правди!

А хто додержує Його слово, у тому Божа любов справді вдосконалилась. Із того ми пізнаємо, що в Нім пробуваємо.

А хто каже, що в Нім пробуває, той повинен поводитись так, як поведився Він.

Улюблені, — не пишу я для вас нову заповідь, але заповідь давню, яку мали від початку: заповідь давня, — то слово, що чули його від початку.

Але нову заповідь я вам пишу, що справді вона в Нім та в вас, — що минається темрява, і світло правдиве вже світить.

Хто говорить, що він пробуває у світлі, та ненавидить брата свого, той у темряві досі.

А хто любить брата свого, той пробуває у світлі, і в ньому спотикання немає» (1 Ів. 2:1-10).

Ведуча 1. Ми звертаємось сьогодні до Господа й просимо зіслати на нас Божу мудрість, щоб ми змогли висловити Йому свою Віру, Надію, Любов.

Молитва про Божу милість

Предвічний Боже, зішли на нас з високого неба Твою святу мудрість.

Просвіти нею наші уми. Хай Божа мудрість поведе нас дорогами правди, хай стереже нас від брехні й обману.

Молитва Віри

Дорогий Ісусе, я Тебе не бачу, але вірю, що Ти тут біля мене, зі мною. Ти такий близький, такий простий, такий великий. Ти — біля мене, Ти — в мені, Ти — навкруг мене. Дякую Тобі!

Молитва Надії

Надіюся на Тебе, мій Боже, і очікую від Тебе благодаті та всього, що мені потрібно для спасіння, бо Ти мені можеш дати як всемогутній і хочеш дати як безконечно щедрий.

Молитва Любові

Боже мій! Люблю Тебе понад усе на світі, бо Ти, Боже, такий добрий! Люблю також усіх людей, бо вони — Твої діти. Господи; допоможи мені, щоб я любила Тебе щоразу більше.

Ведуча 1. Найкращим способом прославити Бога є оживити віру у своїх серцях. Хай Всевишній Господь береже від гріха нас, наш народ, нашу Україну та дозволить разом із Ним крокувати до нашої небесної Батьківщини, а також завжди пам'ятати, що віра в Христа є сенсом нашого життя.

Хто не зрадив і хто не зрікся,
Хто в непевний не квилив час —
Святий Боже, Святий кріпкий,
Святий безсмертний, помилуй нас!
Ні, не кожен прочанин — воїн,
І не кожного світ спімне...
Святий Боже, води живої,
Просить серце моє сумне.
Бачиш — хмари важкі нависли,
Чуєш — грізні гудять вітри...
Боже кріпкий, мою вітчизну
З мапи Всесвіту не зітри!
Хай вона ще не має сили
Збудувати просторий дім,
Хай ще квола — але ж красива:
Як Мадонна з Дитям Твоїм!
Хто не зрадив і хто не зрікся,
Хто в неволі її беріг —
Святий Боже, Святий кріпкий,
Святий безсмертний, помилуй всіх!

Пісня «Господи, помилуй нас»

<https://www.youtube.com/watch?v=14fTEaHqPE8>

БІБЛІЙНІ МОТИВИ В РОМАНІ ЛІНИ КОСТЕНКО «МАРУСЯ ЧУРАЙ»

До уроку української літератури в 11 класі

Автор Людмила Ташкевич,
учитель основ християнської етики
НВК Асканія-Нова-гімназія, Чаплинський р-н, Херсонська обл.

Біблія — священна книга християн — унікальна пам'ятка писемності, зібрання різних за формою і змістом книг, які створювалися з XII ст. до н. е. по II ст. н. е. Протягом віків Біблія здійснювала великий вплив на людство: духовний, ідейний, художній. Біблія містить літературні твори різних жанрів: хроніки, притчі, пісні, перекази. Тому, окрім релігійного впливу, Біблія насамперед впливала на літературу, була невичерпним джерелом натхнення для письменників і поетів.

Кожній освіченій людині треба знати тексти біблійних сюжетів, імена біблійних героїв, для того щоб зрозуміти в літературних творах явище, яке мовознавці називають ремінісценцією¹ — тобто посиланнями на сторінки Біблії.

У радянські часи «войовничого атеїзму» Біблія була під забороною влади. В Україні виросло ціле покоління людей, які не читали, не вивчали, не досліджували Біблію і не насолоджувалися біблійною мудрістю. Хоча біблійні мотиви інтерпретували українські письменники XIX ст.: Тарас Шевченко, Леся Українка, Пантелеймон Куліш. Поети XX ст. теж активно опрацьовували біблійні теми: Павло Тичина, Микола Зеров, Максим Рильський, Микола Бажан, Іван Драч, Ірина Жиленко.

Образи Біблії надихають і творчість сучасної видатної майстрині поетичного слова — Ліни Костенко. Біблійні образи живлять її поезію, роблять її оригінальною, сповненою різноманітних відтінків гами почуттів, надають експресивності та символізму. Для Ліни Костенко біблійні вислови — вияв непорушної істини, джерело збагачення мови.

У роки суцільних заборон Ліна Костенко працювала над романом у віршах

«Маруся Чурай» (1979), за який отримала 1987 року Державну премію імені Тараса Шевченка. Твір увійшов у шкільну програму, хоча колись пролежав у шухляді довгих шість років. Двічі видавався, другий раз тиражем у сто тисяч примірників.

Роман у віршах «Маруся Чурай» — вершинна книга поетеси. У романі порушені питання історичної пам'яті українського народу. Твір є зображенням народного життя у його строкатому повнокров'ї. Історичний роман просто насичений символами, образами на біблійну тематику. Наведемо найяскравіші приклади з твору.

Неопалима купина — кущ, що горів і не згорав, є символом вічності, незмінності, незламності. Зелений кущ — символ життя, а червоний вогонь горіння — символ знищення життя. Це єдність протилежностей.

*А що, якби знайшлася хоч одна, —
в монастирі десь або на горищі?
Якби вціліла в тому пожарищі —
Неопалима — наче купина?*

Образ Соломона як уособлення надзвичайної мудрості в прийнятті рішень. Він — знак царської справедливості:

*Суддя сказав:
— З наскока тут не мона.
Тут, запорожче, треба Соломона.*

На сторінках Старого Завіту є герої, пов'язані між собою, як от **цар Ірод, Іоанн Хреститель, Іродіада**, донька якої танцює перед Іродом, щоб догодити йому й виконати доручення матері — знищити Іоанна, бо він викрив її. Танцює саме так: «хижа і п'яна». А потім вона принесе голову Іоанна своїй матері. Отже, обидві вони стали символом гріха, жорстокої помсти:

*Танцює, хижа і п'яна,
льодистими сережками трясє.*

*Як голову криваву Іоанна
над білим світом Іроду несе...*

Образ біблійного героя Хоми увійшов до фразеологізму «Хома невірний». Його ім'я означає — «близнюк». Можливо, тому що в ньому ніби дві людини: одна безмежно вірила в Христа і його справу, інша — в окремі моменти виявляла хитання. Тому ім'я Хома стало символом людини, яка або ні в що не вірить, або в усьому сумнівається. Хома сумнівався, чи дійсно Христос воскрес, через що Ісус дозволив йому торкнутися Своїх ран. Ще раніше в Хоми були сумніви щодо можливостей Христа воскресити мертвого Лазаря. Хома символізує важливу істину: до непохитної віри можна прийти тільки через здоровий сумнів, якщо здолати сумнів спочатку, то не буде спокуси потім.

*Усе воюєм, боремось... А доки?
Не те щоб я невірний був Хома.
Але ж втерав уже чотири роки.
А що із того? Просвітку нема.*

Зі сторінок Старого Завіту відомий **цар Давид**, який був обраний Богом і шанований людьми. Це саме той Давид, що переміг Голіята, був переслідуваний царем Саулом, написав багато псалмів на честь Господа. Та й він згрішив. Цар Давид підступно спокусив чужу жінку Вірсавію, відіслав її чоловіка Урію на війну, де той загинув. Тож, незважаючи на свою близькість з Богом, Давид виявився порушником моральних принципів, на це й указує авторка в рядках вірша словами матері Гриця, яка радить йому покинути Марусю й одружитися на багатій дівчині Галі:

*Це мало хто із ким ходив до гаю!
Сам цар Давид жону свою отверг.
Ото й не думай. Сватай собі Галю.
А що хто скаже — слухай через верх.*

Поряд із Давидом згадується **цар Саул**. Владний, сильний, відважний, проте з часом він почав заздрити

¹ Ремінісценція (від латинського «спогад») — відгомін у художньому творі мотивів, образів, деталей з іншого відомого твору.

молодості й силі Давида, намагався його знищити різними засобами. Благородство, чесність Давида, його перемоги над ворогами не давали спокою Саулу. Він зробив декілька спроб знищити свого наступника. «І Саул ненавидів Давида по всі дні» (1 Сам. 18:29). За Саулів гріх Бог відвертається від нього:

*Як тінь Саулом гнаного Давида,
метнувся тихо на воді скляній, —
Фесько-дозорець ходить, як сновиди,
в Старих Млинах,
на греблі ворскляній...*

Ліна Костенко неодноразово згадує історію гріхопадіння перших людей. Зрозуміла свою провину Маруся, і тяжке каяття приносить їй розуміння правди і добра. Вона дякує людям за те, що пізнала правду життя:

*Оце і все з людьми моє прощання —
Ці діти, діти, цей ласкавий рій.
Спасибі вам за дерево пізнання —
Оце єдине, де безсилий змій.*

Доброчесний Іов жив заможного й щасливо. Бог, бажаючи випробувати його віру, дозволив сатані наслати на нього тяжкі лиха: смерть дітей, позбавлення слуг, майна, невиліковну хворобу. Проте його віра не похитнулася, він не відступився від Господа. Вислів вживається у значенні: людина, що зазнала багато страждань, проте не відмовилася від своїх переконань:

*Пройшов я землю піднебесну,
Як говорив святий Іов.
Куди не глянеш в даль
оцю окрестну, —
Тут споконвіку скрізь лилася кров.*

Звернення до образу пророка **Єремії** пов'язане з тим, що він був відомий і владний пророк. Ім'я його означає «звеличений Богом». Почав пророкувати з 15-річного віку, за 629 років до Христового Різдва, і пророкував сорок п'ять років. За надто щирі проповіді й малозрозумілі пророцтва родина відмовилася від нього, з нього насміхались знайомі, ненавиділи та переслідували можновладці. Зрештою, пророку довелося втікати до Єгипту, де він і помер. «Плач Єремії» — це плач і страждання душі за величчю Єрусалима, що символізує тугу за духовною величчю праведної людини. А шлях до цього — каяття і страждання.

*А там, де жив всевладний Єремія,
де поросли вже дикі чагарі, —
ще кам'яною щелепою змія
щербатий мур чорніє на горі.*

Символом підступної зради вважають **Юду Іскаріота**, який був одним із дванадцяти учнів Ісуса Христа.

Негативні якості його натури, особливо користоловство, з якого народжується зрадництво, виявились уже тоді, коли він висловив невдоволення з приводу втрати дорожнього мира, вилитого на голову Учителя, а вершини досягли в момент зради Ісуса за тридцять срібняків. Юда виказав Сина Божого поцілунком. Побачивши, що над Христом розпочався суд та знущання, Юда злякався й повернув старійшинам-юдеям ті тридцять срібняків, а сам повісився. Ліна Костенко натякає на зраду Яреми, порівнюючи його з образом Юди. Автор вдається до такого прийому як фігуральне використання власного імені для позначення носія якостей прототипу:

*Чи не тому такий Ярема й лютий,
ладен цю землю трупами
змостить,
що кожна тут осичинка
над шляхом
йому про Юду шелестить?..*

Наступний біблійний герой — **Ісав**. Він відомий тим, що проміняв право старшого сина отримати благословення від батька на їжу, бо думав не про майбутнє, вічне, а про миттєве, тілесне, тимчасове. «І Яків дав Ісавові хліба й сочевичного варива. А той з'їв, і випив, і встав та й пішов. І знехтував Ісав перворідство своє» (Бут. 25:34).

*Усе комусь щось пишуть на догоду
та чечевиці хочуть, як Ісав.
А хто напише, або написав,
велику книгу нашого народу?!*

Ісус Христос — Месія, Син Божий, Цар Юдейський, проте народився в хліву, не мав власної оселі після того, як пішов проповідувати, завжди залишався на ночівлю в чужих людей або у тих,

яких він обирав: Петра, Закхея, Лазаря. Тому Ліна Костенко й порівнює свого героя з Ісусом, пропонує переночувати просто неба:

*Ти тільки той...
ти не впадай у відчай.
Ще поки є погрівина трави.
А як Ісус, син, — каже, — чоловічий,
не мав де прихилити голови?»*

У наступних рядках роману авторка використовує конфесійну лексику — *прямі цитати з Біблії* — та згадує біблійного **пророка Даниїла**:

*Зчерствіли люди од всіляких лих.
Неволя давня душі роздвоїла.
«Розширю страх мій
на землі живих», —
як сказано в пророка Даниїла.*

Пророк Даниїл походив із царського роду Давида, у перекладі його ім'я означає «суддя Божий», він був у вавилонському полоні, завдяки своїй мудрості та високим моральним якостям потрапив на службу до палацу вавилонського царя. Тлумачив царю його сни, і сам неодноразово бачив видіння. При цареві Дарії був одним із правителів імперії. Однак, незважаючи на такі заслуги, за непохитну відданість батьківській вірі його кинули в рів до голодних левів, та Господь дивом урятував його.

У наступних рядках йдеться про перший непослух людей у раю. Бог підготував для життя людей райське місце — Едемський сад. Саме слово «Едем» означає «приємність», «насолада». В Едемі протікала річка, що зрошувала райський край. Тут усе було приемним для проживання. Сад було віддано людям — **Адамові та Єві** — аби вони доглядали його, користувались

Ліна Костенко

“Маруся Чурай”

кожним його деревом, окрім дерева пізнання добра і зла. Тож гріхопадіння відбулося в саду Едемському:

Он подивись, —
ну чим не райські куці?
В траві лежить вороняче перо.
Є навіть райки, яблучка гіркуці.
На дереві зла прищеплене добро.
Десь, певно, й змії сховався
тут здоровий.
Сама не їж, не спокушай мене.
Бо як побачить янгол мармуровий —
З надгробка зійде, з раю прожене.

Після того як Адам і Єва з'їли заборонений плід із дерева пізнання добра і зла, Бог покарав їх і вигнав із раю, відтоді почалися всі нещастя людей (Бут. 3). Вислів вживають для характеристики безповоротної втрати чогось. Авторка використовує ці рядки як попередження про можливу втрату того, що маємо.

Серед **прямих цитат із Біблії зустрічаємо** рядки з псалмів, які здебільшого складав цар Давид. Псалми — це особливий жанр духовної лірики.

«Обняв мя страх», —
як сказано в псалмі.
То це ми тут, виходить, не самі.
То, може, ноги отряхнем од праха?
Не дай Бог привид, ще нас наляка.
Щось дуже бідно вбране як на графа
і зашляхетне як на жебрака.

Вислів «обтрусіть порошок із ніг» належить Ісусові, який навчав апостолів: навіть якщо прийдете до когось із миром і правдивим словом, він може не прийняти вас, не сприйматиме вашого миру та не слухатиме вашого слова. Тоді

обтрусіть порошок із ніг ваших, виходячи з того дому, щоб жодна порошоківка зла й неправедності не залишилась навіть на ногах ваших. Хто не хоче миру та правди, той матиме в своєму домі порошок незгоди і пил кривди.

У наступних рядках вжито слово «плевела». Ісус розповідає Своїм учням притчу про людину, що посіяла пшеницю. Вночі прийшов ворог і посіяв між пшеницею кукулі (плевели). Раби запропонували господареві вибрати кукулі, та він, боячись, щоб вони не зіпсували посівів пшениці, сказав: «Залиште рости те і те до жнив, а під час жнив я скажу женцям: зберіть насамперед кукулі і зв'яжіть його у в'язки, щоб спалити їх, а пшеницю зберіть у житницю мою» (Мт. 13:30).

Мої собраття вже
пішли у стовбур.
вродивши рясно плевелами слів.
Найперший дурень і останній бовдур
уже, мабуть, в науках преуснів.

Дуже вдалий вислів використовує Ліна Костенко «плевела слів», підкреслюючи те, що люди часто нещирі у своїх висловлюваннях, слова їхні облесливі, брехливі. Люди дорослішають, проживають свій вік, «пішли у стовбур», а не перестають грати словами, замовчують правду, приховують нещирість.

У наступних рядках згадана героїня — **жінка Лота**. Біблійна історія поведінки жінки Лота пов'язана з містами Содом і Гоморра. Господь дозволив праведному Лоту і його родині залишити місто. Таке право було винагородою за те, що Лот уникав гріховних

пристрастей. Ангели веліли Лоту негайно бігти від Содому й не оглядатися, щоб не загинути. Та коли ринув із небес на Содом і Гоморру вогненний сірчаний дощ, дружина Лотова не витерпіла, жіноча цікавість та жаль за минулим перемогли заборону — і вона оглянувшись та перетворилась у соляний стовп. Доля Лотової дружини — це доказ того, що, рятуючись від гріховного минулого, не треба жалкувати за жодною його миттю, бо всяка гріховна мить може дати смертельну вічність. Авторка в рядках поезії хотіла підкреслити, що не треба озиратися на минуле й жалкувати за ним. Тому вона й згадає біблійну героїню як символ неповернення до минулого:

...І увійшли ми в київські ворота.
Чогось так тихо,
мов пройшла чума.
І каже дяк:
— Згадай про жінку Лота.
Не озирайся. Києва нема.

Згадуються в романі «Маруся Чурай» міста **Содом і Гоморра**, зруйновані Богом за гріхи мешканців. У переносному значенні — це розпуста, безладдя, хаос:

Перехрестилась і заплакала.
І тихо вийшла із собору.
Ішла на прощу, а потрапила
Чи то в Содом, чи то в Гоморру.

У Біблії сказано, що «людина створена за **образом і подобою Божою**»: «І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх» (Бут. 1:26). Тому й звертається поетеса до людей саме з такими словами «Божя подоби́зна», хоча вона добре розуміє, що люди далекі від Бога у своїх учинках. Вона їм ставить у провину те, що вони зробили із землею, як паплюжать її, як знищують красу землі. Цими словами вона докоряє людям, нагадуючи про те, що люди мають прагнути до ідеалу — бути схожими на Господа. Тобто, вона використовує це звернення з великою іронією:

Оце мій Київ, це моя вітчизна.
Залиті кров'ю київські вали.
Ой люди, люди, Божя подоби́зна,
До чого ж ви цю землю довели?!

У романі «Маруся Чурай» згадується **апостол Павло**. Павло не входить у число 12 апостолів, але він залучив до Божого Царства тисячі поган, написав 14 послань, загинув від меча в Римі 67 року. Послання — це своєрідні настанови Павла, за допомогою яких апостол намагався допомогти людям позбавитися гріхів. Вислів «жити благочестиво» означає жити за законами

Божими, виконувати заповіді, робити гарні й добрі вчинки:

*Життя іде, як сказано у Павла:
«Живіть благочестиво у Христі».
Потерп ще трохи.*

*Вже ось-ось і Лавра.
А там спочинеш по трудах путі.*

Ліна Костенко вживає вислів із Біблії «Голос того, хто кличе в пустині...» у значенні: даремний заклик до когось, залишення без уваги, без відповіді. Як і передбачали пророки, голос волаючого вимагав очищення, визволення від кривди злих діл, аби серце і душа стали чистими для сприйняття слова Божого. Щоб передати безнадію того, що ворота вночі будуть відчинені непроханим прибульцям, авторка згадує потужність голосу Іоанна Хрестителя, який довгий час жив у пустелі, кликав людей покаятися у своїх гріхах і очиститися у водах річки Йордан. Іоанн Хреститель або Іоанн Предтеча був останнім із великих пророків, котрі провіщали прихід Месії:

*Вночі ворота Лаври не гостинні,
даремно тут і возвишати глас.
Глас вопіючого в пустині,
напевно, був чутніший, як у нас.*

Широко відомий вислів «манна небесна» авторка передає за допомогою слів «крупа, посіяна Богом». Їжа, яку Бог посилав юдеям кожного ранку з неба, протягом сорока років, поки вони йшли пустелею в землю обітовану:

*На цій землі було вже їм бувальців,
Тут Бог не сіяв їм крупу.
Простягнеш руку —
і не видно пальців,
Так хуртовина крутить у степу.*

Мури або стіни ерихонські. Юдеї після виходу з єгипетського полону на своєму шляху в Палестину обложили місто Ерихон. Зруйнувати велетенські мури не було можливості, та від звуку священних труб ерихонські мури впали самі. Завдяки цьому місто було взяте (Іс. Нав. 6).

*І німці є. Теж лицарі тевтонські.
Усе кричить, нуртується, гуде.
Звалити хочуть стіни ерихонські.
Нічого. Вал міцненький. Не впаде.*

Воїни римського намісника Юдеї Понтія Пілата, перед тим як розп'яти Ісуса Христа, «сплівши вінець із терниці, поклали Йому на голову, і дали Йому в правицю тростину, і, стаючи перед Ним на коліна, насміхалися з Нього...» (Мт. 27:29-30). Ліна Костенко, використовуючи вислів «терновий вінок» як символ страждань, винайшла власний вдалий вислів «думки тернові», тобто

болючі, які не дають душевного спокою, які хвилюють людину. Іван, який кохає Марусю, тяжко страждає, тому й «думки його тернові»:

*Щодня, щомиті полк напотові.
Іван мовчить.*

*Думки тепер тернові.
І лиш бринить, як болісна струна:
а як Маруся, як же там вона?*

У романі «Маруся Чурай» Ліна Костенко прагне донести до читача біблійну мудрість про вічні людські цінності. Авторка ніби стає проповідником біблійної істини, але не повчає нас з позицій свого інтелекту, а розтлумачує моральні принципи за допомогою яскравих біблійних персонажів, виразних порівнянь. Іноді відчувається легка іронія з сарказмом, як попередження про можливі наслідки неморальної поведінки людства. Авторка віддзеркалює нашу сучасність за допомогою конкретних героїв Біблії.

У романі «Маруся Чурай» понад 30 цитат, афоризмів та посилань із Біблії. Авторка добирала ті біблійні образи й мотиви, які їй близькі у власних почуттях і думках. Органічне включення символів і образів Біблії в поезію виконують одночасно декілька функцій: освітню, інтелектуальну, філософську, емоційну, повчальну. За допомогою цього прийому видатна поетеса сучасності не тільки зробила рядки поезій більш цікавими для сприйняття, більш образними для розуміння, а й намагалася подавати їх як приклад життєвої мудрості, зразок для наслідування, шлях позбавлення від гріхів, якими сповнене людство. Щоб зрозуміти певні рядки поезій Ліни Костенко треба бути обізнаним із текстом Біблії. Тільки знаючи героїв Біблії та крилаті біблійні вислови, можна зрозуміти наведені рядки поезій. Для Ліни Костенко знання тексту Біблії не складає труднощів, бо це не лише елементарні знання, якими повинна володіти кожна освічена людина, але й глибока духовна потреба й розрада душі.

Як бачимо на прикладі поезій Ліни Костенко, сучасна українська література багата творами на християнську тематику, адже сьогодні немає такої сфери людського життя, яка могла б повністю відмежуватися від Божих принципів. Читаючи поезію з використанням біблійних образів, мотивів, сюжетів, читач отримує велику естетичну насолоду, збагачує свою душу моральними цінностями, проходить незримий процес духовного очищення й зростання.²

² Список використаних джерел див. на сайті часопису.

Чудеса

Більшість людей сучасності вірить у те, що наука, так чи інакше, здатна пояснити майже всі речі. Майже... А ті, які не може пояснити, вона може пояснити, чому не може пояснити. Тож люди звикли вірити, що різні науки спроможні дати відповідь і знайти вихід із будь-яких ситуацій. Складається враження, що наука, певною мірою, уже стала вірою.

2016 року в широкий прокат вийшла стрічка «Чудеса з небес» (англ. *Miracles from Heaven*), яка розповідає про подібний випадок. Ця кінокартина знята за однойменним романом-мемуарами Крісті Бім і оповідає про історію чуда, яке сталося у звичайній американській родині.

Із самого початку роботи над картинкою (після того як студія «Sony» викупила права на екранізацію книги) було зрозуміло, що стрічка буде із явним християнським підтекстом. Адже вона змальовує історію хвороби дівчинки-підлітка, у якої діагностували невиліковну хворобу. Вона описує роздуми й страждання батьків-християн, які постійно ставили собі запитання «Чому це сталося саме із нашою дитиною?». Вона показує силу молитви й віри в Того, Хто стоїть над обставинами й може все змінити в одну мить, у супереч усім вирокам сучасної медицини.

Власне, ось ця історія. Живе собі щаслива родина Бім — тато Кевін, мама Крісті й троє їхніх доньок: Еббі, Аделін і Хеллі. Вони працюють на ранчо, відвідують церкву, спільно проводять свята й будні. Але цей звичний плін життя триває доти, доки не з'ясується, що в Аделін досить серйозні проблеми зі здоров'ям. Місцеві лікарі заспокоюють батьків, що причина лише

з небес

Але в житті людей трапляються надприродні речі, перед якими всі науки замовкають. І коли люди, які пережили подібні ситуації, повертаються до звичного способу життя й свідчать про чудо в їхньому житті, це не лишається непоміченим. Про це пишуть книги, знімають документальні фільми, смакують у випусках новин і дошукуються відповіді: «Невже це справді могло статись і ми були свідками чуда з небес?»

в несприйнятті лактози. Проте стан дівчинки катастрофічно погіршується. І лише світило медицини — доктор Нурк, ставить невтішний діагноз: Аделін смертельно недужа.

Проте батьки, особливо мати дівчинки, не збираються здаватися. Крісті робить усе, аби доньку й далі лікували. Лише після відмови доктора Нурка й визнання повного безсилля науки перед цією хворобою Аделін забирають на ранчо. Саме там із нею відбувається щось надзвичайне. Вилазючи на сухе дерево, дівчинка випадково провалюється в дупло й падає всередину струхнявілого стовбура. Викликають рятувальників, і поки триває операція із підняття дівчинки, яка від удару вже декілька годин безтямна, батьки стають на коліна біля дерева й моляться вголос до Того, у Кого вони вірять, і Хто Єдиний може явити чудо в цьому світі. Поступово біля них схиляють коліна всі присутні, навіть незадіяні рятувальники.

Витягши дівчинку і привівши її до тат, усі присутні чують незвичайну історію, яку їм оповіла Аделін: коли

вона втратила свідомість, то зустрілась з Ісусом Христом, який її відвів до раю і мав досить тривалу розмову із нею. Він показував їй неземну красу Небес, розпитував її про різні речі, а потім сказав, що їй ще не час до Нього, і велів повертатися до тата й мами. А, повернувшись, сказати їм, що все в Аделін буде добре.

Обстеження, яке пройшла дівчинка після падіння, не виявило в неї ніяких ознак захворювання. Лікарі констатували чудо повного зцілення Аделін від невиліковної хвороби. А наприкінці фільму, коли йдуть титри, демонструють реальні фото героїв, які пережили цю історію.

Хоча сама історія вражає своєю глибиною та неймовірністю (власне, саме це й підштовхнуло менеджерів компанії взятися за її екранізацію), на сам фільм виділили досить скромний, за американськими мірками, бюджет — лише 13 млн доларів. І яким же було здивування продюсерів, коли в результаті прокату фільм

зібрав понад 73 мільйони доларів! Що спричинило таке небувале зацікавлення у глядачів?

По-перше, фільм знятий за реальними подіями. Тобто глядач розуміє — це не фантастика чи вигадка, а реальна історія того, як Бог (а у фільмі, що дивовижно для Голівуду, про це чітко й однозначно зазначається) торкнувся нашої реальності. Тобто Той, про Кого всі знають, знову виявив Свою могутню силу в плині людського буття.

По-друге, у картині дуже гармонійно переплетені події й роздуми чи переживання героїв. Авторам (сценаристові Ренді Брауну й режисерові Патрісії Пірген) удалося зняти не просто повчальну історію чи чергову драму, а справжню історію життя — із шаленими подіями, довгими ночами, повними відчаю сльозами й неймовірним підкріпленням віри. Окрім того, одну із головних ролей у фільмі (Крістіні Бім) виконувала Дженіфер Гарнер — щира християнка, яка відвідує Об'єднану методистську церкву Христа в м. Чарльстон. Вона зуміла передати глибину почуттів і бурю запитань, які має людина до Бога в такі важкі моменти.

А ще — ця картина говорить до нашого серця. Адже основне питання — чи віримо ми в Бога, який здатен зцілити невиліковне, змінити те, що ніхто не може змінити й дати надію в безвиході? Чи вірить наше серце в те, що поза нашим плином буття є Той, Хто дарує всім життя й від Кого залежить усе в цьому світі? Адже головне питання фільму — не в очікуванні чуда, а чи зможемо ми зберегти свою віру в Бога в скрутних життєвих обставинах.

Виходячи із кінотеатру, уніймав себе на думці: ми можемо не знати всіх таємниць Усесвіту, не мати відповіді на якісь глибокі питання чи не бачити виходу із важкої ситуації. Проте ми можемо вірити в Бога, Який вище будь-яких ситуацій у житті, у Якому ми знайдемо відповіді для нашого серця і з Яким зможемо подолати всі незаради життя. І якщо ми маємо цю віру, то її потрібно плекати й зрощувати щодня. Бо саме ця віра у Всемогутнього Бога стане фундаментом усього нашого життя. 🌿

Олег Блоцук,
магістр теології,
викладач народних
звичаїв, свят та
обрядів, пастор
євангельської
християнської
церкви «Скеля»
м. Рівного

Створені, щоб літати

Гузаль Таліпова, м. Одеса

«А Тому, Хто може зробити значно більш над усе, чого просимо або думаємо, силою, що діє в нас, Тому слава в Церкві...» (Еф. 3:20).

Ці прекрасні слова, написані в Біблії для того, щоб підбадьорити нас, християн, на жаль, часто залишаються непоміченими, недооціненими й незатребуваними. Це нагадує мені історію наших тимчасових «вихованців» — голубів, що живуть під дахом нашого будинку. Ціле літо голуби були в нас перед очима, а тому нам мимоволі довелося спостерігати за їхнім пташиним життям і, зокрема, за тим, як вони вчили своє дитинча літати.

Пташеня вже виросло, стало молодим і сильним птахом, здатним літати не лише в межах нашого двору, але й на великих просторах. Але він чомусь не робив цього. Його батьки всіляко намагалися нагадати йому про його крила, але безуспішно. Очевидно, голуб не знав, що він уміє літати, а був переконаний, що він ще занадто малий, слабкий і недосвідчений.

У нашого голуба є побратим — гидке каченя з однойменної казки відомого датського письменника Ганса Крістіана Андерсена. Той теж не знав про свої здібності, аж поки побачив своє відображення в озері. Живучи з постійним почуттям своєї нікчемності, каченя навіть не підозрювало про свої можливості, що чекали на нього високо в хмарах.

Ми, ті, хто вірує в Єдиного Бога, теж щось маємо. Він дав нам Духа Святого, сказавши, що з Ним ми можемо все. Це знання, немов відображення в озері, надає нам упевненості рухатися вперед — ми не гидкі каченята, а лебеді. Іноді ми забуваємо про свої великі крила й задовольняємося пристановищем серед гусей, качок і горобців на пташиному дворі. Бог дав нам віру, Слово Боже, розум Христов, досвід, знання, навички й багато іншого. Можливо, через страх зазнати невдачі або страх загордитися ми поведимося так, немов у нас усього цього нема, немов ми взагалі нічого не вміємо, а тому залишаємося в гніздечку серед очерету. Іноді здається, що люди, які не знають Бога, мають більше ресурсів,

більше впевненості в діях, ніж ми. Але в нас є віра! І, як сказав Ісус Христос, якщо вона навіть як гірчичне зерно, ми зможемо рухати гори. Тому, якщо людськи немає перспектив, гарантій, упевненості в майбутньому, треба вірити у всемогутнього Бога, який потрібного часу забезпечить усіма необхідними ресурсами.

Давид скористався своїми «крилами», він був готовий до дії, і зрештою Голіат був переможений. Без зброї, спорядження й життєвого досвіду Давид пішов уперед. Він узяв те мале, що мав під рукою, — пращу та п'ять камінців. Досвідчені, навчені воїни залишилися позаду, а Давид, не вагаючись, пішов уперед, адже з ним був Сам Бог.

Почуття непевності час від часу опановує нами й нам важко йти вперед, виконуючи Божу волю у своєму житті. Часто ми почуваємо себе невідповідними, недосвідченими й недосконалими, щоб рухатися далі й побачити прекрасні можливості, надані нам Ісусом Христом. Якби Давид чекав упевненості у своїх силах, то він навряд чи дочекався б її, і сила Божа не виявилася б у цьому молодому пастуху. Упевненість Давида була в одному — Бог був із ним. Також і наша впевненість ґрунтується тільки в Ньому. Якщо ми живемо для Бога, це забирає всякий страх перед людьми й невдачами. Немає страху — є життя, наповнене діями! І лише Бог оцінює нас, не ми самі! Його сила в нас, а отже, Він зробить більше від того, про що ми просимо або роздумуємо! Як тільки ми розплющуємо очі й бачимо своє відображення в Слові Божому, ми довідуємося про свої крила, а потім перед нами відкривається цілий світ.

Краще ризикнути й приєднатися до зграї прекрасних лебедів, ніж так і прожити все життя на пташиному дворі за парканом...

— А як же голуб? — можливо, запитасте ви. Він усе ж таки полетів!..

Де сучасні Шадрах, Мешах і Авед-Него?

Олександр Геніш,
м. Дубно,
Рівненська обл.

Щодня багато українських сімей випроводжають своїх дітей на навчання. Біжать до школи старанні першачки, упевнено крокують бувалі семикласники, поспішають одинадцятикласники, ідуть студенти. З яким настроєм заходять вони в класи й аудиторії? Які настанови отримали, і чи отримали, від батьків?

Своїх дітей до школи випроводжають і християни. Декілька історій із Біблії, а також недалекого минулого, які варто пам'ятати віруючим батькам, дітям, підліткам.

«Пишу, діти, вам, бо ви пізнали Отця» (1 Ів. 2:14).

Що можна написати дитині? Пригадую біблійну історію про дівчинку, яка прислужувала в домі Наамана. Віра, яку їй передали батьки, зробила її відомою на весь світ. Через цю маленьку дівчинку начальник війська сирійського отримав зцілення від невиліковної прокази. Вона знала Бога — і це головне!

Це велике щастя, коли дитина, ідучи до школи, уже знайома з Ісусом Христом — вона знає про Нього з розповідей у недільній школі, з перегляду ілюстрованої Біблії, з дитячих журналів, із розповідей батьків. Нехай приклад цієї дівчинки надихне її сучасних ровесників пізнавати Христа й розповідати про Нього іншим.

«Пишу вам, юнаки, бо перемогли ви лукавого» (1 Ів. 2:13).

Перемогли — значить боролися. Молодість — це період особливих спокус і особливої боротьби. Та Господь бажає бачити свій молодий виноградник плодотворним, юнаків — сильними.

Пам'ятаємо про Даниїла, який вийшов із цієї боротьби переможцем, змусивши Навуходоносора визнати: *«Направду, що ваш Бог — це Бог над богами та Пан над царями»* (Дан. 2:47). Пам'ятаємо і про трьох юнаків, які змусили царя написати офіційний наказ на все царство такого змісту:

«Цар Навуходоносор, до всіх народів, племен та язиків, що мешкають на всій землі: Нехай вам примножиться мир! Знаки та чуда, які зробив зо мною Всевишній Бог, уважаю за відповідне об'явити. Які великі Його знаки, й які потужні Його чуда! Царство Його — царство вічне, а Його панування — з покоління в покоління!» (Дан. 3:31-33).

Цих юнаків вирізняло те, що вони були *«розумні в усякій мудрості, і здібні до знання, і розуміють науку, і щоб у них була моторність служити...»* (Дан. 1:4). Це й робило їх впливовими та поважними в очах царського оточення.

Чи не готує Господь сьогодні Шадрахів, Мешахів і Авед-Него? Чи не бажає Він бачити у Своему народі сучасних

Даниїлів? Сьогодні Бог дарував юнакам і дівчатам можливість здобути знання, щоб потім використати їх для поширення Царства Божого, для захисту Божого народу, для відстоювання його інтересів на всіх рівнях. Зрештою, щоб своїми стараннями, сумлінністю, поведінкою показати приклад тим, хто не вірить у Христа.

«Бо кожен, хто родився від Бога, перемагає світ. А оце перемога, що світ перемогла, — віра наша» (1 Ів. 5:4). Віра — це те, на що найбільше направлена увага диявола, аби її зруйнувати, аби перевиховати молоде покоління.

«Пишу вам, батьки, бо ви пізнали Того, Хто від початку» (1 Ів. 2:13).

Якось під час зборів на одному з підприємств (а було це за радянських часів, у 70-х роках минулого століття) завідувач відділу пропаганди й агітації райкому компартії розповідав про широкий рух трудівників району за дострокове виконання завдань першого року п'ятирічки. «*Та серед них нема жодного прізвища членів секти баптистів-розкольників. Чому? Невже в них не такі руки, розум?*» — запитував доповідач. Зрозуміло, що цим прізвищем там було ніде взятися, адже таких відраховували ще на перших курсах технікумів.

У школах учителі активно займалися атеїстичним вихованням учнів, адже розуміли, що саме школа має великі можливості для формування в учнів матеріалістичного марксистсько-ленінського світогляду та твердих комуністичних переконань. Ось, що розповідала тодішня вчителька: «*Більшість учителів не обмежується атеїстичним вихованням на уроках, а здійснює його в позакласній та позашкільній роботі. Це й читання лекцій, і клуби, і кутки юних атеїстів, бесіди, вечори й ранки, культпоходи в кіно, театри, читацькі конференції, збір усної антирелігійної народної творчості*». Як бачимо, усі ці різноманітні заходи проводились з однією метою — знищити в молодого покоління віру в Бога. І в деяких випадках їм це вдавалося.

Читаючи радянську періодику, зустрічав публікації деяких молодих людей, які вирішили «покінчити з релігією» — тепер вони розповідали про своє минуле, як про «страшний сон», про тенета, з яких пощастило вирватися.

Комуністи працювали наполегливо й на досягнутих успіхах зупинятися не збиралися: «*Будівництво комуністичного суспільства, вільного від пережитків минулого, у тому числі релігійних, настійно вимагає подальшого вдосконалення ідеологічної, зокрема антирелігійної, роботи серед молоді, формування в неї науково-матеріалістичного світогляду, сталих атеїстичних переконань*».

Проте не всі діти віруючих батьків піддавались цьому атеїстичному перевихованню. Ті діти, з якими батьки вдома проводили вільний час, яким розповідали про віру в Христа, про духовні цінності, залишалися вірними Богу. І це комуністів непокоїло. Вони прекрасно розуміли причину такої стійкості. Читаємо лист уповноваженого Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР, надісланий в один із обласних відділів науки та навчальних закладів:

«*Основною тенденцією в громадах євангельських християн щодо впливу на молоді й дітей є наступне:*

1. *Залучення дітей до молитви вдома увечері й уранці.*
2. *Відвідування дітьми молитовних зібрань.*
3. *Доручення дітям переписувати псалми, релігійні пісні й навіть біблійні тексти.*
4. *Постійне нагадування дітям з боку батьків, що Святе Письмо — це одна з найкращих книг у світі, яка є і буде вічною.*
5. *Спроби громад ЄХБ проводити організовані форми занять із дітьми та молоддю з вивчення біблійних текстів і релігійних псалмів.*

Керівництво партії прагнуло зменшити вплив віруючих батьків на дітей. Задля цієї мети воно пропонувало посилити атеїстичне виховання у школах та інших навчальних закладах, де перебувають діти.

«*Практика показує, що там, де постійно здійснюють індивідуальну роботу з дітьми та віруючими батьками, де ці питання тримають під щоденним контролем батьківські комітети, педколективи, громадські організації, там досягнуті значні успіхи з обмеження впливу церковників на молоді й дітей, а також з припинення протизаконних дій сектантів. Педколективам, партійцям, профспілковим організаціям шкіл, училищ, технікумів, інститутів потрібно посилити контроль насамперед за гуртожитками, де живе молодь...*»

Як бачимо, вихованню дітей приділялася велика увага. І саме від виховання залежала їхня подальша доля — або комуніст, або християнин. Якщо обираєш останнє — шлях до освіти, кар'єри й керівних посад закритий.

Комунізм тепер став пережитком минулого, переслідування за релігійними переконаннями теж минули, настав час свободи віровизнання та матеріального благополуччя. Час, у якому тепер виховується молоде покоління, більше схожий на період вавилонського полону. У світі християнам пропонують гарну одіжку (становище в суспільстві), їжу з царського столу (інформацію) та інші привілеї. Ворог розуміє, що дитина, яка має в собі великий потенціал і яка буде вірна Господу, може бути використана Богом для Його прекрасних цілей. Тому його завдання — викрасти молоді із церкви, запропонувати їм царську їжу, одягнути в гарну одіжку, дати нові імена — перевиховати їх. Якщо він це зробить — завтрашній день Церкви під загрозою.

Церква Христа сьогодні потребує мудрих, здібних, сповнених Духа людей. Проте один із керівників Російського біблійного товариства, аналізуючи сучасне християнство та його вплив на оточуючих, із сумом констатував: «*Про який соціальний, культурний, науковий вплив можна говорити, коли рівень віри, грамотності віруючих фактично не зрушився з мертвої точки радянських часів*». В Україні ситуація, на жаль, мало чим відрізняється. Чому? — Нехай кожний відповідь сам.

У часи вавилонського полону з Божого народу було забрано й переселено у Вавилон багато юнаків, але лише четверо (Даніїл, Шадрах, Мешах і Авед-Него) зуміли зберегти себе там у чистоті. Більшість не змогла відмовитися від того, що їм там пропонували. Напевно, так є й сьогодні...

Матеріальне благополуччя, релігійну свободу, великі можливості, зокрема навчатися, християни часто не використовують, або ж використовують собі, а то й усій Церкві, на шкоду.

Чи не соромно буде, якщо сьогодні хтось оприлюднить список відомих і впливових юристів, лікарів, учителів, дослідників, інженерів, керівників підприємств і скаже: «*Та серед них так мало євангельських християн. Чому? Невже в них не такі руки, розум?*» Що скажемо тоді?..

Отож, усім учням, студентам бажаю успіхів у навчанні! Юнакам і дівчатам, християнам, бажаю пам'ятати, про те, «з якого ми роду, і яке наше заняття (призначення)»¹: «*А Богові подяка, що Він постійно чинить нас переможцями в Христі, і запашність знання про Себе через нас виявляє на всякому місці!*» (2 Кор. 2:14).

Ну, а про поведінку в навчальних закладах, та й узагалі у світі — годі й писати! «*Утішитель же, Дух Святий, що Його Отець пошле в Ім'я Моє, Той навчить вас усього, і пригадає вам усе, що Я вам говорив*» (Ів. 14:26). 🕊

¹ Іон. 1:8

Серце чисте створи в мені...

Зоряна Гладій,
учитель фізики
та інформатики
Підгірцівської
СЗОШ-інтернату
I–III ст. Стрийського
р-ну Львівської обл.

Наш Усесвіт був створений Богом багато років тому. Спочатку Бог створив світло, потім зорі, планети, системи, потім утворювались мінерали, різні породи, був створений Богом рослинний і тваринний світ, але вінцем творіння Господа була людина. Людина, яка вміє мислити, спілкуватися, любити.

Спочатку Бог створив Адама — тобто чоловіка. З Божого Слова ми знаємо про створення жінки із ребра чоловіка. Але передовсім запитаймо себе: «Що таке ребро і для чого воно потрібне в людському організмі?». Насправді ж, ребра захищають найважливіші органи життєдіяльності людини — серце та легені. Отож, і жінка була створена Богом як своєрідний захист для чоловіка — захист від самотності. Справді, саме через шлюб із жінкою чоловік може самовиразитись у житті, сформуватися як справжній чоловік, голова сім'ї. За своєю природою, фізіологією, психологічним розвитком, типом мислення чоловік і жінка кардинально відрізняються між собою. Цікавим є те, що найменша клітинка нашого організму має свою стать — чоловічу або жіночу. Науковці навіть за скелетом людини, що жила сотні або й тисячі років тому можуть точно визначити, хто це був — чоловік чи жінка. Але дивовижним є те, як вони, такі різні, можуть гармонійно доповнювати одне одного, а відбувається це тільки в шлюбі й тільки в любові. Оскільки в нас є два ока, щоб отримувати повне, рельєфне зображення побаченого, та є дві руки, дві ноги, хоча і не зовсім однакові, проте без однієї

із них — ми неповносправні. Так і чоловік та жінка — дві половинки єдиного величавого творіння Господа Бога — людини.

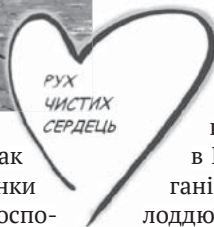
Утім у сьогоднішньому світі нерідко можна почути, що чоловік бажає стати жінкою, а жінка, як це не дивно, — чоловіком. Із розвитком науки все це, на жаль, стало жахливою реальністю. Декілька пластичних операцій, певний курс гормонотерапії, і все — «помилку» природи виправлено. Та найжахливішим є те, що нас це вже й не дивує. Багато провідних політиків різних країн світу підтримують таких своїх громадян. Вони висувують цих людей на різні світові конкурси, змагання, таким чином показуючи толерантне ставлення до такого вибору людини, говорячи: «Це їй одній вирішувати, ким бути в житті: чоловіком чи жінкою». Водночас чомусь усі мовчать, що за статистикою 50 % дітей у таких батьків закінчують життя самогубством, намагаючись утекти, заховатися від жорстокої реальності. Людство ніби забуло, що Господь створив кожну особу зі своєї великої батьківської любові такою, якою вона є — когось чоловіком, а когось жінкою, когось високим, а когось низьким, когось повним, а когось худим. Кожна людина на Землі є неповторна, кожна має своє призначення.

Тому кожна людина, напевно, ще десь у ранньому дитинстві повинна усвідомити свою приналежність до тієї чи іншої статі, і вже у подальшому своєму розвитку пишатися цим, а не намагатися щось змінити.

Більше про гендерну політику та збереження дошлюбної чистоти діти нашої школи разом із вихователями мали унікальну нагоду почути, побувавши на конференції «Покликані до любові» із французьким священником, відомим автором багатьох видань на духовну, психологічну тематику, засновником «Школи євангелізації» в Канаді о. Даніелем Анжем. Організаторами такої зустрічі із молоддю були священники-активісти із Стрийської єпархії УГКЦ.

Справді, Бог створив чоловіка та жінку з любові, заповів їм жити і розмножуватися в любові один до одного, населяючи Землю. Проте в сьогоднішній, надзвичайно бурхливий, нестабільний час світ нав'язує сучасній молоді зовсім не таку ідею гармонії. Те, що Господь дарував людині для щастя, а саме нашу привабливість, сексуальність, людські статеві взаємини, світ перетворив на загибель, на вірну смерть. Подивімося на невтішну статистику: щороку на нашій планеті гине 42 млн людей від СНІДу, зокрема у США — 5 млн заражаються вірусом папіломи людини, який призводить до раку та смерті. А все тому, що молоді люди не хочуть жити в дошлюбній чистоті, якої вчить нас Церква, бо це, мовляв, не модно, не практично. Але насправді чистота душі і тіла, любов та довіра, доброзичливість, гармонійні взаємини людей захищають нашу планету Земля, немов той озоновий шар, який оберігає нас від згубного проміння Сонця, але водночас дає життя всьому, що нас оточує. Тому так важливо є навчитися зберігати нашу душу та тіло у чистоті, з повагою ставитися до почуттів і бажань протилежної статі, поважати вибір іншого.

Саме із цією метою у США декілька років тому започаткувався рух «Чистих сердець», вступаючи до якого молоді люди дають урочисту обіцянку в церкві, перед Богом та своїми однолітками

проживати у дошлюбній чистоті. 1999 року перед Білим Домом у Вашингтоні 211 840 молодих осіб склали декларацію, беручи зобов'язання зберігати цнотливість й утримуватись від сексуальних зв'язків до вінчання. Цей рух поширився в багатьох країнах, до нього приєднуються не лише католики, але й православні, протестанти, євреї та мусульмани. На закріплення цієї обіцянки молоді люди носять на руці перстень із логотипом руху «Чистих сердець».

З кожним роком кількість послідовників цього руху невпинно зростає. Цілі стадіони молоді в різних країнах світу приймають таку клятву й намагаються жити в дошлюбній чистоті. На сьогодні рух поширився у 76 країнах світу. Його учасниками стали 2,4 млн людей. Нещодавно «True Love Waits» поширився

і на територію України, де він відомий під назвою «Рух чистих сердець» та «Справжня любов чекає».

Приємним є те, що на Стрийщині цей рух розпочав свою діяльність саме у нашому селі Підгірці, у церкві Святого Духа. Діти нашої школи-інтернату також вступали до руху «Чистих сердець», мали нагоду послухати про історію його створення та різні життєві ситуації молодих людей.

Ми живемо в часи карколомних змін. Своїми діями український народ довів, що ми — європейська держава. І це без сумніву добре! Проте часто з європейських країн, які перебувають на високому щаблі економічного та соціального розвитку, до нас долинають тривожні дзвоники з погляду моральності та духовної культури.

Це — гей-паради, одностатеві шлюби, неприпустима для християнської віри ювенальна юстиція, яка дає надто багато прав та свободи дітям, і не вчить поважати батьків, що безпосередньо суперечить заповіді Божій: «Шануй свого батька та матір свою» (Вих. 20:12).

Тому надзвичайно важливо в сучасних умовах розвитку нашої держави, у її інтеграції в Європу, навчити дітей збагачувати свої життєві цінності Божим Словом, зберігати й примножувати духовні надбання, дані Господом для всіх народів, відстоювати свою думку, берегти свою віру, подаровану Богом та закріплену вихованням наших батьків, наставників та священнослужителів. 📖

Сучасні наукові дослідження й відкриття ставлять все більше питань про розумне впорядкування світу. Теорія Дарвіна, яка була незаперечним авторитетом для науки понад 100 років, похитнулася й вичерпно й цілісно не відповідає на те, чому ті чи інші явища у Всесвіті є такими, якими вони є на сьогоднішній день. І все більше й більше з'являється книг, які повертають читача до давніх біблійних істин і розглядають наукові факти у світлі Божого Об'явлення.

Сьогодні ми презентуємо дві книги, які порушують проблему взаємодії науки й Божого Слова й відповідають на питання, чи можуть вони бути сумісними в сучасному світі та чи не суперечать вони одне одному.

«Вечеря зі скептиками» Дж. Вайнс

Уже багато років суспільство хоче поставити під сумнів раціональність і доцільність Божих Заповідей і об'явлень. І люди, першочергово, вказують на ті несправедливості й жахіття, які, як вони думають, виникають з вини Бога. Подібне ставлення породжує тотальний скептицизм.

З іншого боку, християни, живучи в такому середовищі, часто соромляться вголос проголошувати свою віру й не готові відстоювати християнські цінності у ворожому для них середовищі. Але як тоді жити в беззмисловому світі, якщо Бога немає, а Його Слово нічого не варте?

Книга «Вечеря зі скептиками» Джефа Вайнса розглядає ці питання. Вона описує світоглядну суперечку під час вечери, роздуми про Бога, вічність і неперехідні цінності із тими, хто не просто сумнівається в існуванні Бога, а категорично заперечує його.

Написана в дуже доступному й легкому стилі, книга не залишить читачів байдужими й змусить задуматися над низкою питань, які виникають у християн під час спілкування зі скептиками.

Як зазначив Раві Захаріас, християнський письменник, всесвітньо відомий лектор і апологет, «ця книга дає читачеві живий приклад практичної апологетики — уміння дати будь-кому, хто питає, коротку й грічну відповідь, на чому базується надія, що живе в нас».

«Творець під слідством» Лі Стронберг

«Мій шлях до атеїзму був викладений науковими даними... але, як не дивно, згодом ними ж був викладений і мій шлях до Бога», — пише Лі Стронберг, журналіст Chicago Tribune, автор книги «Творець під слідством».

Будучи атеїстом довгі роки, маючи юридичну освіту, автор працював редактором кримінальної хроніки. Вивчаючи факти й досягнення сучасної науки, він переконався, що всі

вони, першочергово, свідчать про розумний задум, а не сліпий природний відбір.

Віднайшовши віру в Творця і Господа, автор вирішив написати книгу, в якій ще раз розглядає наукові теорії, які в молодості відвернули його від Бога. Автор наводить цікаві й переконливі свідчення із астрономії, біології, фізики на користь того, що все в Усесвіті було створене із розумним задумом, має причину й витоки в Особі, яка і сформувала цей задум.

Крізь достатньо велику кількість наукових термінів і фактів, рельєфно проступає образ Бога, який не просто сформував цей світ, а й заклавав можливість кожному, хто цей світ вивчає, пізнати Його і Його Волю. Лі Стронберг стверджує: «Наука і віра, — це не вороги, а рідні сестри, які допомагають одна одній відкрити образ величного Бога».

Матеріал підготував **Олег Блощук**

РУКА ТВОРЦЯ В ЙОГО ТВОРІННІ

Завершилася робота з видання серії навчальних посібників «Божий задум»¹ українською мовою. З проханням розповісти про цей проект ми звернулися до його керівника — Євгена Новицького.

Отож, окреслюємо коло питань: коли, у кого, за яких обставин з'явився задум видати такі підручники? Яка стратегічна мета цього проекту? Підручники з яких предметів входять до комплексу? Як і де їх можна придбати?

Думка про необхідність такого видання вперше виникла в Сергія Головіна, президента Християнського науково-апологетичного центру (ХНАЦ), ще 2010 року. Починаючи з кінця 1980-х рр., наш центр провадить активну видавничу діяльність, випускаючи наукову й науково-популярну літературу християнських дослідників. Головні цілі центру були сформульовані так:

- доносити Істину скептикам;
- утверджувати в Істині тих, хто прийняв її;
- споряджати Божих людей для проголошення Божого слова.

Важливими завданнями його діяльності було продемонструвати, що вивчення природничих дисциплін не спростовує і не може спростувати існування Бога-Творця, що серйозні заняття наукою не відводять від віри в Бога, а вказують на присутність у світі Творця, познайомити читачів з теоріями виникнення нашого світу й життя на Землі, які є альтернативними еволюційній теорії і які, що вкрай важливо, науково обґрунтовані й підтверджені.

При цьому ми розуміли, що робота лише з дорослою аудиторією не дає максимального ефекту. Необхідні шкільні підручники з предметів природничого циклу — написані цікаво, зрозумілою мовою, які б містили максимум наукової інформації, адресовані школярам різного віку, і мотивували їх до самостійної наукової діяльності і до подальшого поглибленого вивчення цих наукових дисциплін. Такі книги сприяли б формуванню в дітей цілісного світогляду, у якому їхня віра в Бога не вступала б у конфлікт із вивченням природничих наук, які, як часто стверджується, цю віру нібито «спростовують». Навпаки, вивчення творіння вказувало б дітям на Творця, а пізнання Святого Письма допомагало б правильно осмислити весь величезний компендіум фактичних даних, теорій і гіпотез, накопичений науковим співтовариством.

Ми розуміли, що може не вдатися затвердити такий посібник як підручник для державних шкіл. Однак як матеріал для додаткового, домашнього вивчення, такий посібник міг би в перспективі бути ще кориснішим. По-перше, викладений матеріал не викликає в учнів неминучого підсвідомого відторгнення, як це трапляється з усім, пов'язаним зі шкільною програмою. По-друге, діти, які займатимуться вдома за таким посібником, зможуть краще від своїх однокласників орієнтуватися в предметі і, викладаючи свої знання в школі, одночасно свідчити про Бога-Творця — при цьому наочно демонструючи, що віра не заважає осягати науку, а сприяє цьому.

Після перемови із видавництвом «Answers in Genesis» (США) ХНАЦ отримав права на переклад і видання серії «Божий задум». Серія ця складається з 12 навчальних посібників (автори — Деббі та Річард Лоренси): «Планета Земля», «Рух», «Тіло людини», «Атоми і молекули», «Світ речовин» тощо.

Кожний посібник містить 35 уроків, призначених для самостійного або сімейного вивчення. Причому в більшості посібників кожний урок складається з трьох частин,

адресованих дітям різного віку. Таким чином, дорослішаючи, дитина може повертатися до вже вивченого матеріалу, поглиблюючи й розширюючи свої знання. Уроки містять також практичні завдання (звичайно це досліди й експерименти, з яких потрібно самостійно зробити висновки) і запитання — причому не лише для перевірки вивченого матеріалу, а й такі, відповіді на які потрібно шукати, використовуючи додаткові джерела.

Особливо цікавими й важливими, на нашу думку, є посібники, присвячені темам, які безпосередньо не вивчають в українських школах: «Світ екосистем», «Вода і погода», «Світ винаходів». Так, під словом «екологія» у нас найчастіше розуміють комплекс заходів з охорони природи, а не науку про закони існування й розвитку екосистем. Цей комплекс наукових знань часто штучно поєднують з еволюційною теорією. Це зручно, оскільки дозволяє звинуватити в мракобісї будь-які спроби засумніватися в еволюційних постулатах, мовляв, як можна заперечувати таку велику кількість доведених фактів. Тому необхідно ретельно відокремлювати доведені факти від ідеології, науку екологію від теорії еволюції. Саме це надважке завдання й покликаний хоча б частково виконати посібник «Світ екосистем», а також посібники «Світ тварин» і «Світ рослин», які його доповнюють.

На російськомовне видання серії «Божий задум» знадобилося три роки праці: з січня 2011 по листопад 2013 р. Відтак співробітники ХНАЦ розпочали створення української версії всіх 12-ти посібників.

Це не був механічний переклад. Підручники допрацьовували, у них вносили виправлення й уточнення, нові фотографії та нову інформацію. Особливо довелося попрацювати над посібником «Всесвіт»: за кілька років у вивченні космосу відбулися значні зміни. Зокрема, у підручнику з'явилися розділи, присвячені кометі Чурюмова-Герасименко, запланованим експедиціям на Марс тощо. Кілька доповнень вносили, так би мовити, «у телеграфному режимі» — прямо зі стрічок новин: наприклад, про фотографії кілець Сатурна, зроблені міжпланетною станцією «Кассіні».

...Ще майже три роки роботи — і наприкінці 2017 р. останній підручник здали в друк.

Найближче наше завдання — популяризація цього видання. Потрібно долати надумані «суперечності» між наукою і вірою, допомагати нашим дітям сформувати цілісний і гармонійний погляд на світ, у якому вони живуть. В одній зі своїх статей Сергій Головін пише про це: «...нам усім — і педагогам, і батькам — у край важливо усвідомити: наші діти належать Богові, а не державі. Ми, а не чиновники з міністерства освіти, відповідаємо за те, що і як наші діти вивчають. Якщо ми не формуємо світогляд наших дітей, за нас це роблять інші».

Євген Новицький,
правозахисник у сфері медичного права
м. Рівне, Україна
med.pravo@ukr.net (основна адреса)
eugene.novytsky@gmail.com (додаткова адреса)

¹ У «Слово вчителю» № 2 за 2014 р. ми вже коротко знайомили читачів із цими підручниками, тоді вони вийшли друком російською мовою.

Світ рослин

У цьому підручнику розповідається про дивовижну різноманітність рослинного світу, створеного Господом. Кожна рослина — унікальне Боже творіння. Ви зможете досліджувати будову й осягати красу трави, кущів, дерев, папоротей, мохів, водоростей... Вивчення світу рослин допоможе вам знову й знову бачити руку Творця в Його творінні.

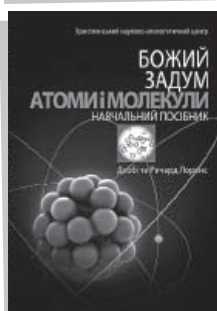
Енергія

У цьому посібнику розглянуто різні види й джерела енергії: від сонячного світла до атомних електростанцій. Експерименти з магнітами, дзеркалами, лампочками й лінзами демонструють властивості електрики, магнетизму, світла та звуку. Енергія — великий Божий дар. Дослідження її видів і принципів дії допоможе вам багато чого зрозуміти в навколишньому світі, створеному Богом.

Світ тварин

У цьому підручнику розглядається різноманіття тваринного світу. Ссавці, рептилії, риби, молюски, комахи, бактерії... кожна з цих істот — унікальне Боже створіння. Приготуйтеся до дивовижної подорожі у світ живих істот.

Атоми і молекули

Цей посібник розповідає про найменші складові Божого творіння — про молекули й атоми, про їхню будову й способи сполучення один із одним. На практичних заняттях можна буде проводити досліди з хімікатами і навіть створювати власну парфумерію.

Вода і погода

Посібник знайомить із атмосферою нашої планети й океанами, які покривають більшу частину Землі. Ви дізнаєтесь, що таке клімат, від чого залежить погода, як метеорологи вивчають і передбачають її. А на практичних заняттях самі зможете попрацювати метеорологом і обладнати власну метеостанцію.

Світ винаходів

Цей посібник розповість про багато важливих винаходів, про закони фізики, завдяки яким діють ракетні двигуни та літають аероплани. Ви познайомитесь з принципами роботи телеграфу, телефону й супутникового зв'язку. Більше дізнаєтесь про комп'ютер, побачите, як творчі здібності людини відкривають Бога, який створив нас за Своїм образом і подобою.

Планета Земля

Цей підручник розповідає про те, що Бог задумав і створив Землю спеціально для нашого життя. Ви прочитаете про скелі, вулкани, землетруси й льодовики, зрозумієте, як Усесвітній потоп змінив поверхню Землі, дізнаєтесь, коли був льодовиковий період і чому скам'янілості підтверджують біблійну історію.

Світ екосистем

На прикладі шістнадцяти екосистем із тваринами й рослинами, які їх населяють, посібник пропонує ознайомитися з дивовижним світом, створеним Богом. Досліджуйте взаємодію тварин і рослин. Дізнайтеся, як і чому світ, який спочатку був хорошим, перестав бути таким. На практичних заняттях ви зможете зрозуміти свою роль в охороні природи й дізнатися, як виявляти турботу й повагу до нашої планети.

Всесвіт

Цей посібник розповість про планети, Сонце, Місяць, зорі та інші небесні тіла — унікальні й чудесні Божі творіння. Ви дізнаєтесь про людей, які побували в космосі та ступали на Місяць, навчитесь ще більше цінувати Землю — дивовижну планету, що створена Богом спеціально для нас.

Світ речовин

Посібник присвячений речовині, з якої складається створений Богом Усесвіт. Тут розглядаються способи визначення властивостей твердих тіл, рідин і газів, а також їхня класифікація. Не менш цікавим буде знайомство з біографіями відомих учених.

Рух

Як стародавні єгиптяни змогли збудувати величезні піраміди? Як споруджують сучасні хмарочоси? Щоб відповісти на ці запитання, потрібно зрозуміти принцип роботи простих механізмів, який розглядається в цьому посібнику, а також закони руху, закладені у фізичний світ Творцем.

Тіло людини

Тіло людини — унікальне й чудове творіння Боже! Досліджуючи неймовірну складність будови й роботи кожної з систем нашого організму, ми водночас пізнаємо себе як особистість, створену за образом свого Творця.

Для тих, хто захоче придбати підручники серії «Божий задум», пропонуємо сайти друкарень: <http://www.kniga.org.ua/org/knigonosha/>
http://www.yakaboo.ua/ua/book_publisher/view/Knigonosha/ • http://biblebooks.com.ua/category/obsheobrazovatelnaia-shkola/_knigonosha/ • <http://feofil.com.ua/>

ЩАСТЯ бачити у звичному — НЕЗВИЧАЙНЕ

«Часто вірші народжуються як відповіді на дитячі запитання — дуже прості й глибокі водночас: Чому не варто боятися павучків? Як народжуються казки? Що буває у Святвечір? Чому важливо вміти мріяти? Звідки беруться назви кольорів? Як навчитися вимовляти букву «ер»? Чому у страху великі очі? Хто якими словами дякує?»

«Для мене важливо, щоб діти якомога довше не втрачали своєї здатності бачити у звичному щось незвичайне, шукати і знаходити».

«Я дуже щаслива, коли мої вірші змушують когось усміхнутися, згадати своє дитинство, коли від них стає тепліше й радісніше на душі».

Віра Правоторова — дитяча поетеса, авторка кількох збірок віршів для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, які запрошують дітей у барвистий світ, наповнений добротою та радістю. Написані доступною й зрозумілою для малечі мовою, вони легко запам'ятовуються, пробуджують яскраву уяву дитини, дають поштовх для творчого розвитку, прищеплюють любов до створеного Богом світу, природи, батьківського дому, рідного слова.

Барвисті ілюстрації талановитих рівненських художниць Ольги Мойсюк, Наталки Серветник та одеської художниці-мультиплікатора Ірини Потапенко допомагають дітям позитивно сприймати навколишній світ, підштовхують до розвитку творчої уяви та фантазії.

Читаючи ці видання всією родиною, ви відчуєте, як світліше стане у вашому домі та у ваших серцях.

Твори Віри Правоторової надруковано у таких періодичних виданнях для дітей, як: журнали «Малютко», «Мамине сонечко», «Ангелятко», «Колобочок», «Ноїв ковчег» тощо, вони потрапили до чудових подарункових видань — збірників творів для дітей «Улюблені вірші-2» (в-во «А-ба-ба-га-ла-ма-га», м. Київ) та «Сніжнокрилі янголи» (в-во «Свічадо», м. Львів).

Віра Правоторова — людина, наповнена Божим світлом, любов'ю і теплом, яка щедро і щиро ділиться своєю творчістю з читачами. Для дітей з особливими потребами, які не завжди можуть побачити й прочитати звичайні книжки, вона підготувала аудіокнижку «Радісні віршики з бабусиної флешки». Цей проект було здійснено у співпраці з рівненським звукорежисером Олексієм Безсаловим.

Поетеса сама читає вірші у власній їй зворушливій, по-дитячому наївній та лагідній манері виконання, що так полонить малечу щирістю та виразністю. Адже творче кредо авторки — короткий, але глибокий і вічний біблійний вислів: «Будьте, як діти».

Я ХРИСТИЯНИН

Десь взялося кошенятко
В нашому дворі.
А знайшли його дівчатка
Вдвох біля воріт.
Дуже плакало маленьке.
Істи я приніс,
Бо воно таке худеньке,
І холодний ніс.
З'їло — і заснуло сите,
Стало муркотіть.
Я хотів його зігріти —
Обійняв, і вмиє
Серце в грудях так забилося!
Здогадався я:
Котику потрібна милість
І любов моя.
Біг додому і боявся:
Не дозволять, ні!
Слів знайти я намагався
Що сказати мені?
Я хотів, щоб мама знала:
Хоче так Христос,
Щоб ми завжди шкодували
Слабшого когось.
Мама зовсім не сварилась,
Нас впустила в дім
Та здалось, що просльозилась...
(Я ж не винен в тім?)
Потім тихо так сказала:
— Виріс добрий син...
Нині я переконалась:
Ти — християнин.

МРІЙ!

Так плакала гусінь, втиралась листочком:
— Не любить ніхто мене в цілім садочку.
Якби мені в небо, якби мені крила,
То всі говорили б: «Яка вона мила!»

Сховалась у лялечку, слізки змахнула,
Нарешті стомилась і міцно заснула.
Прокинулась вранці — повірила в диво,
Бо стала крилата, бо стала красива.

В садочку ніяк не могли зрозуміти,
Як сталося диво. Шепталися квіти:
— Який пречудовий, прекрасний метелик,
Неначе із неба спустився ангелик!

Хоч сумно, хоч прикро —
та мрій через силу,
Бо мрія усім домальовує крила.

НА КОЛІНІ — НА КОНІ

Піди мною кінь-кінь,
Копитами дзінь-дзінь,
Я скавав сміливо,
Розвивалась грива.
Коник мене ніс-ніс
Через темний ліс-ліс,
А я не боявся,
Голосно сміявся.
Гуцав-гуцав на коні,
Було весело мені.
Коник зупинився,
А я опинився
В тата на коліні —
У своїй родині!

БІЛОКРИЛІ ЯНГОЛИ ПРИЛІТАЛИ

Білокрилі янголи прилітали,
У колиску з хлопчиком заглядали,
Бавилися з хлопчиком у агульки
І складали пальчики в ніжні дульки,

Потім вчили хлопчика як сміятись,
Як своїми ніжками довго гратись.
Мама з татом тішилися і не знали,
Що це вчора янголи прилітали...

ХТО ЯК ДЯКУЄ

У Парижі кажуть всі
Одне одному «мерсі».
У Берліні, безперечно,
Кажуть «данке» німці гречні.
А «дзенькую» скаже всяк
У Варшаві вам поляк.
Каже в Римі «грація»
Італійська нація.
Всім «палдієс» від душі
В Ризі кажуть латиші.
В Лондоні вам скажуть «сенк'ю»
І дорослі, і маленькі.
«Дякую» — це слово в нас
Чути в Києві всякчас:
І за місце у трамваї,
І в кафе за чашку чаю...
Чемні ж діти-українці
Дякують за всі гостинці.

ПРО ЯНГОЛА Й ПІР'ІНКУ

Матусенько, скажи мені,
А янголи — це діти?
А можна янголам чи ні
Із дітками дружити?

Коли я бавлюся сама,
Хтось пір'ячком лоскоче...
Оглянусь — янгола нема,
А я з ним гратись хочу.

Якщо не він, матусенько,
Тут був, як я хворіла,
То де взялась малюсінька
Пір'їнка біла-біла?..

МАЛЕНЬКА ГОСПОДИНЯ

Сьогодні гарний день суботній.
У нас із мамою прання.
Ми узялися до роботи
Одразу на початку дня.

Для нас усіх пере матуся,
Біля матусі вчусь і я,
Бо в мене лялька є, Катруся,
Лялькова донечка моя.

А потім будем готувати
Удвох із мамою обід.
Щоб смачно пахло в нашій хаті,
Я теж старатимусь як слід.

Ми й прибиратись разом станем,
Я іграшки складу в рядок.
Працює в будні наша мама,
А я ходжу у свій садок.

Зате в неділю відпочинем,
Бо все в нас в хаті до ладу!
Вдягну в мережках плаття синє,
До церкви з мамою піду.

Я знаю, що колись так само
Я буду мамою — як мама!

СМІЛИВЕ ЛАСТІВ'Я

Подивись на мене, мамо,
я з гніздечка полечу.
Я літатиму так само, як дорослі, доскочу!
Я лечу — дивись, матусю!
Ось внизу нахабний кіт
Я його вже не боюся,
ще кричу йому «Привіт!»
Не дотягнешся ніколи — бо літати вмію я.
Над котом роблю три кола.
Я — сміливе ластів'я!
Мамо, глянь, людське дитятко тупотить —
таке смішне!
Зве матуся ластів'ятком це дитя —
як ти мене.

ВАРЕНИКИ

Ліпили вареники тато із братом,
Вареників вийшло багато-багато.
Я також не бавився, в ігрі не грався,
Розкачувать кульки із тіста старався.

А потім варила вареники мама
І так жартувала тим часом із нами:
— Кухарики в мене — найкращі у світі!
Без вас не змогла б я цю страву зварити.

Вареники любить вся наша сім'я:
Матуся і татко, мій братик і я.

ПРО РАДІСТЬ

Так раділи літні капці,
Що вони належать бабці.
Шепотіли: «Слава Богу,
Нам усі дають дорогу.
Довго будемо новенькі,
Бо нас носять
помале-е-еньку».

А легенькі босоніжки,
Взуті на маленькі ніжки,
Веселилися й раділи,
Що в них бігають щосили.
Тож вони переглядалися
Щирим сміхом заливались,
Примовляючи щораз:
— Як чудово носять нас!

Стрілись капці й босоніжки
Посередині доріжки,
Одне одному зраділи,
Бо вони радіті вміли.

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ НА ОСНОВІ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

*Із досвіду роботи Зої Говорунець,
учителя зарубіжної літератури та християнської етики
Черкаської ЗОШ І–ІІІ ст. № 5*

Чи актуальні предмети духовно-морального спрямування в сучасній школі?

Відповідь на це запитання однозначна — так!

Майбутнє особистості, сім'ї, держави, людського суспільства в цілому значною мірою залежить від того, які цінності закладаються в душі молодого покоління.

Я, як учитель, вважаю, що вирішальну роль у вихованні дітей та молоді відіграє духовно-моральне виховання, побудоване на Святому Письмі.

Я викладаю курс християнської етики в Черкаській ЗОШ І–ІІІ ст. № 5 протягом 6 років. За цей період на

прикладі учнів тільки свого класу я побачила, що діти, які познайомилися зі Словом Божим, змінюються на краще: стають добріші, порядніші, дослухаються до думок товаришів, поважають старших, замислюються над своїми діями та їхніми наслідками. Діти починають краще розуміти батьків, які, відповідаючи на їхні запитання, замислюються над своїми власними вчинками та життям.

На факультативних заняттях учні із задоволенням читають підручник із християнської етики та Слово Боже. Ми залучаємо дітей до благодійних справ, беремо участь у творчих конкурсах, олімпіадах.

Результат роботи вчителя — це віддача. Віддача — це творчі роботи дітей, деякі з них подані нижче. Коли учні досліджували свої теми, у них горіли очі, їм було цікаво, вони працювали із захопленням. А якщо так, то цим обов'язково потрібно займатися!

«Ось вийшов сіяч, щоб посіяти. Частина насіння впала край дороги і його склювали птахи. Інше впало на кам'янистий ґрунт — воно проросло, але як тільки пригріло сонце, паростки засохли. Те що впало в кущі — заглушив терен. А те, що впало на добру землю, вродило в стократ» (Мт. 13:3).

Біблія — головна книга життя

Яна Павелко, 5 кл.

Уперше про Бога я дізналася від прабабусі в дитинстві. Але не цілком розуміла, Хто це? Просто знала, що Він є. Одного разу прабабуся подарувала мені Старий і Новий Завіти. Мені було тоді 5 років. Оскільки Біблію для дорослих мені було читати важко, то прабабця, яка щиро вірила в Бога, подарувала мені дитячу книгу «101 Біблійна історія». Було цікаво читати цю книгу, але для мене деякий час це були просто казки. Одного разу я вирішила взяти подаровану мені книгу та уважно прочитати й вивчити кожну біблійну історію.

Прочитавши історію про створення світу, я звернулася до мами для роз'яснення та обговорення. Мама підтримала моє бажання у вивченні біблійних історій, а також розповіла, як вона почувається, відвідуючи церкву — Божий дім. Тому я вирішила продовжувати вивчати історії про Бога.

Уважно читаючи кожну історію, я вивчаю життя стародавніх людей та їхню поведінку в різних життєвих ситуаціях, а також усвідомлюю, як я поведуся в тих чи інших ситуаціях. На цих історіях я навчаюся контролювати свої емоції та поведінку.

З дозволу мами кожного літа я почала відвідувати християнський табір, де нас навчають Божим заповідям. Ми беремо участь у постановці театральних сцен, вивчаючи, таким чином, біблійні історії. Але, мабуть, найбільш важливим є те, що ці історії містять у собі силу, що перетворюють мене, наставляють на шлях істинний. Я вважаю, що Біблія — це книга для сьогодення. Читаючи її, я розумію Божу волю для свого життя. Я навчаюся, як учинити у тій чи іншій життєвій ситуації, як долати спокуси й випробування.

Друзі пізнаються в біді

Вікторія Хмельницька, 5 кл.

«Люби свого ближнього, як самого себе» — одна із заповідей Ісуса Христа. У Біблії говориться, що найбільшу любов виявляє та людина, яка готова віддати своє життя за друзів.

На сьогодні моїми друзями є мама, тато і сестричка.

Якось я, тато і мама йшли однією із вулиць міста. Ми весело розмовляли. Нічого не віщувало біди. Та раптом десь згори почулося грізне собаче гарчання. Піднявши голови, ми побачили на даху будинку величезного собаку, на шиї якого висів обірваний ланцюг. Татко відразу відчув небезпеку, яка нам загрожувала, і сказав: «Швидко і якомога далі йдіть уперед». Тієї ж миті пес із даху зіскочив униз і постав перед нами. Тато скомандував: «Швидко назад!» — і заступив собою мене і маму...

Пізніше татові довелося довго лікуватися від укусів собаки. Тоді я зрозуміла, що тато — справжній друг, який не залишив нас у біді й ціною власного здоров'я врятував, можливо, і наше життя.

Відчувати опору в сім'ї — це бути спроможним протистояти будь-яким бідам!

Моя улюблена притча

Катерина Смуглій, 6 кл.

Ця притча про милосердного самарянина, вона написана в другій частині Біблії — Новому Завіті, Євангелії від Луки, 10 розділі, 30-36 віршах.

У притчі розповідається про людину, яка йшла в Єрихон із Єрусалима. По дорозі його побили й пограбували розбійники і залишили на дорозі вмирати.

Повз нього пройшли три людини: священник, левит і самарянин. У кожного з них були свої переконання: священнику за юдейськими звичаями заборонено доторкатися до мертвого, левит вважав, що ця людина не є йому ні родичем, ні знайомим, самарянину за існуючими правилами заборонено спілкуватися з юдеями, і він не повинен був допомагати навіть пораненому юдею.

Священник і левит не допомогли бідолазі, хоча обоє були служителями релігійного культу, а самарянин, людина хоча й іншої віри, був милосердною людиною, допоміг юдеєві. Перев'язав його рани, відвіз до готелю й оплатив усі витрати за лікування.

Для самарянина побитий був не іновірцем, а насамперед людиною, що потребує допомоги. У цей час самарянин думав не про себе, не про своє благополуччя, а думав про допомогу ближньому, чого не змогли зробити священник та левит.

Притчу про милосердного самарянина я вважаю актуальною, тому що Україна перебуває в стані війни. Весь український народ об'єднався: ми збираємо гроші, теплий одяг, продукти харчування, закуповуємо бронезилети, каски та інше. Усе це волонтери передають на фронт. Ми, школярі, допомагаємо нашим солдатам — листами, малюнками та коштами. Не можна бути байдужим, потрібно допомагати пораненим та бідним.

Біблія є книгою мудрості. У ній розповідається про різні вчинки людини: про добро і зло, байдужість і жорстокість, про благополучних і нещасних людей, про почуття.

Вона була, є і буде завжди актуальною.

Як використати дані Богом здібності, щоб допомогти людині

Валентина Воробйова, 7 кл.

Кожна людина, народжена в цей світ, обдарована Богом здібностями і талантами, які вона може використати як на зло, так і на добро. Книга Біблія наповнена прикладами використання людьми своїх здібностей для блага інших.

Найяскравішим проявом є той факт, що «Бог так полюбив світ, що Сина

Свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в Нього, не загинув, а мав життя вічне» (Ів. 3:16).

Божа доброта в усі часи надихала людей на добрі вчинки. Так, Рут, сповнена ніжністю й милосердям до старої свекрухи, а також бажанням бути з народом Божим, залишила Батьківщину й пішла в чужу країну (Рут 2).

Удова із Сарепти проявила гостинність до пророка Іллі, а він, із Божою допомогою, повернув до життя її сина (1 Цар. 17).

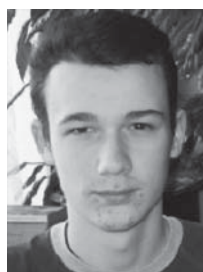
Апостол Павло був наділений Богом талантом ученості, мудрості, проповіді. 13 книг із Нового Завіту написано цією відданою Божій справі людиною.

У сучасному світі багато прикладів допомоги навколишнім людям проявилось в християнських церквах. Так, при нашій церкві працюють курси англійської мови, програмування; є служіння хворим і старим людям: їх відвідують у лікарнях і вдома, приносять ліки і їжу. Професійні лікарі-християни влаштовують безкоштовні прийоми й огляди хворих, роздають окуляри, необхідні ліки.

Капелани почергово перебувають у зоні АТО, підтримують солдат на передовій. Волонтери збирають і відвозять їжу, необхідні речі у військові частини та прифронтову зону. Пам'ятають християни і про сиріт. Багато дітей усиновлені й проживають тепер у сімейних дитячих будинках.

Наш Бог є любов, тому всі християни несуть Його любов, милосердя і доброту в цей жорстокий і суворий світ.

Послідовники Ісуса Христа

Роман Кондя, уч. 7 кл

Ісус Христос любить кожного з нас, тому що ми створені за образом і подобою Божою. У Біблії записані Його слова: «Ніхто більшої любові не має над ту, як хто свою душу (життя) поклав би за друзів своїх». Сьогодні на Сході України солдати, молоді хлопці й дівчата, віддають життя за нас із вами,

за нашу незалежність і свободу.

У цей трагічний для країни час багато з них, тих, хто раніше не звертав уваги на Христа, побачили, що без Бога життя не має сенсу, що можна в будь-яку хвилину померти і стати перед Богом. Багато з них почали задумуватись: «Що я скажу Йому?»

На допомогу бійцям прийшли волонтери-християни. Вони турбуються не тільки про тіло, а й про душу воїнів. У кожний подарунок, надісланий в АТО, було покладене кишенькове Євангеліє, на Схід було передано сотні плеєрів із записами Святого Письма. У бійців є тепер можливість не тільки читати, але й слухати Слово Боже. Тисячі молитов за спасіння наших бійців, за мир у нашій країні несуться до Господа від християн усієї планети.

РОЗДУМИ ПРО ВИХОВАННЯ

Світлана Новикова, заступник директора БФ «Надія» Дитячого методичного центру християнської просвіти Донецької обл.

Якщо твої плани розраховані на роки — сій хліб. Якщо на десятиліття — саджай дерева. Якщо на століття — виховуй дітей. Так говорить народна мудрість!

Наші прашури знали, що не освіта, а саме виховання робить людину людиною, або...

Яке ж виховання є зразком, ідеалом, універсальним для будь-якого представника роду людського? Національне? Патріотичне? Чи може, екологічне? Можливо, обрати за еталон здоровий спосіб життя? У чому панацея для сьогодишнього руйнівного часу? Як врятувати не те що світ, а хоча б себе? І відповідь є — це Біблія, Слово Боже.

Чи можемо ми стверджувати, що не були патріотами, наприклад, древні римляни, які возвеличили свою державу у віках? Або що не дотримувались здорового способу життя спартанці, які прагнули фізичного ідеалу задля захисту вітчизни, але між тим додумалися і до знищення своїх дітей (в окремих випадках)? Чи можемо ми говорити про екологічну незрілість тих племен і народностей, які вірили в душу кожної рослини чи тварини? І де ці люди, ці народи?

Так, ви можете зауважити: «А де той ваш Бог — Ісус Христос? Чи Він живий?» І я вам відповім: «Так!» Уже багато

століть минуло після того, як люди побачили Його вперше, почули Його та змогли «доторкнутись» до Його земного життя, але й сьогодні Він між нами. Бо ж суперпопулярна книга — Біблія — відкриває нам світ Божого існування, а тому й нашої несамотності в цьому світі.

— Яка ж історія в цій книзі може змінити серце людини? — запитаете ви.

— Будь-яка, — відповім я.

«Для всього свій час, і година своя кожній справі під небом: час родитись і час помирати, час садити і час виривати посаджене, час вбивати і час лікувати, час руйнувати і час будувати...» (Еккл. 3:1), — ці слова сказав проповідник Еклезіяст багато віків до нас, та вони про наше життя.

Історія України свідчить, що час руйнувати затягнувся, ми перестали творити й створювати. Звісно ж, я маю на увазі не окремих людей, а весь народ. І саме народом нам треба ще стати, тобто не ділитися, а єднатися. А це можливо тільки тоді, коли ми навчимося любити, і хто, як не Господь, навчить нас цього.

Мабуть, за Еклезіястом, сьогодні наш час «плакати і ридати»: за тим, чого не зробили, та про те, що робимо. Але ж колись прийде час радощів та обіймів, час сміху та будівництва?! І щоб цей час настав якомога скоріше, ми повинні припинити мовчати, бо прийшов «час говорити». Говорити саме про те, як здолати розбрат, як припинити «дерти» і почати «зшивати», а зшивати потрібно починати з душі. І от ця невидима субстанція пов'язана саме з Ним — із Богом. Отже, де, як не в Слові Божому, шукати порад і настанов, мудрості у вирішенні життєвих питань, світоглядних ідей та наснаги.

«Початок мудрості — страх Божий», — говорить мудрий Соломон. А віра в Бога виникає із того, що чуєш, вважає апостол Павло. То нам із вами слід тільки почути Боже Слово, а потім розповісти дітям, і станеться все, як говорить проповідник.

І промовив Еклезіяст, якщо людина бачить добре «в усім своїм труді» — то це «дар Божий» (Еккл. 3:13). А ще він радить: «Хліб свій пускай по воді, бо по багатьох днях знов знайдеш його», — хіба це не про нас: батьків, учителів, вихователів та всіх, хто вирощує дітей — отже, про кожного.

Я думаю, ви здогадалися, яка біблійна історія змінила моє серце. Невеличкий трактат проповідника Еклезіяста слід читати та перечитувати кожному із нас, а також дітям нашим знати замалечку, можливо, тоді ми відчемо сенс свого життя, «бо Бог приведе кожену справу на суд, і все потаємне, — чи добре воно, чи лихе!» (Еккл. 12:14).

Мені здається, що ці великі, пророчі, життєдайні слова можуть зробити людину людиною!

ЖИТТЄВИЙ КОМПАС

Біблія — це мій компас у житті. Ця свята Книга допомагає мені жити, вчитися, бути співчутливою, чесною, боятися гріха, а найбільше ця Книга вчить, як любити Бога і свого ближнього.

Так, я люблю свого Спасителя. Ісус подарував мені життя. Коли я народилася, у мене виявили патологію, від якої дітки помирають. Та Бог залишив мене жити, радіти сонечку, любити життя, а понад усе — Ісуса. Я залюбки читаю Біблію й через це все більше й більше пізнаю Бога.

Особливо мені подобається розповідь зі Святого Письма про Йосипа. Якою безмежною любов'ю та терпеливістю наділив Отець Небесний цього юнака! Яким тяжким був його життєвий шлях, але його серце залишалося смиренним перед Богом, і Господь підвищив його між людьми, давши

мудрість управляти всім єгипетським краєм і врятувати свій народ від голоду.

Я думаю, що до його серця був прикріплений компас Святого Письма, і він не збочив. Йосип ішов вузькою стежиною, утікаючи від гріха.

Я прошу Ісуса, щоб Він і мене наповнив такою любов'ю, як у Йосипа, щоб я могла прощати образи, нікого не ображаючи у відповідь. Щоб я могла любити людей так, як Ісус любить мене. Я молюся за своїх друзів, щоб і вони пізнали Божу любов. Вірю, що настане час і Бог дасть відповідь на моє прохання, коли компасом мого життя завжди буде Святе Письмо — Біблія.

Суламита Орел,
сmt Клевань, Рівненська обл.

МОЄ БЛАГОСЛОВЕННЯ

Одного разу я думала про те, яким було моє життя без Біблії. Стало моторошно. Постійні невдачі, негаразди, незадоволення та сльози. Прагнення до мрій, які ніяк не могли здійснитися. Пошук себе, відчуття, що чогось не вистачає. Мені завжди було сумно. Я не раділа з того, що мала.

Коли в моє життя прийшла Біблія — усе змінилось. Тепер я не шукаю ні в чому відряди, не надіюся на себе — я покладаюся лише на Бога. У моєму житті все стало на свої місця. З'явилися нові люди, нові події. Я не пам'ятаю, коли була в незадоволеному настрої. Біблія повністю змінила моє життя. Вона навчила мене відчувати прекрасне й цінувати те, що маю. Я завжди можу звернутися до неї за порадою, і кожен раз вона мені допомагає. Улюблений уривок зі Святого Письма — це Івана 15:8-11, де говориться про те, щоб ми були учнями Ісуса, перебували в Його любові, зберігали Його заповіді, щоб повною була наша радість. Це велике благословення — мати можливість вірити в Бога й читати Його Слово.

Іванка Алексійчук,
сmt Клевань, Рівненська обл.

НАСТІЛЬНА КНИГА

Біблія — не проста книга. Біблія — свята книга. Біблія — найбільш розповсюджена у світі книга. Це Книга, яку розгортаєш із трепетом у душі. Для одних Біблія — це шлях, для інших — підказка, а для когось — сенс життя. Стосовно мене, то можу з упевненістю сказати, що Біблія увійшла в моє життя й супроводжує мене по ньому. Кажуть, що в ній можна знайти відповіді на всі життєво важливі запитання. І це справді так. Біблія змушує замислюватися над учинками, поглядами, життям у цілому, навіть якщо воно тільки починається. Адже навчити «мати мир із Богом» може лише Біблія.

Я ж намагатимусь жити так, щоб слідувати Божим Заповідям і щоб моєю головною настільною книгою була Біблія.

Владислава Яскула,
сmt Клевань, Рівненська обл.

РАДІСТЬ БЕЗ КІНЦЯ

Слова та музика Анжели Чудовець

По-ди-вись, як до-вко-ла все кві-тне, У-смі-ха-ють-ся лю-ди при-віт-но, День сьо-
 год-ні не схо-жий на всі У сво-їй пер-во-здан-ній кра-сі. Під-ве-ди сво-ї о-чі до не-
 ба – Бог Пред-віч-ний по-гля-не на те-бе Сяй-вом сон-ця, бла-кит-тю не-бес, Бо Спа-
 си-тель у сла-ві вос-крес. Ра-дість без кін-ця, ра-дість без кін-ця, Ра-дість без кін-ця на-пов-ню-є сер-
 ця. Ллеть-ся, мов рі-ка, чи-ста і стрім-ка Бла-го-дять з Гол-гоф-сько-го хре-ста. Пе-ре-
 ре-міг і вос-крес! Бог-І-сус, мов зо-ря сві-тан-ко-ва, Пе-ре-мож-но над сві-том вста-
 є, І лю-бов Йо-го зно-ву і зно-ву Сві-тлу ра-дість й на-ді-ю да-є.

1. Подивись, як довкола все квітне, —
 Усміхаються люди привітно,
 День сьогодні не схожий на всі
 У своїй первозданній красі.
 Підведи свої очі до неба —
 Бог Предвічний погляне на тебе
 Сяйвом сонця, блакиттю небес,
 Бо Спаситель у славі воскрес.

Приспів:

Радість без кінця, радість без кінця,
 Радість без кінця наповнює серця.
 Ллється, мов ріка, чиста і стрімка
 Благодать з Голгофського хреста.

2. Перервати нікому не вдасться
 Цю величну симфонію щастя:
 Щебетання птахів, шум весни,
 Дзвонів радісних спів голосний.
 Один одному щирі обійми
 Простягнімо і разом радіймо,
 Бо Спаситель, зійшовши на хрест,
 Смертю смерть переміг і воскрес!

Бог-Ісус, мов зоря світанкова,
 Переможно над світом встає,
 І любов Його знову і знову
 Світлу радість й надію дає.

МИ СЛАВИМО БОГА-ТВОРЦЯ

Слова та музика Анжели Чудовець

Ми сла-ви-мо Бо-га - Твор-ця, Ді-ла Йо-го віч-ні, свя-ті. Не-
 ма-є й не бу-де кін-ця Лю-бо-ві Йо-го, до-бро-ті. Слав-те і ви, слав-те і
 ви Бо-га – Вер-ши-те-ля див-них чу-дес. Слав-те Лю-бов, що на хрес-ті Світ о-бій-
 ня-ла із віч-них не-бес.

1. Ми славимо Бога-Творця,
 Діла Його вічні, святі.
 Немає й не буде кінця
 Любові Його, доброти.

Приспів:

Славте і ви, славте і ви
 Бога — Вершителя дивних чудес.
 Славте Любав, що на хресті
 Світ обійняла із вічних небес.

2. Ми славимо Бога-Христа,
 Любав, що не в силах збагнуть.
 Для нас Він Спасителем став,
 Щоб втрачений рай повернуть.

2. Хай сповняться Духом серця
 Усі, як єдина сім'я.
 Прославимо Бога-Отця
 І Сина величне Ім'я.

«ХРИСТИЯНСТВО — ДУХОВНИЙ ВИБІР УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ» —

загальна тема низки духовно-просвітницьких заходів,
присвячених 1030-й річниці хрещення Руси-України, які відбудуться в Національному університеті
«Острозька академія» 2018 року.

XI Всеукраїнська олімпіада «Юні знавці Біблії — 2018»

27 квітня 2018 року — для учнів 7-11 класів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних училищ та студентів ВНЗ;

1 червня 2018 року — для дітей дошкільного віку та учнів 1-6 класів загальноосвітніх шкіл.

До участі в олімпіаді запрошують переможців відповідних шкільних та регіональних предметних олімпіад, які вивчають предмети духовно-морального спрямування: «Етика», «Основи християнської етики», «Християнська етика в українській культурі», «Етика: духовні засади», «Людина і світ», «Людина і суспільство», «Релігієзнавство» та інші.

XIII Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Учитель року предметів духовно-морального спрямування — 2018»

29-30 березня 2018 року — до участі запрошують вихователів дошкільних закладів, учителів загальноосвітніх шкіл, викладачів професійно-технічних навчальних закладів і викладачів вищих навчальних закладів.

Додаткова інформація на сайті часопису «Слово вчителю»
або за тел. 067 104 5737.

ФОТОКОНКУРС «Я І БІБЛІЯ МОЯ»

Фото надіслав Микола Мичак

Фото надіслала Віра Сучок

Фото Суламіті Орел

Фото надіслала Галина Троян

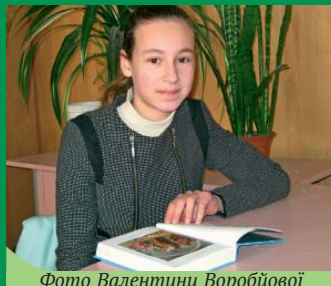

Фото Валентини Воробйової

Фото Романа Романюка

Фото Марти Гомоль

Фото Іванки Алексійчук

Щиро дякуємо всім учасникам біблійних конкурсів 2017 року!

ПЕРЕМОЖЦЯМИ ВИЗНАНО:

○ Літературний конкурс
«Біблійна історія, яка змінила моє серце» —
Світлана Новикова,
м. Покровськ, Донецька обл.

○ Літературний конкурс
«Біблія в нашій сім'ї» —
Яна Павелко, м. Черкаси

○ Фотоконкурс «Я і Біблія моя» —
Ірина Тимошук,
смт Клевань, Рівненська обл.

Передплатний індекс
99864

Адреса редакції:
вул. С. Крушельницької, 71, м. Рівне, 33023, Україна
тел.: +38 0362 637976
slovo@hopetopeople.org; www.slovovchitelyu.org

